

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KÜLTÜR EKSENLİ KENTSEL STRATEJİLER: KENTİN BÜYÜK
ÖLÇEKLİ ETKİNLİKLERLE SERGİLENMESİ VE DÖNÜŞMESİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Emel CANTÜRK**

Anabilim Dalı : Mimarlık

Programı : Mimari Tasarım

HAZİRAN 2009

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KÜLTÜR EKSENLİ KENTSEL STRATEJİLER: KENTİN BÜYÜK
ÖLÇEKLİ ETKİNLİKLERLE SERGİLENMESİ VE DÖNÜŞMESİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Emel CANTÜRK
(502071020)**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 04 Mayıs 2009
Tezin Savunulduğu Tarih : 05 Haziran 2009**

**Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Nurbin PAKER
KAHVECİOĞLU (İTÜ)
Diğer Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Hülya TURGUT YILDIZ (İTÜ)
Yrd. Doç. Dr. Sibel YARDIMCI (MSGÜ)**

HAZİRAN 2009

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmam boyunca, değerli fikirleri, sabrı ve heyecanıyla bana destek olan tez danışmanım sayın Nurbin PAKER KAHVECİOĞLU'na,

Değerli fikirleri ve önerilerini paylaştıkları için sayın jüri üyeleri Hülya TURGUT YILDIZ ve Sibel YARDIMCI'ya,

Hayatım boyunca yanımda olan, her zaman beni destekleyen ve en önemlisi yönümü bulmamı kolaylaştıran sevgili aileme, annem Basriye CANTÜRK ve babam Nurettin CANTÜRK'e

çok teşekkür ederim.

Mayıs 2009

Emel CANTÜRK
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
ÇİZELGE LİSTESİ.....	vii
ŞEKİL LİSTESİ	ix
ÖZET	xi
SUMMARY.....	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı	2
1.2 Çalışmanın Yöntemi.....	2
2.KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİ VE KENTİN KÜLTÜREL SERMAYESİ.....	5
2.1 Kültür Endüstrileri.....	5
2.2 Kültürel Sermaye.....	7
3. STRATEJİK BİR ARAÇ OLARAK KÜLTÜR: KENTİN KÜLTÜR	
ARACILIĞIYLA PAZARLANMASI.....	11
3.1 Küreselleşen Dünyada Bir Sermaye Biçimi Olarak Kültür	11
3.2 Küresel Kentler Sistemi ve Kentler Arası Rekabet.....	13
3.3 Stratejik Bir Araç Olarak Kültür ve Kentin Pazarlanması	15
3.4 Kültür Eksenli Kentsel Stratejiler	19
3.4.1 Kültürel kurumlar	19
3.4.2 Tarihi mirasın önem kazanması	22
3.4.3 Simgesel yapılarla kentin pazarlanması	25
3.4.4 Kültür mahalleleri	26
4. KENTİN BÜYÜK ÖLÇEKLİ ETKİNLİKLERLE SERGİLENMESİ VE	
DÖNÜŞMESİ.....	31
4.1 Büyük Ölçekli Etkinliklerin Tanımlanması.....	31
4.2 Büyük Ölçekli Etkinliklerin Küreselleşme Bağlamında Önemi	33
4.3 Kentin Büyük Ölçekli Etkinliklerle Sergilenmesi.....	35
4.4 Büyük Ölçekli Etkinliklerin Kenti Dönüştürme Potansiyeli	39
4.4.1 Olimpiyat Oyunları ve kent	41
4.4.2 Expo Dünya Fuarı ve kent	45
4.4.3 Avrupa Kültür Başkenti etkinliği ve kent.....	48
5. BÜYÜK ÖLÇEKLİ ETKİNLİKLERLE SERGİLENEN VE DÖNÜŞEN	
KENTLER	53
5.1 Barselona	54
5.1.1 Kent Profili ve kentsel problemler	54
5.1.2 1992 Yaz Olimpiyatları: Kentsel strateji ve altyapı çalışmaları	55
5.1.3 1992 Yaz Olimpiyatları'nın kent imajına katkısı	62
5.2 Lizbon	63
5.2.1 Kent profili ve kentsel problemler	63
5.2.2 Expo'98 Dünya Fuarı: Kentsel strateji ve altyapı çalışmaları.....	64
5.2.3 Expo'98 Dünya Fuarı'nın kent imajına katkısı	69

5.3 Liverpool	71
5.3.1 Kent profili ve kentsel problemler	71
5.3.2 2008 Avrupa Kültür Başkenti: Kentsel strateji ve altyapı �alışmaları.....	72
5.3.3 2008 Avrupa Kültür Başkenti etkinliğinin kent imajına katkısı.....	78
5.4 Bölüm Değerlendirmesi	80
6. İSTANBUL 2010 AVRUPA KÜLTÜR BAşKENTİ	83
6.1 Adaylık Süreci ve İstanbul'un 2010 Avrupa Kültür Başkenti Seçilmesi	83
6.2 Organizasyon ve Hedefler	84
6.2.1 Organizasyon yapısı.....	84
6.2.2 Hedefler ve etkinliğin öngörülen katkıları	85
6.3 İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Kapsamında Planlanan Projeler.....	86
6.3.1 Kentsel projeler.....	87
6.3.1.1 Kültürel altyapı projeleri	88
6.3.1.2 Kentsel dönüşüm ve restorasyon projeleri.....	95
6.4 Bölüm Değerlendirmesi	98
7. SONUÇ	101
KAYNAKLAR.....	105
EKLER	111
�ZGE�Mİş.....	131

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1: Kültür eksenli kentsel stratejiler	17
Çizelge 4.1: Toplumsal etkinliklerin türleri ve boyutları	32
Çizelge 4.2: Expo Dünya Fuarları ziyaretçi sayıları, 1851-1970.....	34
Çizelge 4.3: Olimpiyatlara ev sahipliği yapan ve aday olan kentler, 1896-2004	38
Çizelge 4.4: Olimpiyatların kentsel çevreye etkisi, 1896-2004	42
Çizelge 5.1: Büyük ölçekli etkinlik kentleri; kentsel stratejiler.....	81
Çizelge 5.2: Büyük ölçekli etkinlik kentleri;uluslar arası bağlantılar, turizm ve ekonomi.....	82
Çizelge 6.1: İstanbul 2010 Girişim Grubu Organizasyonu	84
Çizelge 6.2: İstanbul 2010 AKB Ajansı Organizasyonu	85
Çizelge 6.3: 2010 yılında düzenlenecek etkinlikler	87
Çizelge 6.4: 2010 projelerinin türlerine göre dağılımı	87
Çizelge 6.5: 2010 kentsel projelerinin türlerine göre dağılımı	88
Çizelge 6.6: İstanbul 2010 projelerinde geline aşamalar, 2009	98

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1 : Avrupa’da kültür kenti olarak algılanmadaki değişim, 1997-2004.....	15
Şekil 3.2 : Guggenheim müzeleri haritası.....	20
Şekil 3.3 : Solomon R Guggenheim New York, Guggenheim Bilbao ve Guggenheim Abu Dabi	21
Şekil 3.4 : Tate Modern, Londra	21
Şekil 3.5 : İstanbul Modern.....	22
Şekil 3.6 : Blade Runner’ dan bir sahne, 1982	22
Şekil 3.7 : Wigan Miras Servisleri, “tarih mağazası”.....	24
Şekil 3.8 : 34. Uluslararası İstanbul Müzik Festivali, Borusan Filarmoni Orkestrası açılış konseri.....	24
Şekil 3.9 : İspanya’da ünlü mimarlar tarafından tasarlanan yapılar.....	25
Şekil 3.10: The London Eye	26
Şekil 3.11: Guggenheim Bilbao ve Sydney Opera Evi	26
Şekil 3.12: Temple Bar, Dublin	27
Şekil 3.13: Kunsthal Witte de Withstraat, Rotterdam	27
Şekil 3.14: Westergasfabriek, Amsterdam	28
Şekil 3.15: Galataport Projesi, Tabanlıoğlu Mimarlık, model.....	29
Şekil 4.1 : Avrupa fuar ve sergi kentleri ağı.....	36
Şekil 4.2 : Olimpiyatlara katılan gönüllüler, medya ve atletler, 1980-2008.....	37
Şekil 4.3 : 1992-2020 Olimpiyat kentleri ve aday kentler.....	37
Şekil 4.4 : Büyük ölçekli etkinliklerin hedefleri	40
Şekil 4.5 : Reichssportfeld Olimpik Stadyumu, Berlin	41
Şekil 4.6 : Olimpik Liman, Barselona	43
Şekil 4.7 : Pekin Olimpik Stadyumu	44
Şekil 4.8 : Hokey Stadyumu ve Armi Meydanı, Torino.....	44
Şekil 4.9 : Lower Lea Valley, Londra	45
Şekil 4.10: Olimpik Su Sporları Merkezi ve Olimpik Stadyum, model.....	45
Şekil 4.11: Crystal Palace, Londra ve Eiffel Kulesi, Paris	46
Şekil 4.12: Millennium Dome, Londra.....	46
Şekil 4.13: Habitat Konut Kompleksi, Montreal	47
Şekil 4.14: Expo Performans Merkezi, Shanghai	48
Şekil 4.15: Casa da Musica, Porto.....	50
Şekil 4.16: Çağdaş Sanatlar Merkezi, Santiago de Compostela	50
Şekil 4.17: Kunsthaus, Graz	51
Şekil 5.1 : Zona Franca Limanı ve Poblenou Endüstri Bölgesi, 1970’ler.....	54
Şekil 5.2 : Barselona, kentsel altyapı projeleri (1986-1992)	57
Şekil 5.3 : Sant Jordi Olimpik Spor Merkezi, Arata Isozaki	57
Şekil 5.4 : INEFC, Katalonya Ulusal Spor Eğitimi Enstitüsü, Ricard Boffil.....	58
Şekil 5.5 : Olimpik Liman, Barselona	58
Şekil 5.6 : Hotel Arts ve Mapfre Ofis Kulesi.....	59
Şekil 5.7 : Kentsel dönüşümden önce ve sonra kıyı alanlarından görünüş	59

Şekil 5.8 : Barselona, kentsel altyapı projeleri (1993-2004).....	60
Şekil 5.9 : Agbar Tower, @22 Yüksek Teknoloji Bölgesi	61
Şekil 5.10 : Barselona havaalanı uluslararası yolcu hareketi, 1990-2001.....	62
Şekil 5.11 : Barselona’da turist sayısındaki değişim, 1990-2001.....	62
Şekil 5.12 : Avrupa kentleri, turizm sektöründeki büyüme oranları, 1990-2004	63
Şekil 5.13 : Lizbon Tagus Nehri kıyısı, endüstri bölgesi, 1993	64
Şekil 5.14 : Lizbon Tagus Nehri kıyısı, endüstri bölgesinin temizlenmesi, 1996.....	64
Şekil 5.15 : POZOR Planı, dönüşüm bölgeleri.....	65
Şekil 5.16 : Tagus kıyı bölgesi, kentsel dönüşüm öncesi.....	65
Şekil 5.17 : Tagus kıyı bölgesi, kentsel dönüşüm sonrası: Parque das Nações	66
Şekil 5.18 : Lizbon Expo’98, kentsel altyapı projeleri (1993-1998)	66
Şekil 5.19 : Oceanarium.....	67
Şekil 5.20 : Atlantik Pavyonu.....	67
Şekil 5.21 : Oriente İstasyonu, Santiago Calatrava	68
Şekil 5.22 : Vasco da Gama Kulesi ve Köprüsü.....	69
Şekil 5.23 : Lizbon havaalanı uluslararası yolcu hareketi, 1998-2007	70
Şekil 5.24 : Lizbon’da turist sayısındaki değişim, 1998-2007	70
Şekil 5.25 : Kültür kenti olarak algılanmadaki değişim, 1997-2004	70
Şekil 5.26 : Liverpool’da (1960-2000) işsizlik oranları ve (1900-2000) nüfus hareketleri	71
Şekil 5.27 : Kent içinde terk edilmiş alanlar, İngiltere, 2001.....	71
Şekil 5.28 : Liverpool, kıyıda görünüş, 2007	73
Şekil 5.29 : Liverpool, kıyıda görünüş, 2008	73
Şekil 5.30 : Liverpool, kentsel altyapı projeleri (2003-2010)	74
Şekil 5.31 : Unity Ofis ve Konut Kulesi	74
Şekil 5.32 : Beetham West Ofis ve Konut Kulesi	75
Şekil 5.33 : ACC Liverpool (Liverpool Arena ve Kongre Merkezi).....	76
Şekil 5.34 : Yeni Liverpool müzesi, 3XN, model	76
Şekil 5.35 : Limestreet Geçidi, istasyon binası önündeki kamusal alanlar	77
Şekil 5.36 : Liverpool havaalanı uluslararası yolcu hareketi, 1999-2008.....	78
Şekil 5.37 : Liverpool’da turist sayısındaki değişim, 2002-2008.....	79
Şekil 5.38 : Liverpool AKB etkinliğine bağlı olarak rezervasyon artışı, 2008	79
Şekil 5.39 : İngiltere’de ziyaret edilen kentler, 2008.....	79
Şekil 6.1 : İstanbul 2010, kentsel altyapı projeleri	88
Şekil 6.2 : Santral İstanbul	90
Şekil 6.3 : Trans yapıt Festivali, 2008	91
Şekil 6.4 : Atatürk Kültür Merkezi	93
Şekil 6.5 : Yeni AKM, Murat Tabanlıoğlu, model.....	93

KÜLTÜR EKSENLİ KENTSEL STRATEJİLER: KENTİN BÜYÜK ÖLÇEKLİ ETKİNLİKLERLE SERGİLENMESİ VE DÖNÜŞMESİ

ÖZET

Günümüzde, küreselleşmenin getirdiği dinamikler ve ekonomik yapıda üretim odaklı bir ekonomiden tüketim odaklı ekonomiye doğru yaşanan değişimlerle birlikte, kültür yeni bir sermaye biçimi olarak önem kazanmıştır.

Bunun yanı sıra, küreselleşmenin getirdiği bir diğer önemli değişim, ulus-devletlerin siyasi erkinin zayıflayarak, ülkelerin büyük kentler aracılığıyla rekabet etmeye başlamasıdır. Kentler, küresel ekonomiye eklemlenebilmek, dolaşımdaki sermayeyi çekebilmek ve küresel ekonomideki pazar paylarını arttırabilmek için kıyasıya bir rekabet içindedirler.

Giderek daha hareketli hale gelen sermayeyi, vasıflı iş gücünü ve servisleri çekebilmek adına kültür önemli bir rol üstlenmeye başlamıştır. Ekonomik gelişmenin sağlanabilmesi için, olumlu bir kent imajının yaratılması çok önemlidir, kültür de kent için bir imaj yaratmanın, kenti pazarlamanın etkin bir aracı haline gelmiştir. Bugün, küresel kentler sistemi içine dahil olmak ya da konumlarını yükseltmek isteyen, giderek daha fazla kentin kültüre dayalı stratejiler geliştirerek yarışa dahil olması gözlemlenmektedir.

Artan kentler arası rekabetle birlikte, kentlerin kendileri için bir odak noktası yaratması güçleştikçe, kentler kendilerini rakiplerinden farklı kılmak ve uluslararası platformda görünür olmak için yeni yollar bulmak durumundadır. Bu noktada, büyük kentlerin büyük ölçekli kültürel (veya kültürel olmayan) etkinlikleri mekanları pazarlamak için kullandığı görülmektedir.

Son yıllarda festivallerin ve kültürel etkinliklerin sayısındaki hızlı artış, bu tür etkinliklerin, kentsel dönüşüm, ekonomik canlanmanın teşvik edilmesi ve kent imajının yükseltilmesi için bir araç olarak kullanılmasından bağımsız değildir.

Kültür eksenli kentsel stratejilerde, özellikle uluslararası fuarlar, spor etkinlikleri gibi Roche'un (2000) büyük ölçekli etkinlikler (*mega-events*) olarak tanımladığı etkinliklerin ön plana çıkarak, kentin pazarlanması ve uluslararası platformda imajının yükseltilmesi için kullanıldığı, bunun yanı sıra kentin altyapısının geliştirilmesi için katalizör görevi yaptığı görülmektedir. Çalışmanın amacı, büyük ölçekli etkinliklerin uzun vadede kent mekanına ve imajına katkısını sorgulamak ve bu doğrultuda İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti etkinliğinin kente getirilerini tartışmaktır.

CULTURE-LED URBAN STRATEGIES: DISPLAYING AND REGENERATING THE CITY BY MEGA-EVENTS

SUMMARY

Today, within the dynamics of globalisation and with the changes in economic structure from a production-based economy to a consumption-based economy, culture comes into prominence as a form of capital.

Alongside, the other important change that globalisation brings, is the weakening of the political power of the nation-states. Thus the countries have started to compete by big cities. Cities are in a cutthroat competition to be highly integrated in global economy, increase their market share and attract new business and the capital.

Culture has an important role, in terms of attracting the mobile capital, business and qualified labour. The creation of a positive city image is an important point for economic regeneration. And the culture is a substantially useful tool for marketing the city and creation of an image for the city. Today, the development and implementation of culture-led urban strategies, is observed in more and more cities that want to be partake or improve their position in global cities system.

With the growing competition between cities, it has become hard to constitute a focus point for the city. Now cities have to find new ways to differentiate themselves and to be visible on the international platform, thus big cities have started to use mega-events for marketing themselves and creating place distinctiveness.

The remarkable rise in the number of festivals and cultural events of late years, is not independent from the catalytic effect that events can have in terms of urban transformation, regenerating the city image and economic development.

Especially, mega-events, like international fairs, sports events and big festivals, defined by Roche (2000), are an important part of the culture-led urban strategies, used for marketing the city, regenerating the city image and as a catalyst for urban transformation. The aim of the study is to question the long-term effects of mega-events on city in terms of the infrastructure of the city and city image, and thus to discuss the effects of Istanbul 2010 European Capital of Culture event on the city.

1. GİRİŞ

Son yıllarda kültür endüstrilerinin ve kültürel sermayenin kent ekonomisi açısından taşıdığı değerin ve kültürel kurumlar ile kültürel faaliyetlerin kente sağladığı yararlar giderek daha fazla kabul görmektedir. Bu kapsamda kentler, giderek artan bir duyarlılıkla, kültürel sermaye açısından sahip oldukları zenginlikleri değerlendirmek yönünde bir kentsel politikaya yönelmektedir.

Günümüzde kentler arası rekabet önceki dönemlere oranla gerek tüm dünya genelinde yayılmış olması, gerekse girilen altyapı çalışmalarının kapsamı bakımından farklılık göstermektedir. Bu farklılık doğrudan küreselleşme sürecinin yarattığı bir değişimdir. Kültür, sanat, moda, eğlence endüstrileri, televizyon, yayıncılık ve müzik merkezleri olarak Paris ve New York, çok çeşitli yönlerden gelen daha büyük bir rekabetle karşı karşıyadır. İletişim ve enformasyon teknolojilerinin gelişimiyle birlikte daha kolay ulaşılabilir hale gelen dünya kentleri, yeni kültürel ve simgesel sermaye biçimleri üretmekte, böylelikle kentsel rekabete dahil olmaktadır. “Harvey’in (1988) belirttiği gibi ‘kentler sermayeyi çeken birer yem’ haline gelebilmek için kültürü seferber etmek zorundadır” (aktaran: Featherstone, 1996, s. 176).

Bu gelişmelerle birlikte kültür, kentsel stratejilerde merkezi bir konuma yerleşmiş, bununla birlikte kültüre dayalı kentsel stratejilerin uygulanması küresel bir ölçekte görülmeye başlanmıştır.

Artan kentler arası rekabetle birlikte, kentlerin kendileri için bir odak noktası yaratması güçleşmektedir (Landry, 2006); öyle ki, kentler kendilerini rakiplerinden farklı kılmak ve uluslararası platformda görünür olmak için yeni yollar bulmak durumundadır. Bu noktada, büyük kentlerin büyük ölçekli etkinlikleri, mekanları pazarlamak için kullandığı görülmektedir. Uluslararası büyük ölçekli sergiler ve etkinlikler hem kentler için “ayırt edici” bir imaj (*hallmark*) oluşturmakta, hem de medyanın ilgisini çekerek kentlerin “radar ekranı”nda görünür olmasını sağlamaktadır.

Böylelikle büyük ölçekli etkinliklere ev sahipliği yapan kentler rekabetçi bir üstünlük elde etmektedir. Etkinlik, hem uluslararası ilgi odağını kente yöneltmekte, hem de kentsel ve ekonomik gelişim için önemli bir araç olmaktadır.

1.1 Çalışmanın Amacı

Bugün, küreselleşmenin getirdiği dinamiklerle birlikte, kentler arası rekabetin gittikçe güçlenmesi, küresel kentler sistemi içine dahil olmak isteyen ya da konumlarını yükseltmek isteyen, giderek daha fazla sayıda kentin kültüre dayalı stratejiler geliştirerek yarışa dahil olması olarak gözlemlenmektedir. Kültüre dayalı kentsel stratejilerde, özellikle uluslararası fuarlar, spor etkinlikleri gibi büyük ölçekli etkinliklerin kentin pazarlanması, imajının yükseltilmesi için kullanıldığı, bunun yanı sıra kentin altyapısının geliştirilmesi için katalizör görevi yaptığı görülmektedir.

Çalışmanın amacı, büyük ölçekli etkinliklerin uzun vadede kent mekanına ve kent imajına olan katkılarını sorgulamak, bu doğrultuda İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti kapsamında geliştirilen stratejiler ve bu stratejiler doğrultusunda ne gibi kazanımlar elde edilebileceğini tartışmaktır.

1.2 Çalışmanın Yöntemi

İlk olarak, ikinci bölümde kentler için giderek önem kazanan kültür endüstrileri ve kültürel sermaye kavramları ele alınarak, tezin kuramsal altyapısı oluşturulmaktadır.

Üçüncü bölümde ise, küreselleşmenin getirdiği dinamiklerle birlikte artan kentler arası rekabet ve bunun sonucunda kentlerin kültür ağırlıklı kentsel politikalara yönelerek, kültürün kentin pazarlanması için stratejik bir araç olarak kullanılması gibi olgular tartışılmaktadır.

Dördüncü bölüm, kentsel stratejilerin geliştirilmesinde ve kentlerin uluslararası platformda sergilenmesinde giderek önem kazanan uluslar arası “büyük ölçekli etkinlikler”e (*mega-events*) odaklanmaktadır.

Bundan sonraki bölümler ise, büyük ölçekli etkinliklerle sergilenen ve dönüşen kentlerin incelenmesine ayrılmıştır. Beşinci bölümde uluslararası etkinliklere ev sahipliği yapan kentler arasından kapsamlı altyapı çalışmalarına yer verenler seçilerek, etkinliğin organizasyon yapısı, benimsenen kentsel strateji, altyapı çalışmaları ve etkinliğin kentin mekansal boyutu ve imaj boyutu üzerindeki etkisi

açısından karşılaştırmalı bir analizi yapılmaktadır. Altıncı bölümde ise, İstanbul “2010 Avrupa Kültür Başkenti”, organizasyon ve planlanan kentsel projeler açısından incelenmektedir.

Böylelikle farklı kentlerde benimsenen kentsel stratejilerin kent mekanına ve kent ekonomisine katkıları belirlenerek; Avrupa Kültür Başkenti olmasıyla İstanbul’un elde edebileceği kazanımların ve etkinlik aracılığıyla geliştirilen kentsel politik yaklaşımların sorgulanması hedeflenmektedir. Çalışmanın sonucunda ise, 2010 Avrupa Kültür Başkenti olarak İstanbul, daha geniş bir ölçekten bakılarak, çalışmanın kuramsal çerçevesi içinde değerlendirilmektedir.

2. KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİ VE KENTİN KÜLTÜREL SERMAYESİ

Çalışmanın bu bölümü, tezin kuramsal altyapısını oluşturan, kültür endüstrileri ve kültürel sermaye kavramlarının açıklanmasına ayrılmıştır. Kültür endüstrileri kavramı, kavramın yaratıcısı Adorno (1947), kültürel sermaye ise, kavramı ilk defa ortaya atan Bourdieu'nün (1984, 1987) tanımlarından yola çıkarak açıklanmaktadır.

2.1 Kültür Endüstrileri

“Tüm kültür endüstrisi pratiği, kâr güdüsünü dolaysız olarak kültürel formlara aktarır” (Adorno, 1991, s. 86).

Kültür endüstrisi kavramını ilk defa ortaya atan Adorno, kültür endüstrisinin, kitlelerin kendiliğinden çıkan bir kültür sorunu ya da popüler sanatın çağdaş bir formu olmadığının altını çizer:

“‘Kültür endüstrisi’ terimi, yanılmıyorsam ilk defa 1947’de, Amsterdam’da Horkheimer’la birlikte yayımladığımız Aydınlanmanın Diyalektiği’nde kullanıldı. Müsveddelerde ‘kitle kültürü’ terimini kullanmıştık. Fakat daha sonra, yandaşlarının işine gelecek yorumları dışarıda bırakmak amacıyla kitle kültürü yerine ‘kültür endüstrisi’ terimini kullanmayı uygun bulduk; ne de olsa onun, kitlelerden kendiliğinden çıkan bir kültür sorunu olduğunu ortaya atabilirler, onu popüler sanatın çağdaş formu sayabilirlerdi ki bu ikincisinin kültür endüstrisinden kesin olarak ayırt edilmesi gerekir” (Adorno, 2003).

Adorno’nun (1991) tanımladığı şekilde “eski olanla tanıdık olanı yeni bir nitelikte birleştiren kültür endüstrisi”nin ürettiği ürünlerin hemen hemen tüm sektörlerde kitlelerin tüketimine göre düzenlendiği ve dahası bu tüketimin yapısını da belirlediği açıktır.

Adorno’ya göre, kültür endüstrisi, “modern sanayi toplumunun homojenleşmiş ve rasyonelleşmiş dünyasının düzgün işlemesine yardımcı olma işlevine sahipti ve bu nedenle vardı. Bu amaçla, kültür endüstrisi, “vaat ettiğini yerine getirmeyen sahte tatminler dağıtmakta”, insanları kandırmaktadır. İşte bu nedenle, Adorno, sanat eserleri ile kültür endüstrisini şöyle birbirinden ayırmaktadır: “sanat eserleri, çileci

ve utançsızdır; kültür endüstrisi ise, pornografiktir ve iffet taslar” (aktaran: Lunn, 1995, s.201).

Adorno (2003), kültür endüstrisinin kar güdüsünü kültürel formlara aktardığını belirtirken, kültürel formların piyasaya sürülen mallar olarak yaratıcılarının geçimini sağlamaya başladığından beri kısmen bu niteliğe sahip olduğunu, fakat o sıradaki kar arayışının “dolaylı” ve sanat eserinin “özünden bağımsız” olduğunu vurgulamaktadır. Kültür endüstrisinde yeni olan ise kültür ürününde (ekonomik) faydanın “dolaysız” önceliğidir.

Kültür endüstrisinin ideolojisi öyle güçlüdür ki, bilincin yerini “uygitsincilik” alır (Adorno, 2003). Bu nedenle Adorno, politika ve ekonomi aracılığıyla kültürün yönlendirilmesine şiddetle karşı çıkmaktadır.

Nelerin kültür endüstrisi olarak nitelenebileceğine dair birçok farklı tanım mevcuttur. Myerscough (1988), kültür endüstrilerini görsel sanatlar, sahne sanatları ve tarihi miras olarak tanımlamaktadır. Landry ve Bianchini’ye göre ise (1995) sanat, medya ve kültürel tüketim kültür endüstrilerini oluşturan temel bileşenlerdir. Scott (2002) daha kapsamlı bir yaklaşım geliştirerek, çeşitli sanatlar ve film endüstrisinin yanı sıra, mobilya, deri, parfüm ve benzeri diğer ürünlerin üretimini de kültür endüstrilerine dahil eder (aktaran: Miles, 2005).

Urry (1999) ise, kültür endüstrilerinin bir yere ait olduğu varsayılan tarih ve kültürün yeniden sunumu ile ilişkili olduğunu belirtir. Bu durum, Britanya’daki pek çok yerin hem turistleri, hem de gelen yatırımcıları, yöneticileri ve çalışanları bölgeye çekmek için geliştirdikleri bir politikayla ilişkilidir. Sheffield, Liverpool ve Glasgow gibi kentler, kültür ve belirlenmiş sanat alanlarıyla ilişkili olarak geliştirilen stratejilere önemli örnekler teşkil etmektedir. Kısacası bu kentler, kültür ve tarihin yeniden sunumu ile bir turizm stratejisi geliştirmektedirler (Urry, 1999).

Zukin’e göre (1995), “kültür”, semboller üreten bir sistem olduğuna göre, insanları bir ürün almaya yönlendiren her girişim, kültür endüstrisi haline gelmektedir.

Sanat ve kültürel kurumlar tarafından yaratılan basılı yayın, müzik albümleri gibi, televizyon yayıncılığı ve turizm gibi kültür endüstrileri ulusal ve yerel ekonomilerde artan bir rol oynamaktadır, bununla birlikte, kültür endüstrileri batı toplumlarında simgesel malların üretim ve tüketiminde genişlemeye yol açmıştır (Featherstone, 1996).

Ewen (1988), kültür endüstrilerinin önem kazanmasının “farklılık” ile uğraşan yeni bir dilin oluşmasını da tetiklediğini belirtir. Sokaklarda oluşturulan stiller; kitle iletişim araçları, moda, müzik dergileri ve *MTV* aracılığıyla, sosyal içeriklerinden sıyrılıp “*cool*” imajlar haline gelirler (aktaran: Zukin, 1995).

2.2 Kültürel Sermaye

Pierre Bourdieu (1984, 1987) tarafından geliştirilen “kültürel sermaye” kavramı “dolaysızca hesaplanabilir, mübadele edilebilir ve gerçekleştirilebilir olan iktisadi sermayeye paralel olarak, kültüre dayalı iktidar kiplerinin ve birikim süreçlerinin de var olduğunu ve bunların kültürün değerini, kültürün sermaye olabileceğini sıklıkla gizlediğine işaret eder” (Featherstone, 1996, s. 174).

Bourdieu’ye göre toplumda yüksek kültürde yetkinlik elde eden kişiler, kültürel sermaye birikimine sahip olabilirler (Throsby, 1999).

Featherstone’nun (1996) Pierre Bourdieu’den aktardığına göre, Bourdieu kültürel sermaye biçimlerini üçe ayırır, ona göre kültürel sermaye:

- bedenselleşmiş halde (sunum üslubu, konuşma tarzı, güzellik, vb. özellikler)
- nesnelleşmiş halde (resimler, kitaplar, makineler, binalar gibi kültürel ürünler)
- kurumsallaşmış halde (eğitim düzeyi gibi) var olabilir.

Bourdieu’nün ve diğer düşünürlerin (Coleman, Zweigenhaft, vb.) geliştirdiği “kültürel sermaye” kavramı çoklukla “sosyal sermaye” kavramı ile örtüşmektedir. Örneğin, Zweigenhaft, kültürel ve sosyal sermayenin Harvard öğrencilerinin başarıları üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmasında, “kültürel sermaye”yi birçok bilgi ve beceri türünü tanımlamak için kullanırken, “sosyal sermaye”yi de kariyer gelişmesinde kendine yararlı olacak kişileri tanımak ve ilişkiyi sürdürmek olarak tanımlamaktadır (aktaran: Throsby, 1999).

Featherstone (1996), kentler açısından önemli olan kültürel sermaye biçiminin “nesnelleşmiş” sermaye olduğunu, bu açıdan bakıldığında kentlerin, tarihi eserlerini ve binalarını koruyarak kültürel sermaye biriktirmiş olabileceklerini yazmaktadır.

Zukin (1995) ise kültürel sermayeye karşılık gelebilecek “simgesel ekonomi” kavramını ortaya atmıştır: Kentlerin görünüşleri, neyin görünür, neyin görünmez

olması gerektiği konusunda kararları yansıtır, bu nedenle kentlerin her zaman bir simgesel ekonomisi olduğu söylenebilir. Zukin, bu açıdan bakıldığında simgesel ekonominin kent için yeni bir kavram olmadığını belirtmektedir, 1970'lerle birlikte yeni olan, simgesel ekonominin imaj ve ürün arasında yarattığı simbiyoz, imajları ulusal, hatta küresel düzeyde satmanın kapsamında ve ölçeğindeki değişim ve simgesel ekonominin kenti temsilindeki artan rolüdür.

1970'ler ve 1980'ler boyunca simgesel ekonomi, endüstriyel düşüş ve finansal spekülasyon arka planına karşı, öne çıkmıştır.

Kültür endüstrileri kavramını ilk defa ortaya atan Horkheimer ve Adorno (1972), kültür endüstrilerinin geleneksel olarak kültürel sermaye ölçeğinde düşük bir yer tutan kitle kültürü malları ürettiğini belirtmektedirler (aktaran: Featherstone, 1996).

Fakat Featherstone (1996) popüler kültür ve kitle kültürü gibi tikel kültürel sermaye biçimlerinin daha meşru kabul edilebileceğini, itibar kaynağı haline gelebileceğini ve kentler arasındaki simgesel hiyerarşiyi belirlemede önemli bir rol oynayabileceğini savunur. Başka bir deyişle, günümüzde, kültür endüstrileri, kentin kültürel sermayesinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Nitekim günümüzde, yalnızca sanat faaliyetlerini değil; aynı zamanda moda, sinema, yayıncılık, televizyon, turizm gibi kitle kültürü endüstrilerini barındıran New York, Londra gibi dünya metropollerini kültürel sermaye açısından zengin kentler olarak nitelendirilebilir.

Landry'nin (2006) tanımında da olduğu gibi, kültürel sermaye bazında kentlerin sıralandırılacakları geniş bir ölçütler grubu bulunmaktadır: Kültürel sermaye; tarihi miras, anılar, hayaller gibi somut ve soyut şekillerde ifade edilebilir. Kentlerin tarihi eserlerinin ve binalarının yanı sıra, kentte var olan moda, müzik, televizyon, turizm gibi kültür endüstrileri de kültürel sermaye birikimi oluşturmaktadır.

“Yer almanın¹ anlamı ciddi olarak, yazı yazma mimari tasarım, resimler, rehber kitaplar, yazınsal metinler, filmler, kartpostallar, reklamlar, müzik, seyahat örüntüleri, fotoğraflar, vb. demektir” (Urry, 1999, s. 49). Bir başka deyişle, küresel harita üzerinde kendine yer edinmek isteyen kentler, kültürel sermaye birikimi sağlamak zorundadırlar.

¹ Taking place: Yazar gerçekleşmek/yer almak ile yer arasında kelime oyunu yapıyor (Çevirmenin notu)

Son yıllarda kültür endüstrilerinin ve kültürel sermayenin kent ekonomileri açısından taşıdığı değer ve kültürel kurumların, kültürel faaliyetlerin ve kentlerin kültürel görünüşlerinin, dokusunun ve yaşanan mekanların zenginleştirilmesi, yenilenmesi ve yeniden geliştirilmesine duyarlılığın, birçok dolaylı ve dolaysız yoldan kente sağladığı yararlar, giderek daha fazla kabul edilmektedir (Featherstone, 1996).

Bu kapsamda kentler, giderek artan bir duyarlılıkla, kültürel sermaye açısından sahip oldukları zenginlikleri değerlendirmek yönünde bir kentsel politikaya yönlendirilmektedirler.

3. STRATEJİK BİR ARAÇ OLARAK KÜLTÜR: KENTİN KÜLTÜR ARACILIĞIYLA PAZARLANMASI

Küreselleşmenin getirdiği dinamikler ve ekonomik yapıdaki değişimlerin etkisiyle, özellikle 1980'lerden sonra kültür, bir sermaye biçimi olarak önem kazanmıştır. Bunun yanı sıra, giderek daha hareketli hale gelen sermayeyi, vasıflı iş gücünü ve servisleri çekmek adına, artan kentler arası rekabette kentlerin pazarlanması için stratejik bir araç olarak ön plana çıkmıştır. Bu gelişmeler sonucunda “kent”, tüketime sunulan, pazarlanan bir metaya dönüşürken; “kültürel üretim” de kent için bir imaj yaratma ve bir kent pazarlama stratejisi olarak araçsallaşır.

Bu bölümde sırasıyla, kültürün bir sermaye biçimi olarak önem kazanması, kentler arası rekabet ve bu gelişmelerle birlikte kültürün bir kent pazarlama stratejisi olarak araçsallaştırılması ele alınmakta ve tartışılmaktadır.

3.1 Küreselleşen Dünyada Bir Sermaye Biçimi Olarak Kültür

“Sanat, para ve güç sunar” (Zukin, 1995, s. 15).

Üretime dayalı sanayilerin yok olması ve belirli aralıklarla tekrar eden finansal krizlerin bir sonucu olarak, günümüzde “kültür”, kentlerin en önemli ticari faaliyeti haline gelmiş; giderek daha hareketli hale gelen kitleleri, vasıflı işgücünü ve dolaşımdaki küresel sermayeyi cezbederek kentlere rekabetçi bir üstünlük sağlamada önem kazanmıştır.

Gelişmiş dünya, üretim odaklı ekonomiden tüketim odaklı ekonomiye geçiş yaşarken, kentler yerel ekonomilerini güçlendirmek için, daha kolay yer değiştirebilir hale gelen bir tüketici kitlesini ve dolaşımdaki küresel sermayeyi cezbetmek zorundadırlar. Richards'ın (2000) da altını çizdiği üzere, “bir yeri başka bir yerden ayırt eden” en önemli özellik kültür olduğuna göre, bu süreçte kültür önemli bir rol oynamaktadır.

Başka bir deyişle, kitlelerin daha akışkan, daha hareketli ve kolay yer değiştirebilir hale geldiği ve çeşitlendiği günümüzde, geleneksel kurumlar, kimliğin ifade

edilmesinde yetersiz kalmakta, bundan dolayı “kültürel güç” kent imajının yaratılmasında ve kent vizyonunun oluşturulmasında giderek daha önemli bir hale gelmektedir (Zukin, 1995).

Zukin (1995), ayrıca, “kültürel tüketim”in –sanat, yemek, moda, müzik ve turizm tüketimi gibi– ve onu üreten kültür endüstrilerinin artışının, kentin simgesel ekonomisini ve bu simgesel ekonominin “sembol”ler ve “mekan”lar üretme becerisini beslediğini yazmaktadır.

Urry’nin (1999) Britanya’daki durumu özetlediği yazısı, kültürün yeniden önem kazanmasını ve kentlerin ekonomileri açısından çok önemli hale gelmesinin sebeplerine işaret eder. Urry, Britanya’da kültürün önem kazanmasını üç ana sebebe bağlamaktadır: Birincisi, 1970’lerin sonlarında ve 1980’lerde Britanya’da birçok kent ve kasabanın sanayisizleşerek, hem bazı teknoloji türlerinin hem de bu teknoloji türlerinin etrafında gelişen toplumsal yaşam örüntülerinin yok olması; ikincisi, imalat endüstrilerine kıyasla turist ve boş zamanla ilgili hizmet yatırımlarının çok daha düşük maliyetli olması; üçüncüsü ise bu sanayisizleşmenin özellikle kent içi alanlarda gerçekleşerek, eski dönemlerden kalma metruk yapıların kullanılışlı mirasını ortaya çıkarmasıdır.

1980’lerin ortasında, yaşanan kent içi sanayisizleşme ve ekonomik küçülme sonucunda, kültür, özellikle Amerika ve Britanya’da alternatif bir ekonomik kaynak olarak önem kazanmış, 1990’lı yılların başında ise bu yaklaşım Avrupa kentlerine de yayılmaya başlamıştır.

Loosley (1999), günümüzde, kültür ve ekonomi arasında, sanat ve piyasanın birbirine karşıt dinamikler temsil ettiğini savunan geleneksel *l’exception culturelle* görüşünü değişime uğratan, yeni ve karmaşık bir etkileşimin gelişimini gözlemlemekte olduğumuzun altını çizer (aktaran: Mommaas, 2004).

Ray tarafından kavramlaştırılan “kültür ekonomisi” kavramı ise, kültürün sanayi sonrası ekonomide çok önemli bir rol oynadığına işaret etmektedir (aktaran: Richards, 2000). Sanayi sonrası modern toplumlarda öne çıkan simgesel üretim sisteminde, kültür, alternatif bir ekonomik kaynak, başka bir deyişle bir sermaye biçimi olarak önem kazanmıştır.

3.2 Küresel Kentler Sistemi ve Kentler Arası Rekabet

“Küresel rekabet, yorucu ve amansız bir angaryacı olabilir” (Urry, 1999, s. 222)

Küreselleşme miti, 21. yüzyılda da tüm toplumlara bir gelecek ideali olarak sunulmaktadır. Bu ideal toplumlararası her türlü sınırın kaldırılabilirdiği bir yaşamı tarif etmektedir. Ulus devletlerin oluşturduğu kapalı düzenden, bireysel ilişkilerin oluşturacağı çok katmanlı, coğrafi mekandan bağımsız yeni dünya düzenine geçişte, yeni bir yönetim kurgusuna ihtiyaç duyulmaktadır. Küreselleşme, bu ihtiyacın gereği olarak kapitalist sistemin ürettiği bir olgudur. Ve küresel kentler de bu sistemin katmanlarının birbirleriyle eklemlendikleri düğüm noktaları olarak tanımlanmaktadır. Öncü ve Weyland’ın görüşü de bunu destekler niteliktedir: “Günümüzde büyük metropoller, küresel ekseninde yeniden şekillenen iktidar ilişkilerinin ana halkasını oluşturuyor. Küreselleşme diye adlandırılan çapraşık ve çok yönlü iktidar ilişkileri ağı büyük metropollerde düğümleniyor, kendini yeniden üretiyor, derinleşip yayılıyor” (Öncü ve Weyland, 2005, s. 9).

Küreselleşmenin getirdiği en önemli değişimlerden biri ulus-devletin siyasi erkinin zayıflayarak, ülkelerin büyük kentler aracılığıyla rekabet etmeye başlamasıdır. John Short ve Yeong-Hyun Kim, kentlerin sabit yatırımı ve sermayeyi çekmek için girdikleri savaşırlardan (*place-wars*) söz ederler (aktaran: Yardımcı, 2005).

Bu anlamda kentler, küresel ekonomi içine eklemlenebilmek ve küresel kentler sistemine dahil olabilmek için birbirlerine rekabetçi bir üstünlük sağlamaya çalışmaktadır. Keyder’e göre (1992), günümüzde küresel kentlerin yaratılması, dünya ekonomisine daha iyi şekilde uyum sağlanmasını amaçlamaktadır.

Bu bakış açısıyla bakıldığında, Sassen’in deyimiyle “küresel kent” veya diğer düşünürler tarafından (Smith, Timberlake, vb.) “dünya kenti” olarak nitelendirilen kentlerin, sadece küresel ekonomik sistem içindeki konumlarına bağlı olarak tanımlandıkları açıktır.

Sassen (1993), Londra, New York ve Tokyo’yu geç kapitalizmin dünya ekonomisini denetleyen ana odakları olarak nitelemekte ve ona göre bu –küresel– kentler, yeni küresel bilişim ağlarının düğüm noktalarını oluşturmakta ve yeni bir finansal örgütlenme, iş gücü bileşimi, gelir dağılımı ve barınma örüntüleriyle karakterize olmaktadır.

Peter Hall (1984) ise, küresel kentlerin büyük nüfuslu kentlerden farklılıklarını tanımlarken; politik gücün merkezi olduklarını, ulusal ve/veya uluslararası büyük şirketlerin yönetim merkezlerini barındırdıklarını, ulusal ve uluslararası ticaretin merkezi durumunda olduklarını ve bu niteliklerin çevre ülkelere kadar yayılabildiğini belirtmektedir (aktaran: Dinçer ve Dinçer, 2003).

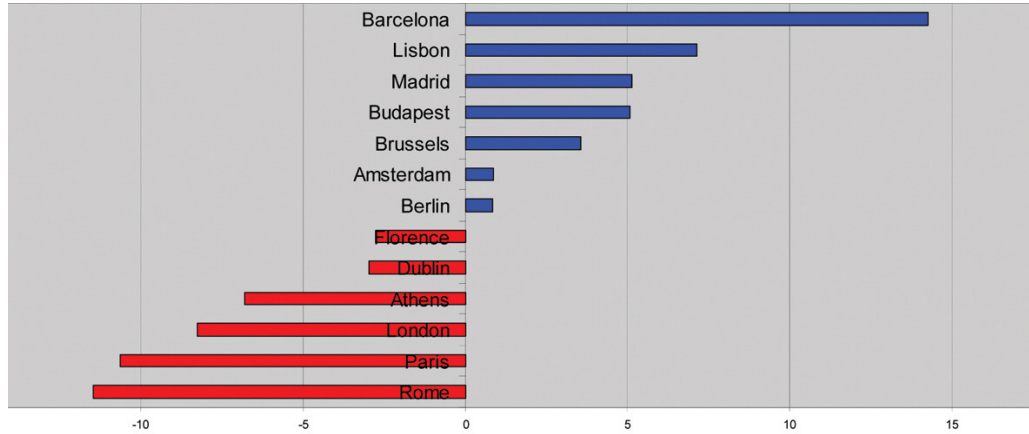
Özetle küresel ekonomi içinde kendine yer edinebilmiş, sermaye akımlarının merkez üsleri haline gelebilen kentler, küresel kent olarak tanımlanabilir diyebiliriz. Küresel kentlerin gösterdiği benzer özellikleri, Yardımcı (2005), ılımlı bir iş dünyası, teknolojik birikim, bilişim altyapısı, çekici yaşam olanakları, festivaller, fuarlar ve spor etkinlikleriyle renklenmiş bir kent kültürü olarak sıralamaktadır.

Bu anlamda küresel ekonomik sistem içinde yer edinmeye çalışan kentler, bu özellikleri sağlayarak, dünya kamuoyunda olumlu bir kent imajı yaratmak zorundadır.

Olumlu bir kent imajının yaratılması ekonomik gelişmenin sağlanması için çok önemli bir noktadır (Deffner ve Metaxas, 2005), bu bağlamda kentler en çekici kent imajını yaratmak ve küresel ekonomideki pazar paylarını artırmak için rekabet etmektedirler.

Günümüzde kentler arası rekabet önceki dönemlere oranla, gerek tüm dünya genelinde yayılmış olması, gerekse girilen altyapı çalışmalarının kapsamı bakımından farklılık göstermektedir. Bu farklılık doğrudan küreselleşme sürecinin yarattığı bir değişimdir. Kültür, sanat, moda, eğlence endüstrileri, televizyon, yayıncılık ve müzik merkezleri olarak Paris ve New York, çok çeşitli yönlerden gelen daha büyük bir rekabetle karşı karşıyadır. İletişim ve enformasyon teknolojilerinin gelişimiyle birlikte daha kolay ulaşılabilir hale gelen dünya kentleri, yeni kültürel ve simgesel sermaye biçimleri üretmekte, böylelikle kentsel rekabete dahil olmaktadır.

Williams (1983), küresel düzeyde birkaç metropoliten merkezin sanatsal ve entelektüel hayat üzerine kurmuş olduğu egemenliğin sona erişine tanık olduğumuzu savunur (aktaran: Featherstone, 1996). Bugün kültür kentleri olarak algılanan kentlerde Londra, Paris gibi kemikleşmiş metropollerin yanı sıra, Barselona, Lizbon, Budapeşte gibi kentlerin hızla imajlarını yükselttikleri ve dünya haritası üzerinde bir yer edindikleri gözlemlenmektedir (Şekil 3.1).

Şekil 3.1 : Avrupa’da kültür kenti olarak algılanmadaki değişim, 1997-2004
(Richards, 2006)

Tüm dünyada olduğu gibi Avrupa’daki şehirler ve bölgeler de küresel ekonomik pazardan ve kentler arası rekabetten daha fazla etkilenmektedir. Bazı bölgeler ekonomik ve kültürel merkezlerin dış çeperlerine doğru itilirken, diğer bölgeler uluslararası projelerle kendini dünyaya kanıtlamaya çalışmaktadır (Akbar, 2008). Bunun üzerine Avrupa Birliği’nin 2000 yılında gerçekleştirdiği Lizbon Gündemi’nde Avrupa kentlerindeki projeleri ve kentsel gelişimi desteklemek amacıyla bir takım fonlar kurması, bu kentsel stratejilerin geniş bir politik çerçeve içinde ele alındığını göstermektedir.

3.3 Stratejik Bir Araç Olarak Kültür ve Kentin Pazarlanması

“Günümüzde, kültürel üretim kent için bir vizyon oluşturma ve bir imaj yaratma işlevini üstlenir” (Zukin, 1995, s. 2-3).

“Keskinleşen rekabetin ve piyasa güçlerinin yatırım ve sermaye akışı amacıyla serbestleştirilmesinin doğurduğu küresel koşullar altında kentler, daha girişimci bir nitelik kazanmış, kendi imajlarının ve bu imajın yerel ekonomi yararına iş alanlarına tercüme edilmesi yollarının ayırdına varmışlardır” (Featherstone, 1996). Harvey’in (1988) belirttiği gibi kentler “sermayeyi çeken birer yem” haline gelebilmek için kültürü seferber etmek zorundadır (aktaran: Featherstone, 1996).

1980’li yılların sonlarında, yere ilişkin deneyimde ve yerin yeniden yapılanmasında politika ve kültür, merkezi bir konuma yerleşmiştir. 1980’lerden sonra kültürün, politik ve ekonomik mücadelelerde, Zukin’in (1995) deyimiyle, bir “savaş alanı” haline geldiği söylenebilir.

Bianchini (2006) 1980'lerin ortasından günümüze Batı kentlerindeki kentsel politika yaklaşımlarını “kentlerin pazarlanması” olarak nitelendirir. Bu gelişmenin ardında, neo-liberal ideoloji ve ekonomi politikaların etkisi, kentsel yeniden inşaya cevap verme ihtiyacı, sanayisizleşme sonrası işsizliğin artması, miras ve kültürün yeniden önem kazanması vardır (aktaran: Niksarlıoğlu, 2007).

Urban (2002), kentin pazarlanmasındaki ve kültüre dayalı stratejilerin geliştirilmesindeki temel amacın yalnızca kentin potansiyel turist ve yatırımcılara tanıtılması olmadığını vurgular. Kentin pazarlanması kentsel gelişim için ana bir araç olmanın yanı sıra, ekonomik gelişmeyi de destekleyen bir prensip haline gelmiştir (aktaran: Deffner ve Metaxas, 2005). Yaşanan bu gelişmelerle birlikte kültür, kentsel stratejilerde merkezi bir konuma yerleşmiş, bununla birlikte kültür eksenli kentsel stratejilerin uygulanması küresel bir ölçekte görülmeye başlanmıştır.

Miles'in (2005) aktardığına göre, İngiltere'de kültüre ayrılan yıllık fon, 1994-1999 yılları arasında ortalama 205 milyon sterlin bir artış göstermiştir.

Kültür, artık kent yönetimlerinin gelir fazlasını yatırdıkları bir alan olmaktan çıkmış, kent bütçesinden kültüre pay ayrılması stratejik bir karar haline gelmiştir. Kültür, kenti pazarlamanın araçlarından biri, markalı bir ürünün markası haline dönüşmüştür (Zukin, 1995).

Landry (2006) kentsel stratejilerde, düşünülmeden, çoğu zaman da taklitçi bir yolla kullanılan araçları ya da onun deyiimiyle “kentsel repertuar”ı (*urban repertoire*) kentin gelişiminde “kültür” ve “sanat”ı kullanmak olarak tanımlar. Toplam “kentsel repertuar”, galeriler, müzeler, konser salonları, tiyatrolar, “her neyse” temalı (*whatever theme*) eğlence merkezleri, spor stadyumları ve son olarak da akvaryumları kapsar (Landry, 2006).

Son zamanlarda bu kentsel repertuar “kültür mahalleleri” geliştirmeye kadar genişlemiştir. Benimsenen kültüre dayalı kentsel strateji, genellikle kentsel dönüşüm projeleriyle kentin tarihi ve kültürel mirasının yeniden değerlendirilmesi olduğu kadar, festivaller yada spor etkinlikleri gibi büyük ölçekli etkinlikler (*mega-events*) aracılığıyla uluslararası ilgi odağını kente yöneltmektir.

Kentlerin kendilerini bir dünya kenti olarak konumlandırmaları ve küresel ekonomiye eklemlenmeleri için, yenilenmiş bir kent merkezi, ılımlı bir iş dünyası veya telekomünikasyon ağlarının yanı sıra, uluslararası etkinliklere sahne olmaları ve

bir kültür kenti imajı oluşturmaları da ön koşullardan biridir. “Sanat galerileri, müzeler, fuarlar ve festivaller yalnızca turistleri değil, küresel sermayeyi, yönetici sınıfları ve vasıflı iş gücünü de çeker. Dolayısıyla yalnızca güçlü bir ekonomik temel oluşturmak için bile, kentlerin, uluslararası kültürel üretim ağları tarafından çağdaş sanat etkinliklerine sahne olan mekanlar olarak tescil edilmeleri gerekir” (Yardımcı, 2005, s. 68).

Günümüzde kültürün, olumlu bir kent imajı yaratmak ve kentsel gelişim için bir araç olarak kullanılması olarak tanımlayabileceğimiz kültüre dayalı kentsel stratejiler, giderek genişleyen küresel bir ölçekte karşımıza çıkmaktadır. Bugün, bütün büyük kentler kendi festival gündemlerini oluşturmakta, müzelerini ve tiyatro komplekslerini (yeniden) açmaktadır; kültür aracılığıyla dönüşüm gündemi bir adım daha ileri gitmiştir.

Çizelge 3.1 : Kültür eksenli kentsel stratejiler (Deffner ve Metaxas, 2005)

Kent	Kentsel Strateji	Referans
Lexington	Kültür ve bölgesel ekonomik gelişme arasındaki bağlantının tanınması, Kentsel politikaların bu ilkeye göre geliştirilmesi	McCann, 2002
Singapur	Yerel kültürlerin küresel turizmde kullanılması	Chang ve Yeoh, 1999 & Kong, 2000
The Rocks	Miras turizminde tüketicilerin ihtiyaç ve taleplerinin analiz edilmesi	Waitt, 2000
Amsterdam	Kentsel gelişimde müzelerin rolü & kültürel turizm ve kentsel gelişim	Van Alst ve Boogaarts, 2002 & Dahles, 1998
Bergen	1999 Avrupa Kültür Başkenti: Stratejik bir araç olarak kültür	Sjoholt, 1999
Berlin	Kentsel gelişimde müzelerin rolü	Van Alst ve Boogaarts, 2002
Bilbao	Kültür ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin analizi (stratejik planlamada kültüre odaklanmak)	Gonzalez, 1993
Bologna	Kültür politikalarının planlanması ve geliştirilmesi	Bloomfield, 1993
Glasgow	1990 Avrupa Kültür Başkenti: Kentsel dönüşüm için kültüre dayalı stratejilerin uygulanması	Booth ve Boyle, 1993 & Seo, 2002
Hamburg	Kültürün ekonomik kalkınmadaki rolünün tanımlanması	Friedrichs ve Dangschat, 1993
Lizbon	1994 Avrupa Kültür Başkenti % EXPO 1998	Alden ve Da Rosa Pires, 1996 & Carriere ve Demaziere, 2002
Manchester	Kentsel gelişim yaratmak üzere kültürel stratejilerin geliştirilmesi	Schofield, 1996 & Seo, 2002
Mostar	Bölgenin kimliği ve tarihsel imajının yeniden inşa edilmesi	Grodach, 2002
Prag	Tarihi mirasın turizmdeki rolünün tanınması	Hammersley ve Westlake, 1996

Amsterdam ve Berlin gibi kentler, müzelerin kentsel gelişimdeki rolünü benimseyen bir kentsel strateji geliştirirken; Bergen, Glasgow ve Lizbon gibi kentler Avrupa Kültür Başkenti Etkinliği ve Expo Dünya Fuarı gibi büyük ölçekli etkinlikler aracılığıyla kültürü stratejik bir araç olarak kullanmayı benimsemiştir (Çizelge 3.1). Kentler artan bir şekilde kültürel etkinlikleri ve olayları, imajlarını yükseltmek,

kentsel gelişimi teşvik etmek, sermayenin ve turistlerin ilgisini çekmek için kullanılmaktadırlar.

Kentler arası rekabetle birlikte, kentlerin giderek daha fazla serbest piyasa ekonomisinin koşullarına uyum sağlaması ve birer marka yaratma çabaları, kültürün, tarihin ve mekanların pazarlanması sonucunda, artık kentler birer gösteri merkezine dönüşmektedir. “Günümüzde büyük kentlerin tarihsel geçmişi, uluslararası turizm piyasasında ‘seyirlik’ mekanlar ve yapılarda somutlaştırılıp pazarlanıyor ve tüketiliyor. Turizm endüstrisi müşteriye alıştığı yaşam biçimi ve konfordan uzaklaşmadan, yeni mekanlar ve insanlar görüp ‘seyretme’ fırsatını pazarlıyor” (Öncü, 2005, s. 86).

Yardımcının (2005) da aktardığı gibi, son yılların yoğun kentler arası rekabet ortamında ve kentsel girişimcilik ruhuna uygun olarak, gösteriye dönüştürülmüş kent merkezlerinin inşası, sermayeyi ve vasıflı iş gücünü çekmekte kullanılan bir silaha dönüşmüştür. “Sanatsal yaratıcılık sadece kültür ürünlerinin yaratılmasında değil, aynı zamanda kentin paketlenip pazarlanmasında, başarılı bir gösteriye dönüştürülmesinde de kullanılır” (Yardımcı, 2005, s. 40).

Featherstone (1996), “herhangi bir şeyin temsil edilebildiği, izlenilebildiği ve bir ilgi nesnesi, ‘turistik bakış’ın nesnesi olabildiği ölçüde, gösterge ve imajlarla dolup taşan post-modern kentlerin tüketim, oyun ve eğlence merkezi” haline geldiğini belirtmektedir.

Kent, sermaye ve siyaset tarafından bir gösteri ve tüketim merkezine dönüştürülürken, aynı zamanda kentin kedisi de, pazarlanan ve tüketime sunulan bir metaya dönüşmektedir.

“Yerler artan biçimde, malların ve hizmetlerin karşılaştırıldığı, değerlendirildiği, satın alındığı ve kullanıldığı tüketim merkezleri olarak yeniden yapılandırılmaktadır. ...yerlerin kendileri bir anlamda, özellikle görsel açıdan tüketilmektedir, ...yerler kelimenin gerçek anlamıyla tüketilebilmektedir; insanların bir yere ilişkin anlamlı buldukları şey (endüstri, tarih, binalar, çevre) zaman içinde kullanılarak ... bitirilmekte veya tüketilmektedir” (Urry, 1999, s.11).

Birçok kültür eksenli kentsel strateji arasından, kimi stratejiler müzeler veya diğer kültürel kurumlara odaklanırken, kimi stratejiler tarihi mirasın yeniden değerlendirilmesine odaklanmaktadır. Fakat bütün bu stratejilerde ortak olan,

kültürün çok boyutlu ve karmaşık yapısını görsel bir temsile indirgemeleridir. Zukin (1995), “bir yaşam biçimi” olan kültürün, sergilenebilen, yeniden üretilebilen, satılabilen ekolojik, tarihi veya mimari kültürel ürünlere dönüştürülmesini eleştirmektedir.

Yardımcı da (2005), bugün sanat dünyasının –müze, galeri, medya, sanatçılar, küratörler, eleştirmenler, koleksiyonerler ve izleyiciler çevresinde şekillenen– bir sanat piyasasına; bienaller ve festivaller gibi kültürel etkinliklerin ise büyük turistik etkinliklere dönüştüğünün altını çizerek, kültürün sermaye ve siyaset tarafından araçsallaştırıldığına dikkat çeker.

Bu gelişmelerle birlikte kent, bir ilgi nesnesi, gösteri ve tüketim merkezi, hatta tüketime sunulan bir metaya dönüşürken, kültür de kenti satmanın ve pazarlamanın araçları olarak öne çıkmaktadır.

3.4 Kültür Eksenli Kentsel Stratejiler

Küreselleşen dünyanın rekabetçi ortamında daha girişimci hale gelen kentler, kültür eksenli kentsel stratejiler geliştirerek yarışa dahil olmaya çalışmaktadırlar.

Kentlerin en sık yöneldiği kültür eksenli kentsel stratejiler, müzeler ve galeriler gibi kültürel kurumların arttırılması; tarihi mirasın yeniden değerlendirilmesi; simgesel yapılarla kent imajının güçlendirilmesi; kentin kültür endüstrilerinin yoğunlaştığı kültür mahallerinin oluşturulması ve büyük ölçekli kültürel etkinliklere ev sahipliği yaparak olumlu bir kent imajının yaratılması olarak beş alt başlık altında toplanabilir.

Kentin büyük ölçekli etkinliklerle sergilenmesi, çalışmanın temel odağını oluşturduğundan, bu bölümde, bahsedilen ilk dört strateji ele alınmıştır. Büyük ölçekli etkinlikler çalışmanın ilerleyen bölümünde ele alınacaktır.

3.4.1 Kültürel kurumlar

“Sanat eseri ve başlı başına müzenin kendisi kentin simgesel ekonomisinin ‘ikon’ları haline gelmiştir” (Zukin, 1995, s. 14).

Kültürel kurumlar, sermayeyi kente çekebilmek adına, kentlere rekabetçi bir üstünlük sağlamaktadır. Zukin (1995) “savaş sonrası ekonomide, en büyük müzeyi inşa edebilen en büyük finansal güce sahip olur” diyerek kültürel kurumların kent

ekonomisi için olan önemini vurgulamaktadır. Günümüzde, kültürel kurumların önem kazanması, ekonomik büyümenin motoru olarak “kültür”ün altını çizmektedir.

Sadece New York, Los Angeles veya Chicago gibi büyük kentler değil, daha küçük kentler de giderek daha fazla kültürel kuruma yer vermektedir, çünkü Zukin’in (1995) belirttiği gibi sanata yatırım yapmak, kent ekonomisinin diğer alanlarında da bir büyümeye yol açar.

Kentler, kültürel yaratıcılık merkezleri haline gelerek, uluslararası platformda yer edinmek ve imajlarını yükseltmek için, restoranlar, barlar, gösteri ve performanslar, mimari tasarım, müzeler, sanat galerileri, vb. daha çok kültürel kuruma ve ürüne yatırım yapmaktadır.

Landry (2006), kültürel kurumların, kentlerin uluslararası statülerini yükseltmekte kullandıkları önemli bir araç olduğunu belirtmektedir. Guggenheim ya da Tate gibi başlı başına birer marka haline gelen kültürel kurumlar, kent için bir imaj yaratma işlevi üstlenmektedir.

Bilbao’da Guggenheim “markası”nın 20 yılığına kiralanması için bütçeden 20 milyon dolarlık bir pay ayrılmıştır. Guggenheim’ın uluslararası stratejisi Bilbao, Berlin, Las Vegas, Viyana ve son olarak Abu Dhabi’de açılan şubeleri kapsar (Şekil 3.2). Guggenheim Bilbao’nun başarısından sonra, Abu Dabi de, Frank Gehry’ye tasarlatılan Guggenheim Müzesiyle imajını yükseltmek niyetindedir (Şekil 3.3). Guggenheim ismini kullanarak imajlarını yükseltmeyi planlayan sıradaki kentler ise, Tokyo, Rio ve Johannesburg’dur.

Şekil 3.2 : Guggenheim müzeleri haritası (Guggenheim Foundation)

Guggenheim’in yanı sıra Londra’daki Tate Modern de başlı başına bir marka haline gelmiş kültürel kurumlardan biri olarak gösterilebilir (Şekil 3.4). Guggenheim kadar

uluslararası ölçekte olmasa da, Tate Modern de Liverpool ve St. Ives gibi kentlerde şubeler açmıştır.

Şekil 3.3 : Sırasıyla; Solomon R Guggenheim New York, Guggenheim Bilbao ve Guggenheim Abu Dabi

Şekil 3.4 : Tate Modern, Londra

İstanbul’da son yıllarda kültürel kurumların, müze ve galerilerin sayısında görülen hızlı artışın da yaşanan bu gelişmelerden bağımsız olmadığı açıktır. Yardımcı (2005) İstanbul’da son yıllardaki özel müze kurma girişimlerinin hızlandığına dikkati çekmektedir. Bunlar arasında Garanti Galerisi ve Garanti Platformu, Aksanat, İstanbul

Modern (Şekil 3.5), Pera Müzesi, Santral İstanbul, Rahmi Koç Müzesi, Sabancı Müzesi ve daha pek çok müze ve sanat galerisi sayılabilir.

Şekil 3.5 : İstanbul Modern

Mommaas (2004), kentsel stratejilerin tüketime yönelik olayları organize etmekten daha öteye giden, yeni kültürel mekanların, kültür mahallelerinin ve çevrelerin yaratılarak, daha ince ayarlanmış bir kentsel politikaya doğru geliştiğini vurgular. Bu bağlamda, sanat galerileri ve müzeler gibi kültürel mekanlar, günümüzde kapsamlı bir kültür eksenli kentsel stratejinin etkin araçları olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.4.2 Tarihi mirasın önem kazanması

20. yüzyılda görsel medyanın gelişmesi ile birlikte, en azından 1970'lere kadar, mekanların temsilinde en önemli iki kültürel araç sinema ve fotoğraf olmuş, kültürel aktivitelerin odak noktası haline geldiği günümüzde ise, binalar, parklar, caddeler, vb. kentin yapılı çevresi (*material landscape*), kentin en önemli görsel temsili haline gelmiştir (Zukin, 1995).

Şekil 3.6 : Blade Runner'dan bir sahne, 1982

Zukin, Blade Runner’da modern kentsel peyzajın ilk kez kült bir obje olarak kullanıldığını yazmaktadır (Şekil 3.6).

Kültür, tarihi ve yerel mirasın yeniden değerlendirilmesine dayalı kentsel dönüşüm stratejilerinde önemli bir rol oynamaktadır. Kentin temsilinde yapı çevrenin önem kazanmasıyla, tarihi miras kapsamındaki binaların ve alanların korunması da önem kazanmıştır. Böylece kentin geçmişi görünür kılınarak, turizm gelirleri ve gayrimenkul değerlerinde ekonomik bir artış sağlanmaktadır. Zukin’in (1995) belirttiği üzere, tarihi koruma, içeriğinden soyutlaştırılmış salt bir imaj olarak bile ekonomik değer sağlamaya yetmektedir.

Kentin temsilinde yapı çevrenin ön plana çıkmasının yanı sıra, tarihi mirasın önem kazanmasına yol açan en önemli gelişmelerden biri, ikinci dünya savaşından sonra endüstriye dayalı bir ekonomiden endüstri sonrası ekonomiye yaşanan geçiştir. Bu değişimle birlikte kent içi alanlarda gerçekleşen sanayisizleşme, özellikle 19. yüzyıldan kalma endüstriyel altyapılarının oluşturduğu bir yapı stoku doğurmuştur (Mommaas, 2004).

Mommaas (2004), kentlerin, tarihi yapıların simgesel ve ekonomik potansiyellerinin kullanılması yönünde bir politikaya yönlendiğini belirtir. Bugün birçok kentte, eski depolar, manastırlar, fabrikalar, hapisaneler ve hastaneler gibi yapılar, konut (*loft*), ofis veya kültürel programlarla dönüştürülmekte ve gayrimenkul sektörüne yeniden kazandırılmaktadır.

Urry’nin tarihi mirasın yeniden sunumuna ilişkin Britanya’dan verdiği örnekler çarpıcıdır: “Britanya’da bugün yarım milyon üzerinde tescilli yapı var; her iki haftada bir, çoğunluğu bir endüstri teması taşıyan yeni bir müze açılmaktadır, insanlar sinemadan çok müze ve galerileri ziyaret ediyor, Britanya’ya dışarıdan gelen ziyaretçilerin dörtte üçü kaldıkları süre içerisinde bir müze ya da galeriyi ziyaret ediyor” (Urry, 1999, s. 218).

Bunun yanı sıra Urry, tarihi mirasın kentin pazarlanması için kullanılan stratejik bir araç olduğunu ve geçmişin içi boşaltılarak sunulduğunu vurgular: “Yine de burada ilginç olan, endüstriyel geçmişin satılan bir şeyin parçası olmasıdır (Şekil 3.7). Wigan İskelesi Miras Merkezi yılda bir milyondan fazla ziyaretçi çekmektedir. Gerçi kesinlikle sterilize edilmiş biçimde de olsa Wigan’ın endüstriyel ve toplumsal tarihini sıkılmadan yeniden sunmaktadır” (Urry, 1999, s. 219).

Şekil 3.7 : Wigan Miras Servisleri, “tarih mağazası”

Tarihi mekanların farklı kültürel / sanatsal etkinlikler için kullanılması da, tarihsel miras endüstrisinden bağımsız değildir. Debord’un tanımladığı “gösteri toplumu”nda, tarihi mekanlar da giriş kapıları olan birer “gösteri”ye dönüşmektedir (aktaran: Yardımcı, 2005).

Festivaller, sergiler, bienaller gibi etkinlikler genellikle tarihsel mekanlarda düzenlenmektedir. İstanbul’da da özellikle ilk İstanbul bienallerinin düzenlendiği mekanların, Aya İrini Kilisesi, Ayasofya Hamamı, Süleymaniye Kültür Merkezi, Eczacıbaşı desteğiyle restore edilen Feshane Binası ve Yerebatan gibi tarihsel mekanlar olduğu göze çarpmaktadır. Sadece bienaller değil, festivaller ve benzeri kültürel ve sanatsal etkinliklerin de genellikle tarihi mekanlarda gerçekleştirildiği görülmektedir (Şekil 3.8).

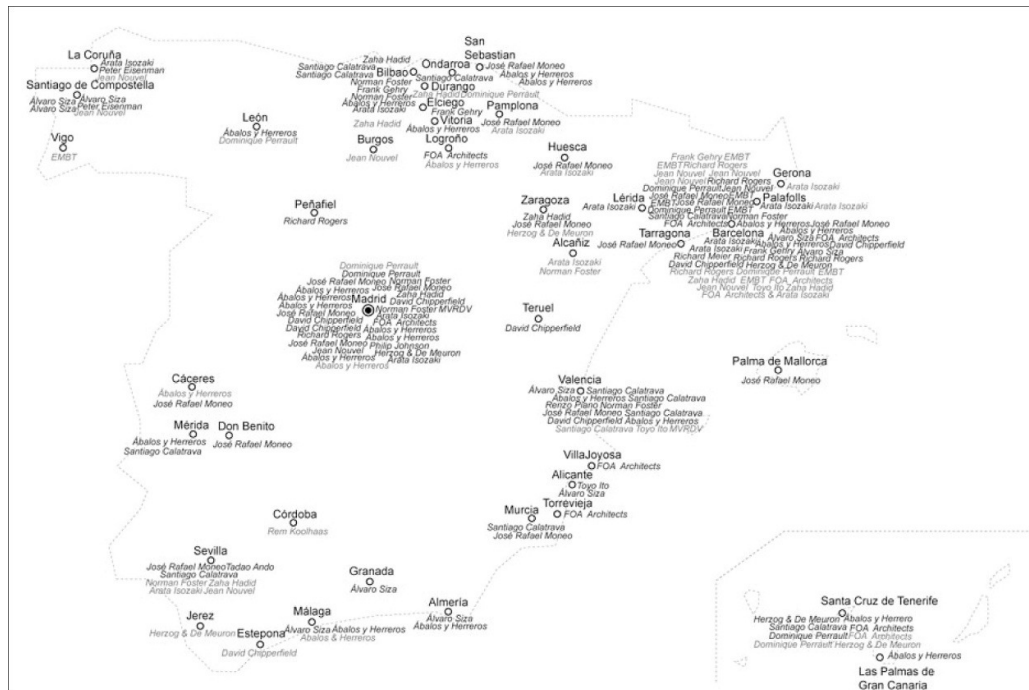

Şekil 3.8 : 34. İstanbul Uluslararası Müzik Festivali, Borusan Filarmoni Orkestrası açılış konseri

3.4.3 Simgesel yapılarla kentin pazarlanması

Artan kentler arası rekabette, kentlerin kendileri için bir odak noktası yaratması güçleşmektedir (Landry, 2006). Öyle ki kentler, kendilerini rakiplerinden ayırt etmek için yeni yollar bulmak durumundadır. Günümüzde Gehry, Isozaki, Rogers, Foster, Calatrava, vb. ünlü mimarların tasarladığı binalar, yarışmacı üstünlüğü sağlamada ve marka yaratmada sıkça başvurulan bir kentsel strateji haline gelmiştir.

Sadece İspanya’da bile Alvaro Siza, Santiago Calatrava, Rem Koolhaas, Frank Gehry, Zaha Hadid, Arata Isozaki, vb. ünlü mimarların tasarladığı 100’den fazla bina bulunmaktadır (Şekil 3.9).

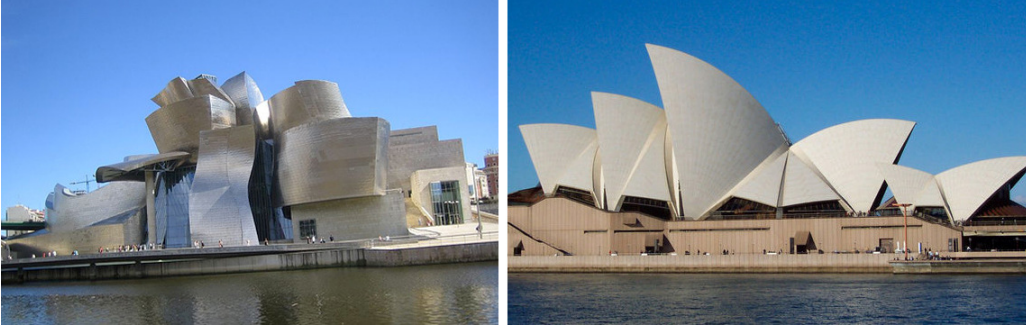
Şekil 3.9 : İspanya’da ünlü mimarlar tarafından tasarlanan yapılar (Ramo, 2008)

Fakat kentlerin yeni simgesel yapılar (ikonlar) yaratma çabasının hızla artmasına karşılık, dünya çapında bilinen çok az sayıda simgesel yapı vardır. Landry (2006), bu durumu, simgesel yapıların sürekli artmasına karşılık (*icon overload*) insanların sadece belli sayıda yapıyı hatırlayabilmesine bağlamaktadır.

Son dönemdeki dünyaca bilinen örnekler arasında, Londra için hızla bir pazarlama sembolü haline dönüşmekte olan The London Eye, Bilbao Guggenheim ve Sydney Opera Binası gösterilebilir (Şekil 3.10 ve 3.11).

Şekil 3.10 : The London Eye

Şekil 3.11 : Sırasıyla; Guggenheim Bilbao ve Sydney Opera Evi

3.4.4 Kültür mahalleleri

Son yıllarda, kültürel üretim ve tüketimin yoğunlaştığı kültür mahallelerinin (*cultural clusters*) yaratılması kentsel dönüşüm kapsamında önemli bir yer tutmaktadır.

“Kültür mahallesi” (*cultural cluster*); üretimden, sunuma ve tüketime, tiyatro yapılarından, görsel sanatlar, pop müzik ve medyaya kadar, farklı kültürel işlevler ve aktivitelerin yer aldığı, karma kullanımlı mekanların toplamı olarak tanımlanabilir. Kültür mahalleleri çoğunlukla salt sanat aktivitelerine yer vermekle kalmaz; barlar, restoranlar, alışveriş ve spor merkezleri gibi çok çeşitli eğlence aktivitelerini de içerirler (Mommaas, 2004).

Dublin’de 1990’ların başlarında dönüştürülen Temple Bar, bugün İrlanda Fotoğraf Merkezi, İrlanda Film Enstitüsü ve Arşivi, Temple Bar Müzik Merkezi, Arthouse Multimedia Merkezi ve daha birçok kültürel kurumun yanı sıra gece kulüpleri, restoranlar ve barları barındırmaktadır (Şekil 3.12).

Şekil 3.12 : Temple Bar, Dublin

Dublin'deki Temple Bar bölgesinin yanı sıra, Viyana'daki Müze Mahallesi, Birmingham'daki Custard Fabrikası kompleksinin dönüştürülerek kültürel kurumların bulunduğu bir bölgeye dönüştürülmesi gibi örnekler verilebilir.

Rotterdam'da da 1990'ların başında, Witte de Withstraat çevresinde, klasik ve modern sanatlar müzesi, Hollanda Mimarlık Enstitüsü, Rem Koolhaas tasarımı bir sanat galerisi (*Kunsthal*) (Şekil 3.13) ve Doğa Müzelerini barındıran bir müze mahallesi oluşturulmuştur.

Şekil 3.13 : Kunsthal Witte de Withstraat, Rotterdam

Kültür mahalleleri, genellikle, tarihi miras bölgeleriyle ilişkilidir. Benimsenen strateji, genellikle eski sanayi ve/veya liman bölgelerinin, eski fabrikaların ya da tarihi alanların dönüştürülerek, kültürel üretim ve/veya kültürel tüketimin yoğunlaştığı kültür mahallelerinin oluşturulmasıdır (Mommaas, 2004).

Amsterdam'daki “*Westergasfabriek*” ve Tilburg'daki “*Veemarktwartier*” bu tür eski endüstri bölgelerinin, kültürel üretim alanlarına dönüştürülmesine verilebilecek örneklerdendir (Mommaas, 2004). 19. yüzyıldan kalma bir gaz fabrika kompleksi olan *Westergasfabriek*, bir sinema salonu, restoranlar, tiyatro salonları, film prodüksiyon şirketi, çok amaçlı salonları içeren bir kültür mahallesine dönüştürülmüştür (Şekil 3.14). *Veemarktwartier* ise eski bir tekstil fabrikası, banka ve hastane binasının, amatör sanatlar merkezi, kütüphane gibi kültürel kurumların bulunduğu bir alana dönüştürülmesini kapsar.

Şekil 3.14 : Westergasfabriek, Amsterdam

Kültür mahallelerine İstanbul'dan örnek vermek gerekirse, Sultanahmet kafeleri, barları ve restoranları, otelleri, tarihi anıtları ve müzeleriyle turistlere yönelik ve daha çok kültürel tüketimin yoğunlaştığı bir kültür mahallesi olarak ele alınabilir. Yardımcı (2005) bu bölgenin turistik yerelliğin vurgulandığı bir açık hava müzesine dönüştüğünü yazmaktadır.

Karaköy Meydanı'ndan Tophane'ye kadar olan 1200 metrelik sahil şeridinde alışveriş merkezleri, beş yıldızlı oteller, kafe, bar ve restoranlar gibi eğlence merkezleri, sinema ve tiyatro salonları yapılmasını öngören Galataport projesinin (Şekil 3.15) de ilk bakışta bir kültür mahallesi yaratmaya yönelik olduğu söylenebilir. Fakat kentin bu önemli bölgesinin özelleştirilerek, turistlere yönelik, beş yıldızlı oteller ve alışveriş merkezleriyle dolu, kamusal kullanıma kapalı bir bölge yaratacağı düşünülürse, kültür mahallesi kapsamında ele alınması mümkün görünmemektedir.

Bu açıdan bakıldığında, İstanbul’da diğer Avrupa kentlerindeki örneklerde görülen, hem kültürel üretimin hem de kültürel tüketimin yoğunlaştığı, gerçek anlamda bir kültür mahallesi örneğinin olmadığı söylenebilir.

Şekil 3.15 : Galataport projesi, Tabanlıoğlu Mimarlık, model

4. KENTİN BÜYÜK ÖLÇEKLİ ETKİNLİKLERLE SERGİLENMESİ VE DÖNÜŞMESİ

Uluslararası ve büyük ölçekli kültürel etkinlikler, günümüzde artık sadece kültürel etkinlikler olmaktan çıkmış, kentler için, küreselleşmenin, dünya haritası üzerinde bir yer edinmenin ve ekonomik gelişmenin önemli araçları haline gelmiştir.

Kentler arası rekabetin artmasıyla birlikte, kentler kendilerini rakiplerinden farklı kılmak için yeni yollar bulmak durumundadır, bu noktada büyük ölçekli etkinliklere ev sahipliği yapmak devreye girer. Büyük ölçekli, uluslararası etkinlikler ekonomik canlanmanın sağlanması ve kent imajının yükseltilmesinin yanı sıra, kentsel dönüşüm için de katalizör görevi görmeye başlamıştır. Günümüzde, büyük ölçekli etkinliklerin kentsel dönüşüm politikalarının önemli bir aracı haline geldiği, hatta etkinlik eksenli kentsel stratejilerin üretildiğini söylemek mümkündür.

Çalışmanın bu bölümünde, öncelikle büyük ölçekli kültürel etkinliklerin tanımlanmasına ve küreselleşme bağlamında önemlerinin açıklanmasına yer verilmiş, bunu izleyen alt bölümlerde ise kentin büyük ölçekli etkinliklerle sergilenmesi ve büyük ölçekli etkinliklerin bir kentsel strateji olarak kullanılması, Olimpiyat Oyunları, Expo Dünya Fuarı ve Avrupa Kültür Başkenti etkinliği üzerinden örneklenmeye çalışılmıştır.

4.1 Büyük Ölçekli Etkinliklerin Tanımlanması

“Büyük ölçekli etkinlik” (*mega-event*) kavramını ilk kez ortaya atan Roche’un (2000) tanımına göre; “büyük ölçekli etkinlikler”, çarpıcı bir karaktere sahip, geniş kitlelerin ilgisini çeken, popüler ve uluslararası önem taşıyan kültürel, ticari ve/veya spor amaçlı etkinliklerdir.

Olimpiyatlar ve Expo Dünya Fuarı bu tür etkinliklerin sadece en görünür ve görkemli örnekleridir. Roche’un (2000) “etkinlik ekolojisi” olarak tanımladığı yapı, 20. yüzyıl sonlarında gelişen, birçok özelleşmiş, uluslararası büyük etkinliğin oluşturduğu geniş bir alanı kapsamaktadır. Örneğin, Expo etkinliğinin çağdaş

uyarlamalarını farklı teknoloji ve endüstri dallarında özelleşmiş uluslararası ticaret fuarları (otomobil, bilgisayar, kitap, vb. fuarları) oluştururken, Olimpiyatların çağdaş uyarlamalarını da özelleşmiş uluslararası spor yarışmaları (Formula 1, Dünya Kupası, vb.) oluşturmaktadır.

Etkinliklerin –küresel, ulusal veya yerel– hangi seviyede deneyimlendiği ve etki ettiği, ilgisini çektikleri kamuoyunun ölçeği ile belirlenebilir (Roche, 2000). Başka bir deyişle etkinliklerin büyük ölçekli etkinlikler olarak tanımlanabilmeleri için uluslararası (küresel) medyanın ilgisini çekmek birincil koşuldur (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1 : Toplumsal etkinliklerin türleri ve boyutları (Roche, 2000)

<i>Type of event</i>	<i>Example of event</i>	<i>Target attendance/market</i>	<i>Type of media interest</i>
<i>Mega-Event</i>	Expos Olympics World Cup (Soccer)	Global	Global TV
<i>Special Event</i>	Grand Prix (F1) World Regional Sport (e.g. Pan-Am Games)	World Regional/ National	International/ National TV
<i>Hallmark Event</i>	National sport event (e.g. Australian Games) Big City Sport/Festival	National Regional	National TV Local TV
<i>Community Event</i>	Rural Town Event Local Community Event	Regional/Local Local	Local TV/Press Local Press

Gold ve Gold (2008) ise büyük ölçekli etkinlikleri tanımlarken, organizasyonlarına göre bir sınıflandırma yapmaktadır. Edinburgh, Chelsea, Salzburg, Cannes, vb. gibi kentlerde düzenlenen ve kentle bütünleşmiş festivaller, her sene aynı kentte, aynı organizasyon tarafından düzenlenen etkinliklerdir. Gold ve Gold (2008) bu etkinlikleri “damgasını vuran etkinlikler” (*hallmark events*) olarak tanımlamakta ve organizasyon yapısı bakımından “büyük ölçekli etkinlikler”den ayırmaktadır.

“Büyük ölçekli etkinlikler” tam tersine, seyyar bir karaktere sahip ve belli bir adaylık sürecinden sonra belirlenen bir kentte düzenlenen etkinliklerdir. Büyük ölçekli etkinlikler, Expo Dünya Fuarı, Olimpiyat Oyunları, Dünya Kupası gibi, küresel medyanın ilgisini çeken, kent ekonomisini etkileme potansiyeline sahip, geniş kapsamlı festivaller olarak tanımlanabilir (Gold ve Gold, 2008).

Roche’un iki temel tipoloji olarak ele aldığı büyük ölçekli etkinliklerin spor ayağını Olimpiyat Oyunları, ticaret ayağını da Expo Dünya Fuarı oluşturmaktadır.

Günümüzde, bu tür etkinliklerin kültürel ayağını oluşturan üçüncü bir büyük ölçekli etkinlik türü Avrupa Kültür Başkenti etkinliği olarak gösterilebilir.

Avrupa Kültür Başkenti etkinliği, Avrupa bölgesini hedef alan kısmen bölgesel bir etkinlik olarak ele alınabileceği gibi, etkinliğin geniş kitlelerin ve uluslararası medyanın ilgisini çeken geniş kapsamlı, uluslararası önem taşıyan ve uzun süreli bir kültürel etkinlik olarak Roche'un büyük ölçekli etkinlik tanımı kapsamında ele alınması mümkün görünmektedir. Her yıl etkinliğe ev sahipliği yapacak yeni bir kentin seçildiği AKB etkinliğinin, özel etkinlikler kategorisinde ele alınan Formula 1 ya da Pan-Am Games gibi etkinlikler yerine, Expo ve Olimpiyatlar gibi büyük ölçekli etkinliklerle aynı kategoride yer alması daha doğru bir yaklaşımdır.

4.2 Büyük Ölçekli Etkinliklerin Küreselleşme Bağlamında Önemi

Büyük ölçekli etkinlikler, Expo Dünya Fuarları ve Olimpiyatlar, tüketim kültürü, turizm kültürü ve spor kültürüne kitlesel ilginin gelişmesinde önemli rol oynamışlardır (Roche, 2000). Özellikle de Expo Dünya Fuarları, hem fuara ev sahipliği yapan ülke, hem de katılımcı ülkeler için önemli kültürel etkinlikler olarak öne çıkmaktadır. Expo Fuarları düzenledikleri ilk yıllardan itibaren büyük kitlelerin ilgisini çekmiş ve seyahat etmesine neden olmuştur (Çizelge 4.2).

Roche (2000), büyük ölçekli etkinliklerin, ulusal toplumların uluslararası veya küresel toplumlara dönüşmesinde önemli bir rol üstlendiğini belirtmektedir. Büyük ölçekli etkinlikler, kitle iletişim araçlarının gelişmediği dönemlerde, toplumlar arasında iletişim olanakları sağlayarak, modernleşme sürecinde ve daha genel olarak küreselleşme sürecinde önemli bir rol oynamışlardır. Büyük ölçekli etkinlikler ve onların oluşturdıkları ağlar, bilginin, değerlerin ve teknolojilerin iletilmesi ve yayılmasında etkin olmuş, televizyon öncesi dönemde kültürel küreselleşmenin en önemli araçları haline gelmişlerdir (Roche, 2000).

Modernleşme ve küreselleşme sürecinde etkin bir rol oynamış olan büyük ölçekli etkinlikler, kitlesel tüketim kültürü ve kitle turizminin gelişmesine yol açmanın yanı sıra, küreselleşen ve kültürel olarak homojenleşen dünyada, “farklılığın” (*distinctiveness*) yaratılmasında da önemli rol oynarlar.

Çizelge 4.2 : Expo Dünya Fuarları ziyaretçi sayıları, 1851-1970 (Roche, 2000)

<i>Periods</i>	<i>City</i>	<i>Visits (millions)</i>	<i>Profit-Loss</i>
<i>Late nineteenth century</i>			
1851	London	6.0	Profit
1855	Paris	5.2	Profit
1862	London	6.2	Loss
1867	Paris	6.8	Profit
1873	Vienna	7.2	Loss
1876	Philadelphia	9.9	Loss
1878	Paris	6.0	Loss
1889	Paris	32.0	Profit
1893	Chicago	27.5	Profit
profit			
<i>Pre-1914</i>			
1900	Paris	48.0	Loss
1901	Buffalo	8.1	Profit
1904	St Louis	19.7	Loss
1908	London	8.4	Profit
1910	Brussels	13.0	Loss
1911	Glasgow	11.5	Profit
1915	San Francisco	18.8	Profit
<i>Inter-war</i>			
1924/5	London	27.0	Loss
1926	Philadelphia	6.4	Loss
1927	Paris	(no data)	(no data)
1929	Barcelona	(no data)	(no data)
1931	Paris	33.5	Profit
1933/4	Chicago	48.7	Profit
1937	Paris	34.0	Loss
1938	Glasgow	2.6	(no data)
1939	San Francisco	17.0	Profit
1939/40	New York	45.0	Loss
<i>Early post-war</i>			
1958	Brussels	41.5	Profit
1964/5	New York	51.0	Loss
1967	Montreal	51.0	Loss
1970	Osaka	64.2	Profit

Roche (2000), bu tür etkinliklerin turistik tüketiciye üç ayırt edici özellik sunduğunu belirtir: Birincisi etkinliğin gerçekleştirildiği “*zaman*”, ikincisi etkinlik kapsamında yapılan “*özellikler*”, üçüncüsü ise etkinliğin gerçekleştirildiği “*yer*” yani etkinliğe ev sahipliği yapan “*kent*”tir. Böylelikle etkinlikler, zaman ve mekanda farklılık yaratarak yerel özellikleri ön plana çıkarırlar.

Landry’nin (2006) de vurguladığı gibi, büyük ölçekli etkinlikler, kentlerin kendileri için ayırt edici bir imaj yaratmalarına olanak sağlamaktadır.

4.3 Kentin Büyük Ölçekli Etkinliklerle Sergilenmesi

Küreselleşmenin getirdiği kültürel homojenleşme ve kentler arası rekabette, büyük ölçekli uluslararası etkinliklerin, belki de en önemli özelliği kentlere sağladığı ayırt edici özelliktir.

Quinn (2005), üretimdeki yapısal değişimler ve küreselleşmenin, yeni bir festival kavramının doğmasına yol açtığını ifade etmektedir: Giderek daha rekabetçi hale gelen dünyada, festival artık, “kentin yeniden konumlandırılması ve kendini diğer kentlerden farklılaştırması için kullanılan gerekli bir strateji”dir. Kentler, festivaller ve benzeri sanatsal etkinlikleri kendilerini pazarlamak ve ayırt edici bir imaj yaratmak amacıyla kullanmaktadırlar.

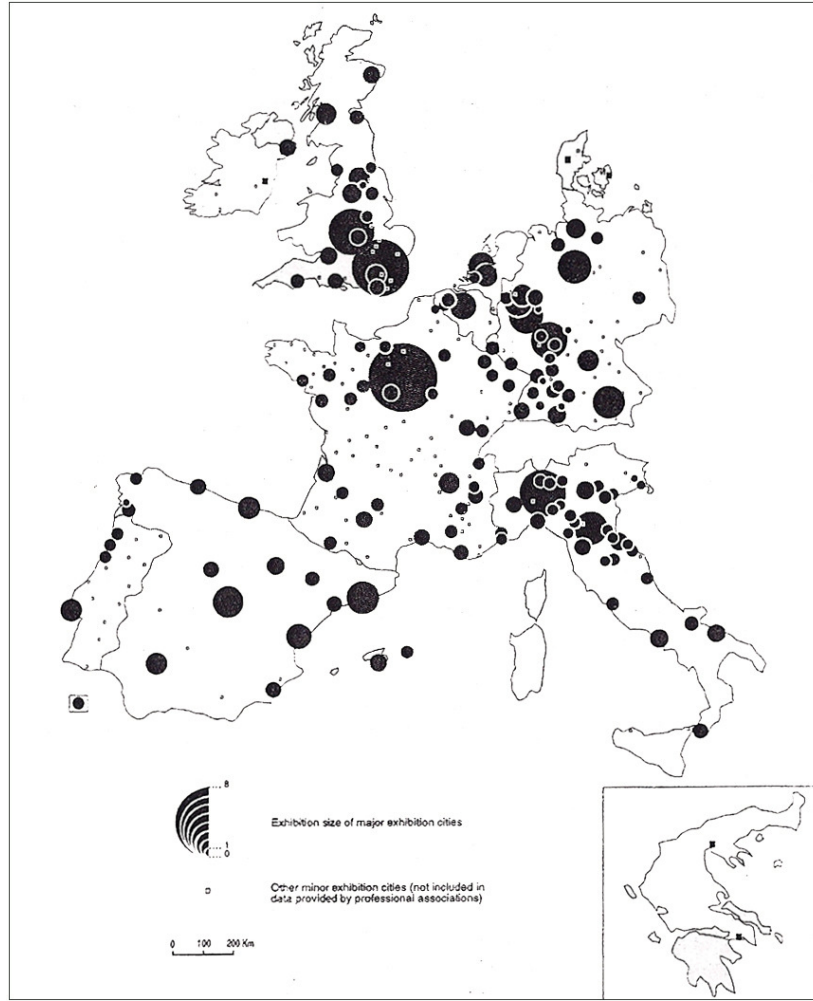
Bu kapsamda, sadece festivallerin değil, fuarlar, sergiler, uluslararası spor etkinlikleri, bienaller, diğer sanatsal etkinlikler, vb. uluslararası ölçekteki etkinliklerin, kenti uluslararası platformda yeniden konumlandırmak, dolaşımdaki sermayeyi ve vasıflı işgücünün yanı sıra turistleri çekmek için kullanılan araçlar olduğu söylenebilir.

Son yıllarda dünyada düzenlenen festivallerin sayısında olağanüstü bir artış görülmüştür, öyle ki, dünyada düzenlenmekte olan festivallerin kesin sayısının kestirilmesi bile zordur (Quinn, 2005). Tüm dünyada olduğu gibi Avrupa’da da irili ufaklı bir çok sergi ve fuar düzenlenmektedir (Şekil 4.1).

Neredeyse dünyanın her yerinde düzenlenmeye başlayan festivaller, bienaller, vb. etkinliklerin sayısındaki bu artışın, etkinliğin kente getireceği düşünülen, ekonomik yararlar ve politik statüden bağımsız olmadığı söylenebilir. Yardımcı’nın (2005) görüşü de bunu desteklemektedir: “Kentlerin festivaller ve bienaller düzenlemek, film yıldızına dönüşmekte olan küratör ve sanatçıları konuk etmek için rekabetçi bir telaş içine girmelerinin altında, bu tür etkinliklerin dünya kamuoyunun dikkatini ve bununla birlikte, dolaşımdaki sermayeyi kente çekeceği inancı yatmaktadır” (Yardımcı, 2005, s. 12).

Uluslararası sergiler, fuarlar, bienaller ve festivaller gibi ticari ve/veya kültürel etkinlikler ya da olimpiyatlar ve dünya kupası gibi spor etkinlikleri, hem kentler için kendilerini rakiplerinden farklı kılan “ayırt edici” bir imaj (*hallmark*) oluşturmakta,

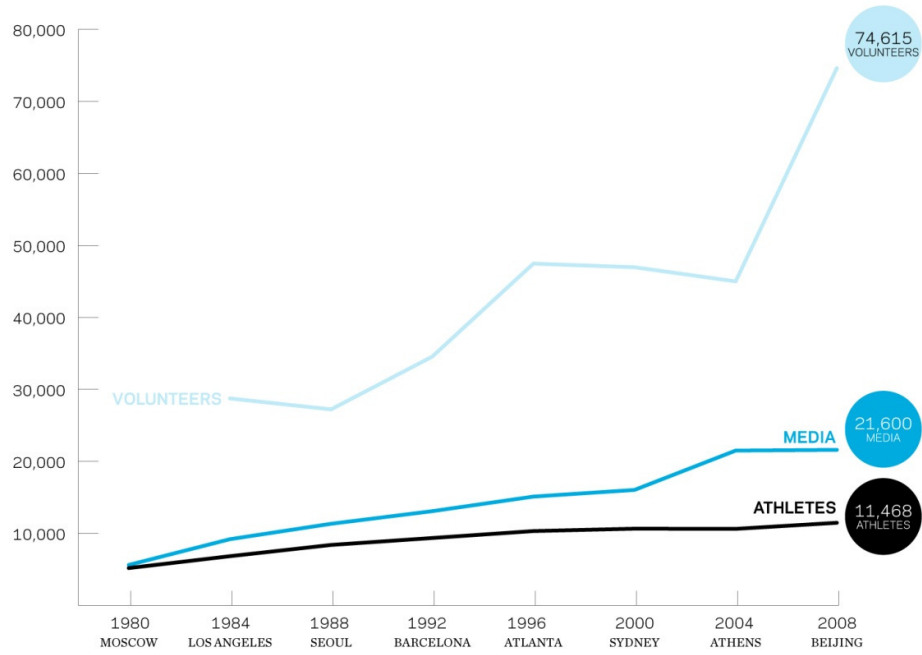
hem de medya aracılığıyla dünya kamuoyunun dikkatini çekerek kentlerin “radar ekranı”nda² görünür olmasını sağlamaktadır.

Şekil 4.1: Avrupa fuar ve sergi kentleri ağı (Rubalcaba ve Cuadrado, 1995)

“İster ticaret fuarları gibi ekonomik, ister bienaller gibi sanatsal, ister olimpiyatlar gibi spor amaçlı olsun Roche’un ‘büyük ölçekli etkinlikler’ olarak nitelendirdiği girişimler, düzenlendikleri ilk günlerden bu yana çok sayıda katılımcı ve izleyicinin yolculuk etmesine neden olmuş, kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle de neredeyse tüm kamuoyunun dikkatini çekmeyi başarmışlardır” (Yardımcı, 2005, s. 26). Günümüzde de, bu tür etkinliklere ev sahipliği yapan kentler ve ülkeler, küresel ölçekte medyanın ilgisini çekerek uluslararası kamuoyuna sunulmuş olmaktadır. Örneğin, Olimpiyat oyunlarını izleyen medyanın sayısında sürekli bir artış gözlemlenmektedir (Şekil 4.2).

² Radar ekranı terimi Charles Landry (2006)’den alınmıştır.

Şekil 4.2: Olimpiyatlara katılan gönüllüler, medya ve atletler, 1980-2008 (Hay ve Cashman, 2008)

Roche'a (2000) göre, büyük ölçekli etkinliklerin "turistik etkinlikler" ve "medya etkinlikleri" olmak üzere en az iki boyutu vardır. Hall (1991) ise, büyük ölçekli etkinliklerin "modern turizmin imaj yapıcıları" olduğunu vurgulamaktadır. Bu kapsamda imajlarını yükseltmek isteyen kentler, Olimpiyat Oyunları, Expo Uluslararası Fuarı ya da Dünya Kupası Finalleri gibi büyük ölçekli etkinliklere ev sahipliği yapmak için kıyasıya bir rekabet içindedir (aktaran: Richard ve Wilson, 2004). Olimpiyatlara ev sahipliği yapmak için, 2004 yılında on bir, 2020 yılı içinse on dokuz kent adaylığını koymuştur (Şekil 4.3).

Şekil 4.3: 1992-2020 Olimpiyat kentleri ve aday kentler (Hay ve Cashman, 2008)

Özellikle savaş sonrası dönemde, Olimpiyatlara ev sahipliği yapmak için başvuran kentlerin sayısında dikkate değer bir artış görülmektedir (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3 : Olimpiyatlara ev sahipliği yapan ve aday olan kentler, 1896-2004 (Roche, 2000)

<i>Period</i>	<i>year</i>	<i>Olympic City</i>	<i>Candidate Cities</i>
<i>Pre-1914</i>	1896	Athens	None
	1900	Paris	None
	1904	St Louis	Chicago
	1908	London	Rome, Berlin
	1912	Stockholm	Berlin
<i>World War</i>	1916	Berlin (cancelled)	Budapest, Alexandria, Cleveland
<i>Inter-war</i>	1920	Antwerp	Amsterdam
	1924	Paris	Amsterdam, Rome, Los Angeles, Prague, Barcelona
	1928	Amsterdam	None
	1932	Los Angeles	None
	1936	Berlin	Barcelona
<i>World war</i>	1940	Tokyo/Helsinki (cancelled)	None
	1944	London (cancelled)	None
<i>Post-war</i>	1948	London	None
	1952	Helsinki	Detroit, Amsterdam, Los Angeles, Chicago, Philadelphia, Minneapolis
	1956	Melbourne	Detroit, Buenos Aires, Los Angeles, Vhicago, Philadelphia, Mexico City, Minneapolis, San Francisco
	1960	Rome	Detroit, Lausanne, Budapest, Brussels, Mexico City
	1964	Tokyo	Detroit, Vienna, Brussels
	1968	Mexico City	Detroit, Lyon, Buenos Aires
	1972	Munich	Montreal, Madrid, Detroit
	1976	Montreal	Moscow, Los Angeles
	1980	Moscow	Los Angeles
	1984	Los Angeles	None
	1988	Seoul	Nagoya
	1992	Barcelona	Paris, Brisbane, Belgrade, Birmingham, Amsterdam
	1996	Atlanta	Athens, Belgrade, Toronto, Manchester, Melbourne
	2000	Sydney	Berlin, Istanbul, Manchester, Beijing
	2004	Athens	Rio de Janeiro, Cape Town, Rome, Istanbul, St Petersburg, Buenos Aires, Lille, San Juan, Seville, Stockholm

Yardımcı'nın (2005) da belirttiği gibi, günümüzde uluslararası büyük ölçekli etkinlikler, artık kent kültürünü zenginleştirme amacı taşımaktan çok, kenti uluslararası kamuoyuna sunmak ve yeni bir kent imajı yaratmak için birer stratejik araç olma özelliği gösterir. “Bu tür etkinliklerin düzenlenmesi önemli ölçüde politiktir: Uluslararası bir serginin ‘nerede düzenleneceği, ona sponsorluk eden şehir ve ülke açısından yeni bir harita’ oluşturur, bu ‘yerlerin adları sergilerin isminde yer alır’ken, söz konusu şehre veya ülkeye de ‘kültürel ve politik bir statü’ eklenir” (Yardımcı, 2005, s. 68).

Quinn (2005), uluslararası ilgi odağını kente yönlendirmek için festivallerin kullanılmasının yeni bir olgu olmadığını yazmaktadır. Bu olgu, 1859’da Londra *Crystal Palace*’ta düzenlenen Handel’in 100. yıl dönümü sergisinin bir turist etkinliği olarak düzenlenmesine kadar dayanır; sergi için, organizatörler tren şirketlerinin Avrupa ofislerine 50.000 broşür dağıtmışlardır. Başka bir örnek ise, Hollanda’da ekonomik gelişmenin sağlanması için gerçekleştirilen 1947 Hollanda Festivali’dir.

Tarihte bu tür pek çok örnek bulunmakla birlikte, bugün büyük ölçekli etkinliklerin küresel bağlam içinde yeniden ele alındığı ve dolaşımdaki sermaye, iş gücü, turistler ve servisleri çekmek adına, kent imajının yeniden yapılandırılması ve kentin uluslararası platformda pazarlanması için stratejik bir araç olarak kullanıldığı görülmektedir.

4.4 Büyük Ölçekli Etkinliklerin Kenti Dönüştürme Potansiyeli

Büyük ölçekli etkinlikler hem uluslararası ilgi odağını kente yönelterek, hem de kent için yeni bir imaj oluşturarak, ev sahipliği yapan kentlere rekabetçi bir üstünlük kazandırmaktadır.

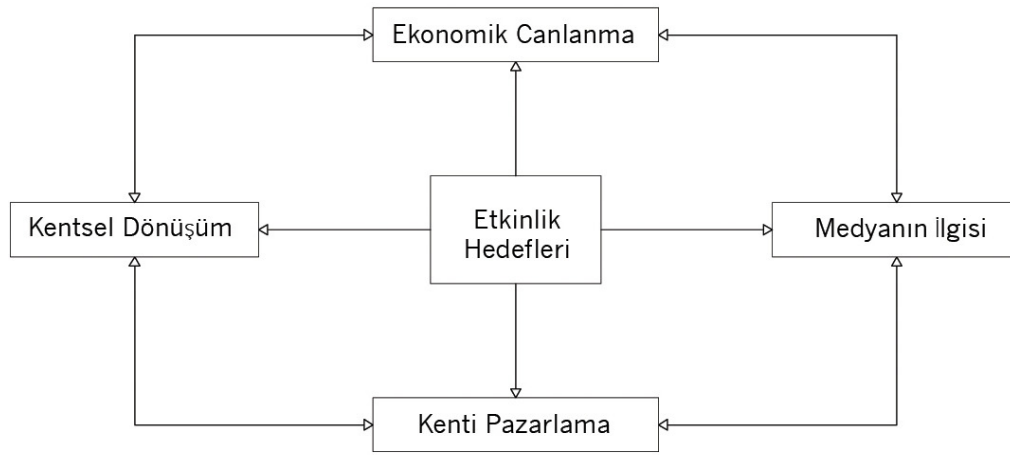
Büyük ölçekli etkinlikler yeni bir imaj yaratma, sermayeyi ve turistleri kente çekmede olduğu kadar, kentsel dönüşüm için de katalizör görevi görebilmektedir.

Quinn (2005) festivalin “imaj yapıcı” (*image-maker*) ve “turist çekim gücü” (*tourist attraction*) gibi özelliklerinin ön plana çıktığını vurgulamaktadır. Festival, olumlu bir kent imajının üstüne kolaylıkla inşa edilebileceği, “sosyallik, oyun, eğlence, vb. gibi çağrışımlarıyla hazır bir pozitif imajlar” setidir. Böylelikle kent için güçlü bir imaj yaratma görevi görür. Bunun yanında, turizm araştırmacıları arasında

yaygınlaşmakta olan “festival turizmi” kavramı da, festivallerin turist atraksiyonları olarak ekonomik potansiyellerinin ön plana çıktığını göstermektedir.

Son yıllarda büyük ölçekli etkinliklere ev sahipliği yapan kentlerin etkinliği kentsel dönüşüm için bir katalizör olarak kullanılmasıyla, büyük ölçekli etkinlikler “imaj yapıcı” ve “turist çekim gücü” gibi özelliklerinin yanı sıra, bir kentsel dönüşüm aracı olarak da ön plana çıkmaktadır.

Gratton ve diğerleri (2005), etkinlik hedeflerini, ekonomik canlanma sağlamak, medyanın ilgisini çekmek, kenti uluslararası platformda pazarlamak ve kentsel dönüşüm sağlamak olarak sınıflandırmışlardır (Şekil 4.4).

Şekil 4.4: Büyük ölçekli etkinliklerin hedefleri (Gratton ve diğ., 2005, uyarlanmıştır)

Roche (1992), son yıllarda kültürel etkinlikler ve festivallerin sayısındaki hızlı artışın, kültürel etkinliklerin, ekonomik canlanmanın teşvik edilmesi ve kentlerin imajının yükseltilmesi için bir araç olarak kullanılmasından kaynaklandığını belirtmektedir. Günümüzde ise bu durum, etkinlik eksenli kentsel dönüşüm politikalarının oluşturulmasına kadar gitmiştir (aktaran: Richards, 2000).

Büyük ölçekli etkinlikler, endüstri sonrası post-modern toplumlarda “kentsel gösteri”ye dayanan kentsel politikaların ayrılmaz parçası haline gelmişlerdir (Chalkley ve Essex, 1999). Bu tür kentsel politikaları benimseyen kentler, büyük ölçekli kültürel veya spor amaçlı etkinlikleri kentsel dönüşüm için bir katalizör olarak kullanmaktadırlar.

Yardımcı da (2005) uluslararası fuarlar, festivaller, bienaller gibi büyük ölçekli etkinliklerin siyasi stratejiler, ekonomik beklentiler, kentsel dönüşüm projeleri ve küresel sanat piyasasından bağımsız olmadığını vurgulamaktadır.

Kentler, uluslararası sergiler ve fuarlar, festivaller, spor etkinlikleri gibi büyük ölçekli etkinlikleri ekonomilerini canlandırmak, altyapı yatırımları yapmak ve uluslararası platformda imajlarını yükseltmek için kullanmaktadırlar.

4.4.1 Olimpiyat Oyunları ve kent

Diğer büyük ölçekli etkinlikler gibi, Olimpiyat Oyunları günümüzde ekonomik canlanmanın sağlanması, kentsel altyapıya yatırım yapılarak kentsel çevrenin geliştirilmesi, uluslararası platformda kent imajının yükseltilmesi için önemli bir fırsat oluşturmaktadır. Özellikle 20. yüzyılın ortalarından sonra Olimpiyatların kente kazandırdıkları spor, ulaşım ve diğer kentsel altyapılar olarak tanımlanabilecek “etkinlik mirası” önem kazanmaya başlamıştır.

1936 Berlin Olimpiyatları için inşa edilen “Reichssportfeld” stadyumu gibi (Şekil 4.5), savaş sonrası düzenlenen Olimpiyat Oyunlarında, Helsinki, Melbourne, Tokyo, Montreal, Münih, Seul, Atlanta, Sydney gibi bir çok kentte, Olimpiyatlar için inşa edilen olimpiik stadyumlar ve olimpiyat kompleksleri önemli mimari miraslar olarak günümüze gelmişlerdir (Roche, 2000).

Şekil 4.5: Reichssportfeld Olimpik Stadyumu, Berlin

Modern Olimpiyat Oyunlarında, IOC (Uluslararası Olimpiyat Komitesi) tarafından Olimpiyatların kültürel programlarla desteklenmesine karar verilmiştir. Roche’a (2000) göre, Olimpiyatlara spor etkinliklerin yanı sıra kültürel programların da dahil

edilmesi, sadece spor amaçlı altyapının değil, kent merkezinin ve ulaşım altyapısının da geliştirilmesini getirmektedir. Böylece, günümüzde Olimpiyatların kültürel boyutunun ön plana çıkması ve sadece spor amaçlı altyapı yatırımlarının değil, kültürel, ulaşım, vb. altyapıların da geliştirilmesi söz konusudur.

Erken dönem Olimpiyatları, Dünya Fuarlarına ek olarak yapılan, var olan altyapıyı kullanan ve büyük kentsel etkileri olmayan küçük festivaller şeklinde düzenlenmekteydi (Chalkley ve Essex, 1999). Paris 1900 ve St. Louis 1904 Olimpiyatları Expo Dünya Fuarı kapsamında gerçekleştirilen festivallerin sadece bir parçası olarak düzenlenmiş, 1924'te ilk defa atletler ve ilgili yetkililerin konaklamasını karşılamak amacıyla Olimpiyat köyleri kurulmaya başlanmıştır (Gold ve Gold, 2008).

Olimpiyatların bugünkü anlamda, ilk defa geniş kapsamlı bir kentsel dönüşüm için kullanılması ise 1960 Roma Olimpiyatları ile başlamıştır (Gold ve Gold, 2008).

Chalkley ve Essex (2004), Olimpiyat Oyunlarının kentsel altyapı ve kentsel çevre üzerindeki etkilerini tarihsel olarak dört sürece ayırmaktadır (Çizelge 4.4). Buna göre, erken dönem Olimpiyatlarında minimum ve spora yönelik altyapı çalışmaları gerçekleştirilirken, spor amaçlı altyapı çalışmalarının dışında kentsel çevrenin iyileştirilmesine yönelik çalışmalar ilk defa 1936 Berlin Olimpiyatlarında görülmüştür. 1960 yılında başlayan süreçle birlikte ise Olimpiyatların daha kapsamlı, büyük ölçekli kentsel dönüşüm projeleri için kullanıldığını görmekteyiz.

Çizelge 4.4 : Olimpiyatların kentsel çevreye etkisi, 1896-2004 (Chalkley ve Essex, 2008)

Dönem	Kentsel etkileri
1896-1904 Küçük ölçekli, iyi organize edilmemiş, yeni altyapı yatırımları yok ya da çok az	<i>Minimum altyapı çalışmaları</i>
1908-1932 Küçük ölçekli, daha iyi organize edilmiş, spor amaçlı altyapı çalışmaları	<i>Spor amaçlı altyapı çalışmaları</i>
1936-1956 Büyük ölçekli, iyi organize edilmiş, spor amaçlı altyapı çalışmalarının yanı sıra kentsel altyapının geliştirilmesi çabalarının başlaması	<i>Kentsel altyapının iyileştirilmesi</i>
1960-2004 Büyük ölçekli, iyi organize edilmiş, spor amaçlı altyapı çalışmaları, kentsel dönüşümün sağlanması	<i>Büyük ölçekli kentsel dönüşüm projeleri</i>

İlk defa 1960 Roma Olimpiyatlarında, kentsel altyapının geliştirilmesi için yapılan kapsamlı çalışmalar, Olimpik köyle Olimpiyat alanlarının bağlantısını sağlamak için inşa edilen yeni yollar ve köprüler, havaalanının modernizasyonu, telefon, telgraf ve radyo ağlarının geliştirilmesi ve otel kapasitelerinin genişletilmesi gibi girişimleri kapsamaktadır.

Tokyo 1964 ve Grenoble 1968 Olimpiyatlarında da Roma Olimpiyatlarında olduğu gibi geniş kapsamlı altyapı çalışmalarına yer verilmiştir. Tokyo 1964 Olimpiyatları büyük ölçekli kentsel dönüşümlere sahne olmuş, yeni oteller inşa edilmiş, liman bölgeleri iyileştirilmiş, yeni bir raylı sistem, halk sağlık programı, vb. geliştirilmiştir. 1968 Grenoble Kış Olimpiyatları içinse, kentin kültürel altyapısı geliştirilmiş, havaalanı yenilenmiş ve yeni yollar inşa edilmiştir.

Barselona etkinlik eksenli kentsel dönüşümün en başarılı örneklerinden biri olarak gösterilmektedir. Olimpiyatlar için yapılan kentsel altyapı çalışmalarından en önemlileri, metro sisteminin uzatılması, havaalanının yenilenmesi, eski liman bölgelerinin dönüştürülmesi (Şekil 4.6), kültürel altyapının (özellikle müzelerin) geliştirilmesi, yeni otellerin ve konutların inşa edilmesi olarak sayılabilir.

Şekil 4.6: Olimpik Liman, Barselona

Son yıllarda da, olimpiyatlara ev sahipliği yapan kentlerin birçoğunun büyük altyapı çalışmalarına yer verdiği görülmektedir. 2004 Yaz Olimpiyatlarına ev sahipliği yapan Atina, 2006 Kış Olimpiyatları'na ev sahipliği yapan Torino ve 2008 Yaz Olimpiyatları'na ev sahipliği yapan Pekin gibi kentlerde kapsamlı altyapı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Sözü edilen kentlerde, büyük altyapı çalışmalarının yanı sıra kentin pazarlanması, kent için güçlü bir kimlik, bir 'marka' yaratılması için ünlü

mimarlara tasarlatılan simgesel binalar da göze çarpmaktadır. Herzog & de Meuron tarafından tasarlanan Pekin Olimpik Stadyumu (Şekil 4.7) ve Arata Isozaki ve Pierpaolo Maggiora tarafından tasarlanan hokey stadyumu ve Armi Meydanı (Şekil 4.8) verilebilecek bir çok örnekten sadece ikisidir.

Şekil 4.7: Pekin Olimpik Stadyumu

Şekil 4.8: Hokey Stadyumu ve Armi Meydanı, Torino

Bir sonraki Olimpiyat kenti Londra da, Olimpiyatlar aracılığıyla kentsel altyapının geliştirilmesini planlamaktadır. 2010 Olimpiyatları kapsamında, eski bir nükleer alan olan Lower Lea Valley'in (Şekil 4.9) Olimpiyat aktiviteleri için seçilerek, bu alanın tamamen dönüştürülmesi öngörülmektedir (Gold ve Gold, 2008).

Bunun yanı sıra, Zaha Hadid tarafından tasarlanan Olimpik Su Sporları Merkezi ve FOA tasarımı Olimpik Stadyum gibi simgesel yapılar da dikkat çekmektedir (Şekil 4.10). Gold ve Gold'un (2008) Evans'tan aktardığına göre, Londra'nın adaylık başvurusunda, Olimpiyat etkinliğinin içeriği ve amacından çok, etkinliğin kentsel

altyapıya ve çevreye uzun vadede katkısı ve kente getireceği dönüşüm olanakları vurgulanmıştır.

Şekil 4.9: Lower Lea Valley, Londra (fotoğraf: Gold ve Gold, 2008)

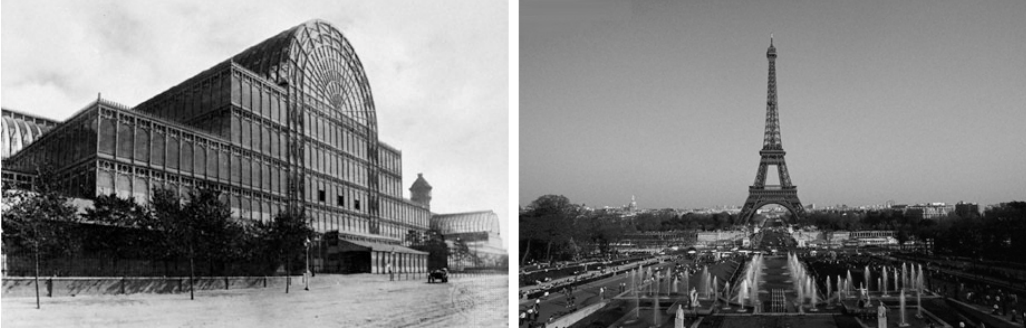

Şekil 4.10: Sırasıyla; Olimpik Su Sporları Merkezi ve Olimpik Stadyum, model

4.4.2 Expo Dünya Fuarı ve kent

19. yüzyılda düzenlenen büyük fuar örneklerinde olduğu gibi kent merkezinde, ya da 1998 Lizbon ve 2000 Londra örneklerinde olduğu gibi ekonomik canlanmanın sağlanması istenen kentsel bölgelerde gerçekleştirilen Expo'ların düzenledikleri ilk yıllardan itibaren kent üzerinde direkt ve görünür etkileri olmuştur (Roche, 2000).

Roche (2000), geçici model kentler olarak görülebilecek Expo alanlarının kent üzerinde kalıcı etkiler bırakmayan, geçici fenomenler olarak analiz edilmesinin hatalı bir yaklaşım olduğunu belirtir. Her ne kadar, bazı Expo fuarları kent üzerinde çok az iz bırakmış olsa da, birçok 19. Yüzyıl ve erken 20. yüzyıl Expo fuarı, düzenledikleri kentlere önemli bir mimari miras bırakmışlardır. Bunlar arasında, 1851 Londra Büyük Sergisinin düzenlendiği Crystal Palace ve 1889 Paris Uluslararası Fuarı için inşa edilen Eiffel Kulesi en bilinen örneklerdir (Şekil 4.11).

Şekil 4.11: Sırasıyla; Crystal Palace, Londra ve Eiffel Kulesi, Paris

Erken dönem Expo fuarlarında olduğu gibi, birçok savaş sonrası Expo fuarında, inşa edilen simgesel yapılar “fiziksel etkinlik mirasını” temsil etmektedir (Roche, 2000). 1958 Brüksel Expo Fuarı için inşa edilen, 70 metre yüksekliğindeki “Atomium” ve 1962 Seattle Expo fuarı için inşa edilen 185 metre yüksekliğindeki panoramik kule “Space Needle” önemli etkinlik mirasları arasında gösterilebilir. İngiltere’de de Milenyum 2000 Expo fuarı için inşa edilen “Millenium Dome” fiziksel etkinlik mirasına bir örnek teşkil etmektedir (Şekil 4.12). Bunun yanı sıra Londra, Milenyum 2000 Expo fuarı için Greenwich’teki eski endüstri bölgesini dönüştürmüş, ulaşım ve kentsel altyapıyı geliştirmeye yönelik yatırımlar yapmıştır.

Şekil 4.12: Millennium Dome, Londra

1970’li yıllarda Expo’ların düzenlenmesinde yaşanan bir düşüş ve 1980’lerin başındaki başarısız örneklerden sonra, Vancouver 1986 Expo Fuarı ile Expo geleneği yeniden canlandırılmış, 1990’larda Expo Fuarına olan ilgide bir artış görülmüştür (Roche, 2000). 1992 Expo kenti Seville, 1998’de Lizbon ve 2000’de Expo’ya ev sahipliği yapan Hannover, kentsel çevrenin geliştirilerek kent imajının yükseltildiği örnekler arasında yer almaktadır.

Expo Fuarları, kentsel alanın kullanımında önemli değişiklikler yaratarak, kentsel gelişimi yönlendirici bir dinamik oluşturma potansiyeline sahiptir. New York'ta 1933-34 Expo alanı için Flushing Meadow çöplüğünün dönüştürülerek kentsel altyapı yatırımlarının yapılması, bu tür etkinliklerin kentsel gelişimi doğrudan yönlendirici olabildiklerinin bir göstergesidir (Dündar ve Ökelle, 2007).

Savaş sonrası Expo'ya ev sahipliği yapan birçok kentte kentsel altyapının geliştirilmesi önem kazanmıştır. Örneğin, 1967 Montreal Expo fuarında, St. Lawrence Nehrindeki bir ada dönüştürülerek, fuar alanı olarak kullanılmış, ayrıca Habitat Konut kompleksi inşa edilmiştir (Şekil 4.13).

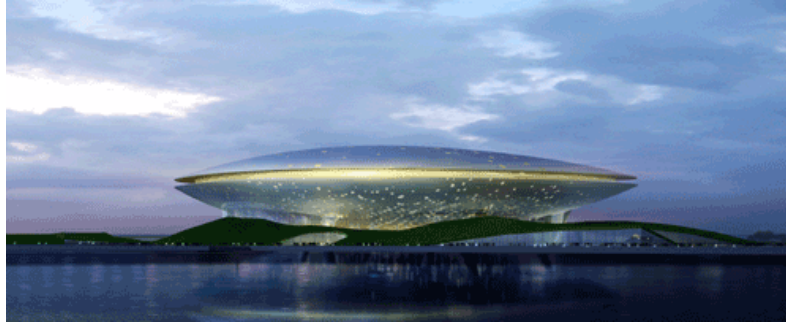
Şekil 4.13: Habitat Konut Kompleksi, Montreal

1986 Vancouver Expo kapsamında da, kentin terk edilmiş bir alanı dönüştürülerek fuar alanı olarak kullanılmış, bunun yanı sıra yeni bir raylı ulaşım sisteminin geliştirilmesi, yeni bir stadyum, köprü ve kongre merkezinin inşası gibi kapsamlı altyapı çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Seville 1992 Expo fuarı için, Guadalquivir Nehrindeki bir ada dönüştürülerek, kentin ulaşım altyapısı geliştirilmiş, yeni bir opera salonu, tiyatrolar, vb. yapılar inşa edilerek kentin kültürel altyapısına yatırım yapılmıştır. Fakat fuardan sonra, fuar için inşa edilen pavyonların birçoğu yıkılmış ve bugüne ulaşamamıştır.

Daha güncel bir örnek ise, Lizbon 1998 Expo fuarı kapsamında, Tagus Nehri kenarındaki eski bir endüstri ve gecekondu bölgesinin dönüştürülmesidir. Fuar yılından sonra, fuar pavyonları, müze, gösteri merkezi gibi kültürel yapılar kullanıma açılmış, fuar alanı da kültür ve ticaret parkı olarak gelişmeye devam etmiştir.

“Daha iyi bir kent, daha iyi bir yaşam” temasıyla 2010 yılında Expo’ya ev sahipliği yapacak olan Shanghai’de de kentsel çevrenin geliştirilmesi ön plandadır. Huangpu Nehrinin her iki kenarına da yayılan 5.28 km²lik Expo fuar alanında yeni bir yerleşim bölgesinin kurulması planlanmaktadır. Bunun yanı sıra, Expo kapsamında tasarlanan Expo Performans Merkezi (Şekil 4.14) gibi simgesel yapılar kamuoyunun dikkatine sunulmaktadır.

Şekil 4.14: Expo Performans Merkezi, Shangai

4.4.3 Avrupa Kültür Başkenti etkinliği ve kent

Her sene bir Avrupa Kültür Kenti seçme fikri ilk kez 1983’te Avrupa Topluluğunun kültür bakanları buluşmasında ortaya atılmıştır. Etkinliğin amacı “ortak elemanlara sahip, aynı zamanda farklılıklardan doğan zengin Avrupa kültürünün sergilenmesi aracılığıyla Avrupa Topluluğu üye ülkelerinin halklarını yakınlaştırmak” olarak ifade edilmiştir (Avrupa Topluluğu, 1983).

Corjin ve van Praet (1994) programın basitçe iki amacı olduğunu söyler: birincisi farklı Avrupa kentlerinin kültürlerinin daha fazla Avrupalı tarafından tanınmasını sağlamak, ikincisi ise bir bütün olarak Avrupa kültürü yaratmaktır (aktaran Richards ve Wilson, 2004). Fakat zamanla program, kentler tarafından farklı şekillerde kullanılmış, seçilen kentin uluslararası platformda kültürel yaşamının ve kültürel gelişiminin sergilenmesi için bir araç olmuştur.

Kentlerin çoğunun, kültürel etkinlikler ve sanatsal olaylardan oluşan çok kültürlü bir programla ziyaretçi çekerek kentin ve bölgenin uluslararası profilinin yükseltilmesi, kentlinin kentlilik bilincinin artırılması gibi birden çok hedefi vardır. Kentler etkinliğin en önemli noktasının kültür olduğunu iddia etse de, etkinliğin başarısı genellikle katılımcı sayısı ile ölçülmektedir. Avrupa Kültür Başkenti etkinliği kentin kültürel altyapısının geliştirilmesinin yanı sıra, ekonomik kalkınma ve kent imajının

yükseltilmesi için de bir araç olarak kullanılmaktadır. Avrupa Kültür Başkenti etkinliği ile imajlarını yükseltmek isteyen kentler arasındaki rekabet günden güne güçlenmektedir, öyle ki 2000 yılında Avrupa Birliği Kültür Bakanları karar vermekte zorlanarak, başvuran dokuz kentin hepsini – Avignon, Bergen, Bologna, Brüksel, Helsinki, Krakov, Reykjavik, Prag ve Santiago de Compostela – Avrupa Kültür Başkenti olarak seçmişlerdir (Richards, 2000).

Sjoholt (1999), erken dönem Avrupa Kültür Başkentleri yaklaşımlarını dörde ayırmaktadır:

1. Festival Prototipi (1986 Floransa ve 1991 Dublin)
2. Atölye (*Workshop*) Prototipi (1987 Amsterdam ve 1988 Batı Berlin)
3. Yaratıcı Gelenek Prototipi (1992 Madrid)
4. Altyapı Uygulama Prototipi (Glasgow 1990, Lizbon 1994)

1990 Avrupa Kültür Başkenti Glasgow, etkinlik için bir dönüm noktası oluşturmaktadır. Glasgow, önceki Avrupa Kültür Başkentleri'nden farklı olarak, Avrupa'daki "yerleşik" kültür merkezlerinden bir değildi, bu yüzden etkinlik kentsel dönüşümü teşvik etmek ve Glasgow'un imajını kültür kenti olarak desteklemek için kullanılmıştır (Richards, 2000). Glasgow'dan sonra Avrupa Kültür Başkenti olan Antwerp, Selanik, Bergen, Reykjavik, Rotterdam, Porto, Genova ve Lille gibi "geleneksel" kültür merkezleri olmayan kentler, kentsel dönüşüm ve yeni bir imaj yaratma konusunda, Glasgow'un stratejisini örnek almışlardır (Richards ve Wilson, 2004). Richards (2000), "geleneksel" kültür merkezleri olmayan bu kentlerin etkinliğe dahil olmasıyla, etkinliğin kültürel boyutu kadar ekonomik boyutunun da öne çıktığını vurgular.

Son dönemde Avrupa Kültür Başkenti seçilen kentlerin, etkinliğin katalizör etkisinden yararlanarak, büyük altyapı çalışmaları gerçekleştirmek, kentsel gelişimin sağlanması ve böylelikle kent imajının yenilenmesi gibi stratejiler geliştirdiği görülmektedir. En sık kullanılan altyapı çalışmaları kamusal alanın iyileştirilmesi, tarihi miras kapsamındaki yapıların restore edilmesi ve yeni kültür yapılarının inşa edilerek kültür altyapısının geliştirilmesi ile ilgili projelerdir.

Kentlerin birçoğu bazı bölgeleri yenileyerek kültür mahalleleri yaratmıştır. Brüksel ve Porto kültür bölgelerini ve tarihi alanları dönüştüren kentler arasında göze

çarpmaktadır. Porto 2001 Avrupa Kültür Başkenti kapsamında, kent merkezindeki çöküntü bölgelerini dönüştürmüş, tarihi miras kapsamındaki birçok eski binayı restore etmiş ve eski kent hapishanesinin fotoğrafçılık merkezine dönüştürülmesi örneğindeki gibi yeniden kullanıma açmıştır. Rem Koolhaas tarafından tasarlanan Casa da Musica ise kentin simgesel yapısı olarak dikkat çekmektedir (Şekil 4.15).

Şekil 4.15: Casa da Musica, Porto

Rotterdam da kültür bölgelerini ve tarihi alanları dönüştürmüş, Rotterdam Witte de Withstraat çevresinde bir müze mahallesi yaratmıştır. Lizbon da, altyapının geliştirilmesini ana strateji olarak benimsemiş, Coliseum ve birçok müze yenilenmiş, bunların yanı sıra yeni kültür mekanları inşa edilmiştir.

Şekil 4.16: Çağdaş Sanatlar Merkezi, Santiago de Compostela

Tarihi binaları dönüştürmenin yanı sıra birçok kentte yeni sanat mekanları ve kültür merkezlerinin yaratıldığı görülmektedir. Yeni kültürel yapıların genellikle, kent için

güçlü bir imaj yaratılması amacıyla, ünlü mimarlar tarafından tasarlanan simgesel binalar olması göze çarpmaktadır. Santiago de Compostela'daki Alvaro Siza tarafından tasarlanan Çağdaş Sanatlar Merkezi (Şekil 4.16), Porto'daki Casa da Musica ve Graz'daki Rem Koolhaas tasarımı Kunsthaus (Şekil 4.17) bir çırpıda verilebilecek örneklerdir.

Şekil 4.17: Kunsthaus, Graz

5. BÜYÜK ÖLÇEKLİ ETKİNLİKLERLE SERGİLENEN VE DÖNÜŞEN KENTLER

Çalışmanın bu bölümü büyük ölçekli etkinliklerle sergilenen ve dönüşen kentlerin incelenmesine ayrılmıştır.

Bu bölümde amaçlanan, büyük ölçekli etkinliklerin, oluşturulan kentsel stratejilerle birlikte, kent mekanına ve kent imajına katkılarının belirlenerek, etkinliğin kentsel altyapının geliştirilmesi ve kent imajının yükseltilmesindeki katalizör etkisinin araştırılmasıdır. Böylelikle, 2010 Avrupa Kültür Başkenti kapsamında, İstanbul için geliştirilen kentsel stratejiler ve bu stratejiler doğrultusunda, kentin ne gibi kazanımlar elde edebileceği üzerine bir tartışma yaratılması hedeflenmektedir.

Kullanılan yöntem, büyük ölçekli etkinlikler aracılığıyla kent mekanının geliştirilmesi yönünde kentsel politikalara yönelen kentlere yer verilerek; etkinliğin organizasyon yapısı, benimsenen kentsel strateji, gerçekleştirilen altyapı çalışmaları ve etkinliğin kentin mekansal boyutu ve imaj boyutu üzerindeki etkisi açısından karşılaştırmalı bir analizini yapmaktır.

Bu kapsamda, Barselona'nın 1992 Yaz Olimpiyatları, Lizbon'un 1998 Expo ve Liverpool'un 2008 AKB etkinliği aracılığıyla geliştirdikleri kentsel stratejiler irdelenmektedir. Barselona, tarihi ve kültürel dokusu açısından İstanbul'a benzer özellikler göstermesi sebebiyle seçilmiştir. Ayrıca, uzun bir dönem boyunca ihmal edilen ve Madrid'in gölgesinde kalan Barselona'nın tekrar yükselişi, Ankara'nın başkent seçilmesiyle birlikte İstanbul'un geçirdiği süreçler ile benzeşmektedir. Lizbon da, yine aynı şekilde tarihi dokusu açısından İstanbul'a benzer özellikler göstermesi ve Expo aracılığıyla kentsel dinamikleri yönlendirici bir strateji benimsemesi açısından çalışma kapsamına dahil edilmiş; Liverpool'a ise İstanbul'dan çok farklı bir kent olarak, AKB etkinliği aracılığıyla gerçekleştirilebilecek dönüşümü örneklemesi açısından yer verilmiştir.

Kültürel etkinliklerin, sosyal ve kültürel değerlerinin yok sayılarak, sadece ekonomik gelişim ve imaj boyutuna indirgenmesi eleştirilerine (Quinn, 2005) karşılık, bu

bölümün amacının sürdürülebilir kentsel stratejilerle desteklendikleri takdirde, büyük ölçekli (kültürel ve/veya kültürel olmayan) etkinliklerin kentsel altyapının geliştirilmesine ve kent imajının iyileştirilmesine sağladıkları katkıların ortaya konması olduğu hatırlatılmalıdır.

5.1 Barselona

5.1.1 Kent profili ve kentsel problemler

1970’lerde patlak veren ekonomik kriz Barselona’nın sadece ekonomik yapısını değil sosyal yapısını da derinden etkilemiştir. 1960 ve erken 1970’lerde kırsaldan kentlere hızlı göç ile birlikte Barselona’daki hızlı kentleşmeyle nüfus iki katına çıkmış ve bugünkü boyutuna ulaşmıştır. Aynı yıllarda diğer Avrupa kentlerinde de görülen hızlı kentleşme, Franco diktatörlük rejimi altında kentin ihmal edilmesiyle ortaya çıkan altyapı eksiklikleri ile birlikte Barselona’da daha kaotik bir form almıştır. Sonuç olarak, bu kaotik büyüme, kent merkezinde düzensiz ve plansız gelişmeye, çöküntü alanlarının oluşmasına ve kentin çeperlerinde yoksul yerleşim bölgelerinin gelişmesine yol açmıştır (Nel-lo, 1997).

Şekil 5.1 : Zona Franca Limanı ve Poblenou Endüstri bölgesi, 1970’ler

Bu gelişmelerin yanı sıra, tipik bir endüstri ve liman kenti olan Barselona’da, sanayi aktivitelerinin kent çeperlerine doğru taşınması, kent içinde birçok atıl alanın oluşmasına yol açmıştır. İspanya’nın toplam endüstriyel üretiminin %25’ini

karşılayan Katalonya Avrupa'nın önde gelen endüstri bölgelerinden biri, Katalonya'nın başkenti Barselona da ülkede endüstrileşmenin başını çeken kentlerden en önemlisidir. Barselona kenti ve Barselona Metropolitan Bölgesi İspanya'nın en yoğun endüstriyel yığılma bölgesi olarak öne çıkmaktadır. Endüstriyel aktivitelerin büyük bir kısmı çeperlere doğru taşınırken, servis sektörünün kentsel merkezlerde konumlanmaya başlaması (Bontje ve Pareja, 2007) ile birlikte, kentin kıyı alanlarında ve liman bölgelerinde eski endüstri alanlarının oluşturduğu önemli bir alan stoku ortaya çıkmıştır (Şekil 5.1).

5.1.2 1992 Yaz Olimpiyatları: Kentsel strateji ve altyapı çalışmaları

Franco diktatörlüğünün altında geçen yıllardan sonra, diktatörlük rejiminin sona erdiği 1970'lerin sonunda Barselona için kimliğini yeniden kazanmak, yeniden bir Avrupa merkez kenti olmak önem kazanmış, kent ekonomisinin yeniden yapılandırılması ve kentin yeniden şekillendirilmesi acil ihtiyaçlar olarak benimsenmiştir (Landry, 2006).

Barselona, tekrar demokrasi rejimine dönülmesiyle, 1979 yılında kentsel politikalar üretmeye başlamış, kent merkezinde kamusal alanların iyileştirilmesi ve kent çeperlerindeki bölgelerin kent merkeziyle bağlantısının kurulması amaçlarına yönelik küçük ölçekli kentsel dönüşüm projeleri geliştirilmiştir. 1980'lerin başında başlayan kentsel dönüşüm projelerinin ölçeğinde, kentin 1992 olimpiyatlarına aday gösterilmesiyle birlikte radikal bir değişiklik yaşanmış (Nel-lo, 1997), Olimpiyatlar Barselona'nın kentsel gelişiminde önemli bir dönüm noktası olmuştur.

Barselona'nın kentsel stratejisi, kamu kurumları tarafından belirlenmiş ve yönetilmiştir. Olimpiyat oyunlarının organizasyon modelinde de hazırlıkların ve organizasyonun doğrudan kamu kurumları tarafından yönetildiği görülmektedir. Olimpiyatların organizasyon yapısına bakıldığında, organizasyon genel kurulu; merkezi hükümet, Katalonya hükümeti (*Generalitat de Catalunya*) ve Barselona Belediyesi'nin üyelerinden oluşmakta, yönetim komisyonunun başkanlığını da belediye başkanı üstlenmektedir. Kente yapılan yatırımlarda da kamu yatırımlarının özel yatırımların çok üstünde olduğu görülmektedir (bkz. Cuyàs, 1992).

Barselona'nın kentsel politikasının en önemli yaratıcılarından biri, 1982-1997 yılları arasında belediye başkanlığı yapan Pasqual Maragall, 1986'da Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından Barselona'nın aday gösterilmesiyle birlikte, kentin

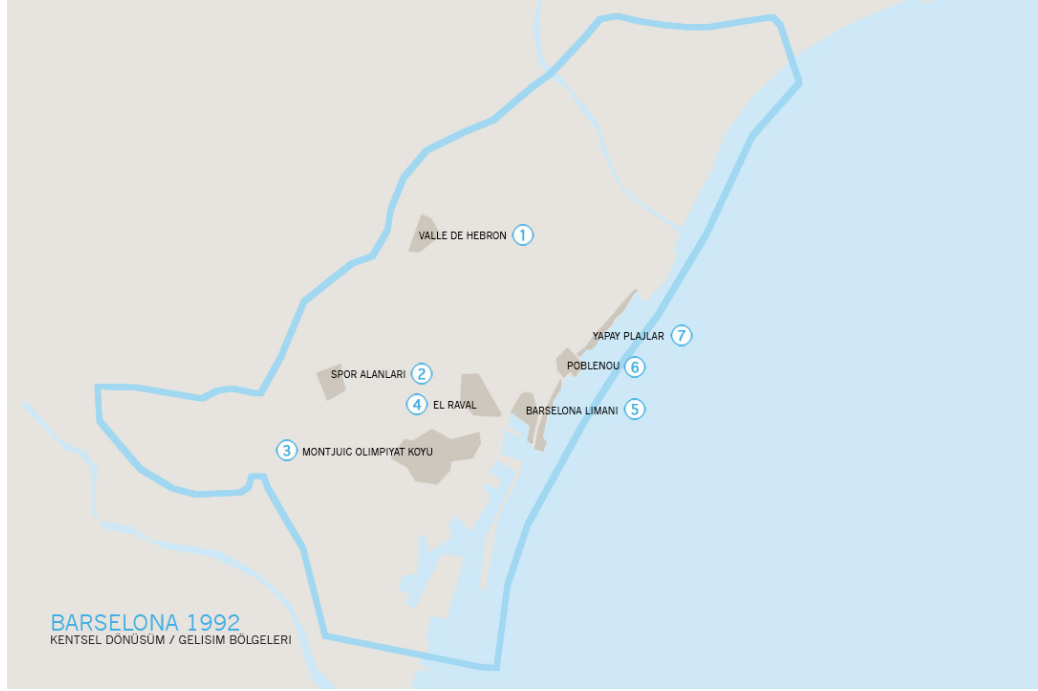
dönüştürülmesinde çok büyük bir ölçek değişikliği olduğunu vurgular: “Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliği yapmak Barselona’nın eskiden beri bir düşü olmuştur, fakat bizim için asıl önemli olan oyunların kendisi değildi; Olimpiyatlar bizim tutkumuz için yalnızca bir vesile olmuştur. Barselona, Olimpiyatlar için aday gösterilmeseydi de, belki daha uzun vadede fakat aynı tutku ile kenti dönüştürmek ve geliştirmek için çalışacaktık” (Maragall, 1994).

1992 Olimpiyatları Barselona’nın dünya kentleri arasında konumunu yükseltmek, dünya haritasında bir yer edinmek ve bir marka-kent olmak adına önemli bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Yakın tarihte, Barselona’nın kentsel gelişimi 1992’den önce ve sonra olmak üzere kolaylıkla iki döneme ayrılabilir. 1992 Olimpiyatları kentin imajının yükseltilmesi ve bir dünya markası yaratılması için büyük bir fırsat oluşturmuş ve kentin yeniden yapılandırılarak, dünya haritası üzerinde bir yer edinmesi için katalizör olarak kullanılmıştır.

1992 Olimpiyat yılı için, Barselona sadece spora yönelik olmayan, kültür ve eğlence alanlarına, ulaşım sistemine de yönelik kapsamlı altyapı yatırımları gerçekleştirmiş, kentin birçok bölgesindeki eski sanayi bölgesi veya çöküntü alanları dönüştürülmüş, Rafael Moneo ve Arata Isozaki gibi ünlü mimarlara yaptırılan projelerle kıyı şeridi yeniden düzenlenerek kentin denizle ilişkisi kurulmuştur. Yeni kültür ve eğlence alanları yaratılmış, parklar ve yapay plajlar oluşturulmuştur (Şekil 5.2).

Olimpiyat Oyunları’ndan sonra da, Barselona özellikle kültüre yönelik altyapı çalışmalarını ve kentsel alanların dönüştürülmesini sürdürmüş, uluslararası etkinliklerin kentsel dönüşüm üzerindeki katalizör etkisinden, olimpiyatlardan sonra, 2004 Dünya Kültürleri Forumu (*Universal Forum of Cultures*) ile de yararlanılmıştır.

Barselona’nın Olimpiyatlarla başlayan kentsel gelişimi birçok kent uzmanı tarafından en başarılı örneklerden biri olarak kabul edilmektedir. Landry (2006), Bilbao, Malaga ve Valencia gibi diğer İspanyol kentleri ile birlikte Barselona’yı “yaratıcı kent” (*creative city*) olarak nitelendirmekte ve “yaratıcı kentsel yenileme” (*creative urban reinvention*) için diğer kentlerin örnek alması gereken bir kent olduğunu vurgulamaktadır.

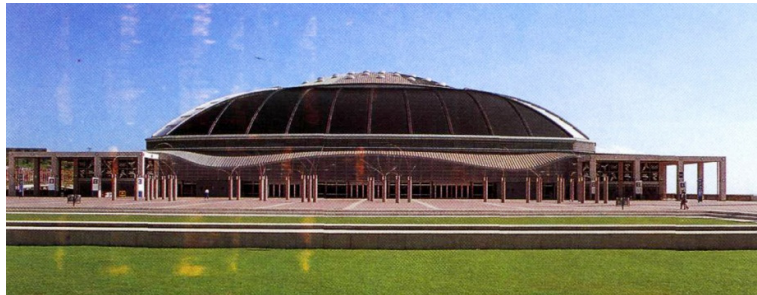

Şekil 5.2 : Barselona, kentsel altyapı projeleri (1986-1992)

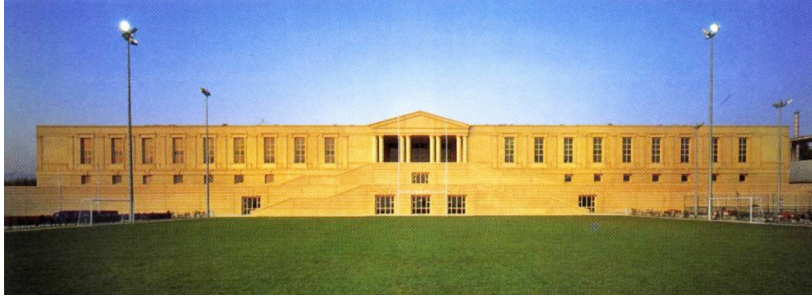
1 Valle d'Hebron: Büyük çöp-atık alanlarını içeren bir yerleşim alanı olan Valle d'Hebron dönüştürülerek, bölgede olimpik bisiklet parkuru, tenis pavyonu ve Olimpiyat Oyunları'nı takip eden gazeteciler için 489 adet konut birimi inşa edilmiştir.

2 Spor tesisleri: Kentin bu bölgesi sporda önemli rol oynayan özel spor kulüplerine tahsis edilmiş, Barselona Futbol Kulübü, Barselona Polo Kulübü ve Üniversite için yeni tesisler inşa edilmiştir.

3 Montjuic Olimpiyat Köyü: Bu bölge Olimpiyatların yapılacağı bölge olarak seçilmiş, Olimpik Stadyum yenilenmiş, tasarımı Arata Isozaki tarafından yapılan Sant Jordi Olimpik Spor Merkezi (Şekil 5.3) ve Richard Boffil tarafından tasarlanan Katalonya Ulusal Spor Eğitimi Enstitüsü (Şekil 5.4) inşa edilmiştir.

Şekil 5.3 : Sant Jordi Olimpik Spor Merkezi, Arata Isozaki

Şekil 5.4 : INEFC, Katalonya Ulusal Spor Eğitimi Enstitüsü, Richard Boffil

4 El Raval'ın dönüştürülmesi: Olimpiyat hazırlıkları kapsamında, yüksek suç oranları ile dünya çapında ün yapmış El Raval Mahallesi'nin ıslah edilmesi gündeme gelmiştir. Bölgedeki konut blokları yıkılarak, yerine Çağdaş Sanatlar Müzesi, yeni bir polis merkezi, öğrenci konaklama birimleri ve açık alanlar yaratılmıştır. Buradaki uygulama kentin marjinal bölgelerinin dönüştürülmesi için bir başlangıç noktası oluşturmuştur.

5 Liman bölgesinin dönüştürülmesi: Yük gemileri tarafından kullanılan eski liman bölgesi, turizm ve eğlence alanı olarak dönüştürülmüştür (Şekil 5.5). Alanda büyük bir eğlence merkezi inşa edilmiş, antrepolar müze ve restoranlara dönüştürülmüştür. Bölgede Barselona'nın yeni imajını güçlendiren, Bruce Graham & Frank Gehry tarafından tasarlanan Hotel Arts ve Iñigo Ortiz & Enrique de León tasarımı Mapfre Ofis Kulesi İspanya'nın en yüksek kuleleri olarak göze çarpmaktadır (Şekil 5.6). Olimpiyatlardan sonra bölge yerleşim alanı olarak kullanılmakta, barlar, restoranlar ve müzeleriyle Barselona'nın gece hayatının en renkli alanlarından biri olarak göze çarpmaktadır.

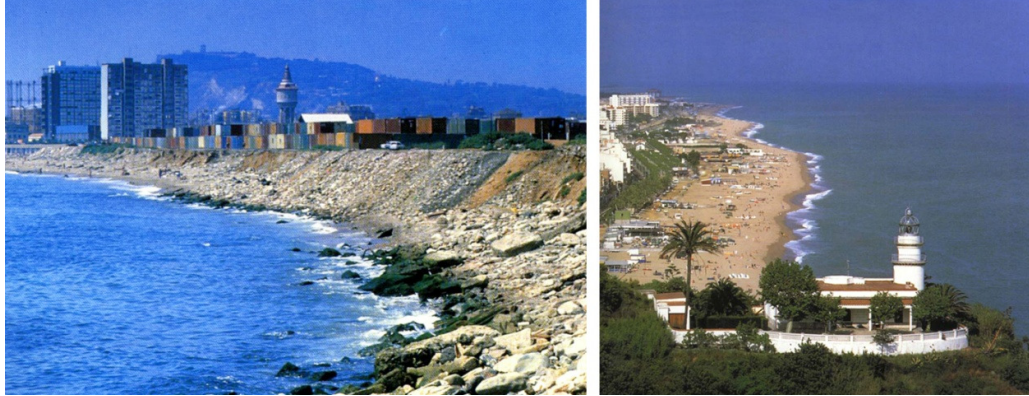
Şekil 5.5 : Olimpik Liman, Barselona

Şekil 5.6 : Hotel Arts ve Mapfre Ofis Kulesi

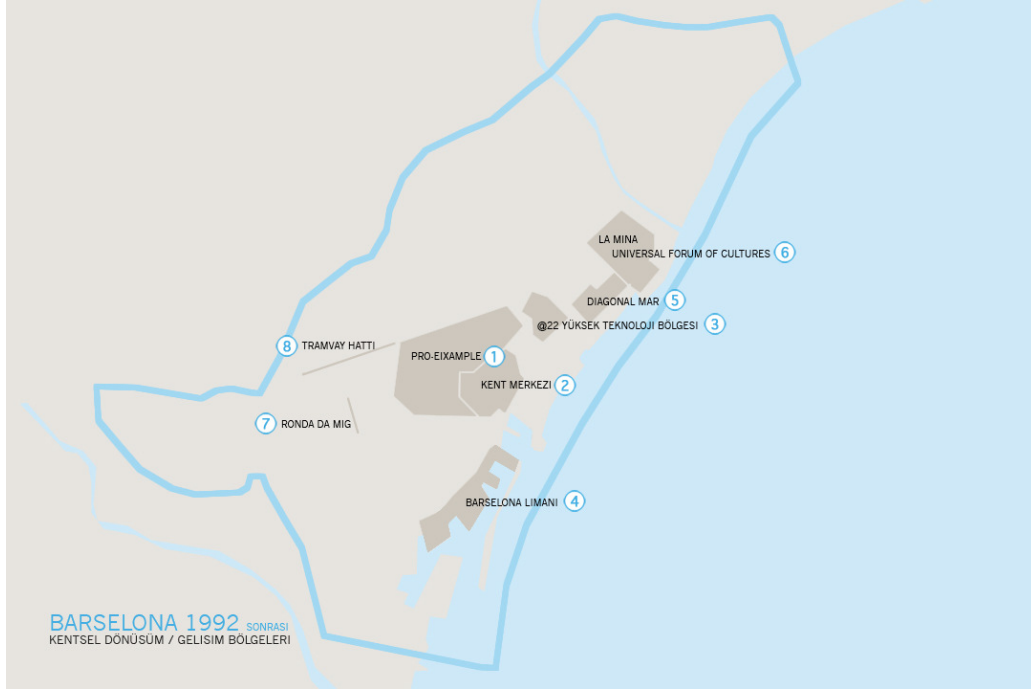
6 Poblenou endüstri bölgesinin dönüştürülmesi: 19. yüzyıldan kalma fabrikaların bulunduğu terk edilmiş bir eski bir Endüstri bölgesi olan Poblenou, Olimpik Köy'ün bir uzantısı olarak, atletlerin konaklama bölgesi olarak dönüştürülmüş ve Olimpik Yelken Sporları için yeni bir liman inşa edilmiştir.

7 Kıyı alanlarının dönüştürülmesi: Depolama alanlarının bulunduğu bölge dönüştürülmüş, yapay plajlar, palmiye yolları ve parklarla kıyı bölgesi yeniden değerlendirilmiştir (Şekil 5.7).

Şekil 5.7 : Kentsel dönüşümden önce ve sonra kıyı alanlarından görünüş

Barselona, uluslararası etkinliklerin kentsel dönüşüm üzerindeki katalizör etkisinden, 2004 Kültür Evrensel Forumu (*Universal Forum of Cultures*) ile de yaralanmıştır. Kent merkezinde iyileştirme, kıyı alanlarının dönüştürülmesi, yeni ulaşım ağlarının oluşturulması gibi çalışmalar yapılmıştır (Şekil 5.8).

Şekil 5.8 : Barselona, kentsel altyapı projeleri (1993-2004)

1 Pro-Eixample kamusal alanlar: Kentin 20. yüzyıldaki kaotik ve plansız gelişimiyle birlikte, kentin açık alanları büyük ölçüde yok olmuştur. Pro-Eixample girişi kentin açık alanlarının yenilenmesini ve toplum hayatına kazandırılmasını hedeflemektedir.

2 Kent merkezinin iyileştirilmesi: Kent merkezine yönelik iyileştirme ve marjinal unsurların ‘temizlenmesi’ yaklaşımı devam etmektedir. Bölgedeki binaların birçoğu yenilenmiş, bölgede yeni bir otel ve üniversite inşa edilmiş ve bölgenin ortasından geçen bir yaya aksı oluşturulmuştur.

3 22@ Yüksek Teknoloji Bölgesi: Terk edilmiş 19. yüzyıl fabrikalarının olduğu eski bir endüstri bölgesi olan Poblenou, “sıra dışı” ve “dikkat çekici” mimarlık ürünleri inşa edilerek yüksek teknoloji bölgesi olarak dönüştürülmüştür. Bölgede dikkat çeken yapılardan biri de Jean Nouvel tarafından tasarlanan Agbar Tower’dır (Şekil 5.9).

4 Barselona Limanı’nın genişletilmesi: Barselona Limanı genişletilmiş, havalimanı ulaşımı için yeni otoyollar yapılmış ve hızlı tren ağına bağlanan bir tren hattı inşa edilmiştir. Üç yeni plaj daha oluşturulmuştur.

5 Diagonal Mar’ın dönüştürülmesi: Bölge eski fabrikalardan temizlenerek, konut, ofis, otel işlevli yapılar inşa edilmiştir. Ayrıca bölgede, kentin en büyük üçüncü parkı

ve İspanya'nın en büyük alışveriş merkezlerinden biri açılmıştır. Alana metro hattı uzatılarak, bölgenin kent merkeziyle bağlantısı sağlanmıştır.

Şekil 5.9 : Agbar Tower, @22 Yüksek teknoloji Bölgesi

6 Universal Forum of Cultures 2004: Dünya Kültürleri Forumu Besos nehri yakınındaki alanın dönüştürülmesi için de bir fırsat yaratmıştır. Bölgede yeni bir hayvanat bahçesi, oteller, ofis blokları ve plajlar yapılmıştır. Besos nehrinin etrafında parklar ve yürüyüş parkurları oluşturulmuş, metro hattı aracılığıyla bölgenin kent merkeziyle bağlantısı sağlanmıştır.

7 La Mina'nın iyileştirilmesi: Marjinal bir nüfusu barındıran, suç oranları yüksek La Mina bölgesinde gecekondu sakinlerinin yerleştirilmesi için yapılan yüksek katlı, yüksek yoğunluklu ve düşük kaliteli konut blokları yıkılmış, bölgenin dönüştürülerek kente katılması sağlanmıştır.

8 Ronda de Mig, çevre yolu: Kent trafiğini rahatlatmak amacıyla, 2.2 km uzunluğunda bir tünel-çevre yolu inşa edilmiş ve zemindeki alanlar park olarak değerlendirilmiştir.

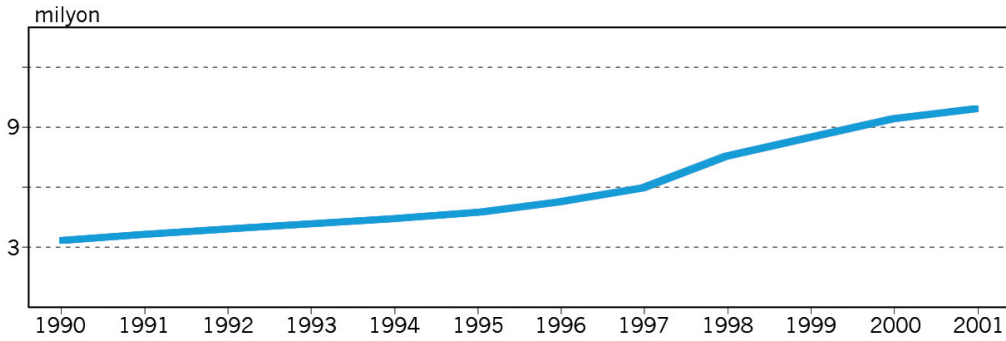
9 Tramvay hattı: Şehir merkezini Batı'daki çeper alanlara bağlayan bir tramvay hattı açılmıştır.

10 Metro hattı: Kentin çeperlerindeki ihmal edilen bölgeleri kent merkezine bağlamak için bir metro hattı açılması planlanmıştır.

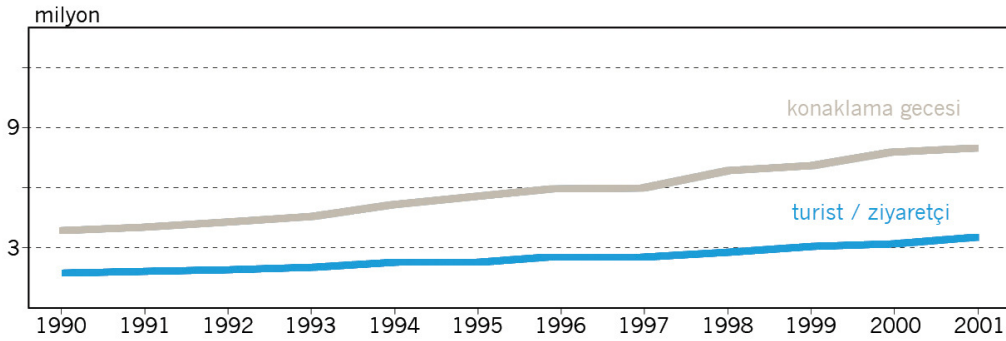
5.1.3 1992 Yaz Olimpiyatları'nın kent imajına katkısı

Barselona, yeni iş alanlarını kente çekme ve bir dünya kenti olma yolunda Olimpiyatlardan sonra büyük bir gelişme göstermiştir. Cushman & Wakefield Avrupa Kentleri Monitörü araştırması kapsamında dünyanın önde gelen 500 şirketinin katılımıyla yapılan anket raporlarına göre, Barselona, bugün Avrupa'nın "yatırım yapmak için en iyi" olarak seçilen kentleri arasında dördüncü sırada yer almaktadır. 1990 yılında 11. Sırada yer alan Barselona, 2007'de 4. Sıraya yükselerek sıralamada en fazla yükselen kent olmuştur (Cushman ve Wakefield, 2007).

1992 Olimpiyatlarıyla birlikte Barselona'da yaşanan dönüşümün turizme ve bununla birlikte kent imajına olumlu bir katkısının olduğu açıktır. 1990-2004 yılında Barselona'daki konaklama geceleri, turist sayılarında ve uluslararası yolcu hareketlerinde sürekli bir artış gözlemlenmiştir (Şekil 5.10 ve 5.11).

Şekil 5.10 : Barselona havaalanı uluslararası yolcu hareketi, 1990-2001 (Kaynak: Duran, 2005)

Şekil 5.11 : Barselona'da turist sayısındaki değişim, 1990-2001 (Kaynak: Duran, 2005)

Barselona, 1990-2000 yılları arasında turizmde %105'lik bir büyüme göstererek, diğer Avrupa kentlerini açık farkla geride bırakmıştır (Şekil 5.12).

Şekil 5.13 : Tagus Nehri kıyısı, endüstri bölgesi, 1993

1990'lı yıllarda Tagus nehri boyunca dizilen eski endüstri bölgelerinin dönüştürülmesi gündeme gelmiştir. Lizbon'un doğu kıyısında yer alan, arıtım evleri gibi bazı sanayi faaliyetleri, konteynır parkları, depolar, terk edilmiş endüstri alanları, çöp alanları ve gecekondu barındıran eski bir endüstri bölgesinin, Expo'98 fuar alanı olarak seçilmesi, kıyı alanlarının dönüştürülmesi ve kentin suyla ilişkisinin kurulması adına atılan en önemli adımlardan biridir. Bunun için öncelikle bölge eski sanayi yapıları ve gecekonduardan temizlenmiştir (Şekil 5.14).

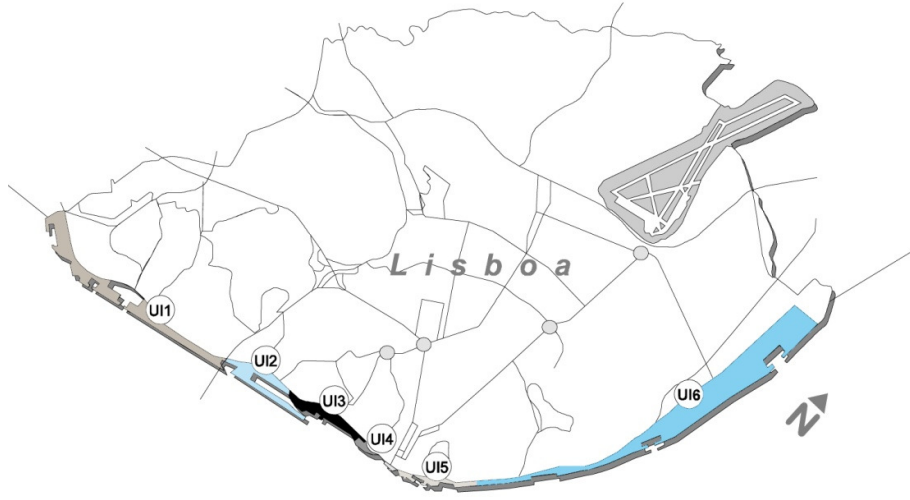

Şekil 5.14 : Tagus Nehri kıyısı, endüstri bölgesinin temizlenmesi, 1996

5.2.2 Expo'98 Dünya Fuarı: Kentsel strateji ve altyapı çalışmaları

Lizbon'un kıyı alanlarının dönüştürülmesine ilişkin geliştirdiği stratejiler 1990'lı yılların ortalarına rastlamaktadır. Kentsel stratejilerin planlanması ve koordine edilmesinde Lizbon Liman İdaresi (APL-*Administration of the Port of Lisbon*) ve 1998 Expo Dünya Fuarı'nın düzenlenmesi görevini üstlenen Parque Expo olmak üzere, iki kamu-özel ortaklığı başrolü oynamaktadır.

APL'nin 1990 yılında geliştirdiği "Lizbon Kıyı Alanlarını Düzenleme Planı" POZOR (*Arrangement Plan for the Waterfront of Lisbon*), kıyı alanlarının dönüştürülmesini hedefleyen diğer Avrupa liman kentlerindeki trendi izlemiştir (Sousa ve Mesquita, 2000). POZOR planı batıda Alges'ten başlayarak, doğuda Poço de Bispo'ya kadar Lizbon'daki 14 km uzunluğundaki bütün kıyı şeridinin dönüştürülmesini kapsamaktadır. Dönüşüm planında kıyı alanlarında 6 dönüşüm bölgesi oluşturulmuş (Şekil 5.15), Portekiz'in 1998 Expo Dünya Fuarı'na ev sahipliği yapmak için seçilmesiyle birlikte, POZOR planındaki doğu kıyı bölgesi fuar alanı olarak belirlenmiş ve bu bölgenin dönüştürülmesi için bir fırsat yakalanmıştır.

Şekil 5.15 : POZOR planı, dönüşüm bölgeleri

Milenyumun son uluslararası sergisi olan Expo'98 Lizbon, yeni bir şehir merkezinin geliştirilmesi, şehrin yeniden canlandırılması, yeni bir yaşam tarzı projesinin geliştirilmesi amaçlarına yönelik olan planlanmıştır (Güngörürler ve Öktem, 2007). “Geleceğe Miras Okyanuslar” temasıyla açılan Expo'98, 22 Mayıs'tan 30 Eylül'e dek sürmüş, sergiyi 10 milyonun üzerinde katılımcı ziyaret etmiştir. Lisbon Expo'98 katılımcı sayısı, tasarımı, mimarisi ve turizmde yarattığı gelişme ile Expo'nun en başarılı kentlerinden birisi olarak gösterilmektedir.

Russo ve Borg (2002), 1998 Expo Dünya Fuarı'nın Lizbon'u uluslararası platforma taşıyan büyük bir olay olduğunu belirtmektedir. Expo'98 Lizbon, kentin dünya çapında tanıtılmasının yanı sıra, kentsel yenileme konusunda Lizbon ve Portekiz'e büyük bir katkı sağlamıştır. Fuar, kentin doğu kıyı bölgesinin dönüştürülerek, kentle entegrasyonun sağlanması ve yeni bir kent merkezi oluşturulması için bir katalizör görevi görmüştür. Expo Fuar alanı, kullanılmayan, eskimiş bir sanayi bölgesi olarak gece kondu ve çöp yığınlarıyla doluyken, bugün Lizbon'un en önemli turist merkezlerinden birine dönüşmüştür (Şekil 5.16 ve 5.17).

Şekil 5.16 : Tagus kıyı bölgesi, kentsel dönüşüm öncesi

Şekil 5.17 : Tagus kıyı bölgesi, kentsel dönüşüm sonrası: Parque das Nações

Expo'98'in bitiminden 2 hafta sonra, 340 hektarlık alan "Parque das Nações" olarak halka açılmıştır. Böylelikle fuar için yapılmış olan çalışmalar şehirde yeni bir yaşam alanı oluşmasına ve yaşam standartlarının yükselmesine yol açmıştır. Expo'98'in Lizbon'da kentsel işlevler ve formlarda kalıcı ve görünür bir etki yarattığı açıkça görülmektedir (Russo ve Borg, 2002).

Expo'98 ile birlikte, eski sanayi bölgesinin dönüştürülmesi için bir fırsat elde edilmiştir. Expo için hazırlanan kentsel gelişim projesi ile doğu Lizbon'daki 5 kim'lik nehir kenarını kapsayan, 340 hektarlık bir alan dönüştürülerek, yeni bir kentsel bölge yaratılmıştır (Şekil 5.18).

Şekil 5.18 : Lizbon Expo'98, kentsel altyapı projeleri (1993-1998)

Böylelikle kentin ilk defa suyla bağlantısı sağlanmış, Expo fuar alanı olarak dönüştürülen bölge, fuarın düzenlendiği 1998 yılından sonra da park, ticaret parkı, akvaryum, restoranlar, ofisler, alışveriş merkezleri, kütüphane ve müze gibi

fonksiyonları barındıran büyük bir kent parkı olarak kente katılmış ve yeni bir merkez olmuştur. Metro ve tren hattı ile bölgenin kent merkezine bağlantısı sağlanmıştır.

1 Marina: 1450 yat kapasiteli marinada, yelken kulüpleri, restoranlar ve alışveriş merkezleri yer almaktadır. Fuardan sonra da işlevine devam eden Marina, Lizbon'un en canlı bölgelerinden biri haline gelmiştir.

2 Ocenarium: Expo'98'in *star-pavyonu* olarak adlandırılan "Ocenarium" Avrupa'nın en büyük akvaryumudur. Fuardan sonra da işlevini korumak üzere tasarlanmış olan Ocenarium, bugün hala yılda 1.000.000 ziyaretçi tarafından ziyaret edilmektedir (Şekil 5.19).

Şekil 5.19 : Ocenarium

3 Atlantik Pavyonu ve fuar alanı: Fuar alanında, 2000 kişi kapasiteli çok amaçlı bir merkez olarak inşa edilen Atlantik Pavyonu'nda Expo Fuarı boyunca çeşitli şovlar, gösteriler, kongreler, spor aktiviteleri düzenlenmiştir. Atlantik Pavyonu Expo'98'den sonra da 2001 Dünya Atletizm Şampiyonası gibi birçok etkinliğe ev sahipliği yapmış, ardından 2004 Avrupa Futbol Şampiyonası için Euro 2004 Medya Merkezi olarak kullanılmıştır (Şekil 5.20).

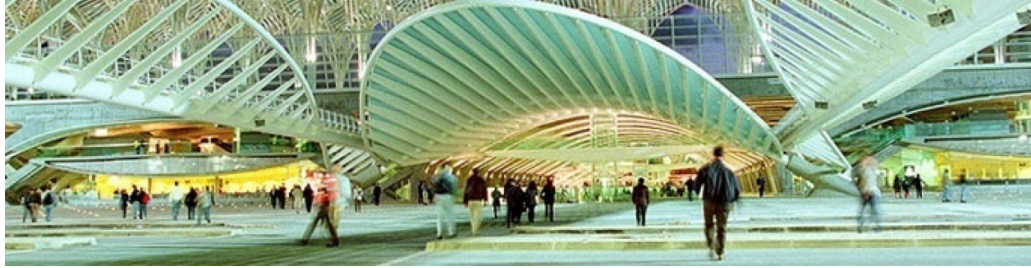

Şekil 5.20 : Atlantik Pavyonu

Expo'98 için 80.000m²'lik alanda inşa edilen Lizbon Sergi Merkezi de fuardan sonra işlevini sürdürmekte ve yılda ortalama yaklaşık 30 fuar ve sergiye ev sahipliği yapmaktadır.

4 Expo pavyonları: Seville'da düzenlenen 1992 Expo Fuarı'nın aksine, fuar için inşa edilen pavyonların nerdeyse tamamı kalıcı donatılar olarak inşa edilmiş ve gelecekte başka bir takım fonksiyonlara hizmet etmesi düşünülmüştür. Tema ve ülke pavyonları, eğlence ve kültür merkezlerine dönüştürülmüş (müzeler, Ocenarium ve çok işlevli Atlantik Pavyonu), bunların yanı sıra bölgede yeni eğlence ve alışveriş merkezleri, restoranlar, rekreasyonel alanlar oluşturulmuştur. Bilgi Pavyonu, fuardan sonra "Bilim Merkezi" adıyla interaktif bir bilim ve teknoloji merkezine dönüştürülmüştür. 900 kişilik izleyici kapasitesine sahip olan Camoes Tiyatrosu ise fuardan sonra da işlevini sürdürmekte ve hala dans ve müzik organizasyonlarına ev sahipliği yapmaktadır.

5 Oriente İstasyonu: Santiago Calatrava tarafından tasarlanan istasyon ile bu yeni kültürel ve rekreasyonel kent parkının, kentle bağlantısı sağlanmıştır. Günde 2.000 otobüs, 200 tren ve 50.000'i yer altı yolucusu olmak üzere toplam 200.000 yolcu bu istasyonu kullanmaktadır (Şekil 5.21).

Şekil 5.21 : Oriente İstasyonu, Santiago Calatrava

6 Konut bölgesi: Etkinlik yılından sonra parkın çevresinde yeni yerleşim bölgeleri oluşturulmuştur.

7 Parklar: Altyapı konusunda, su, elektrik, ısıtma ve soğutma sistemleri, katı atıkların toplanması ve kamu hizmetleri alanlarında önemli çalışmalar yapılmıştır. Pek çok park ve bahçe kurulmuştur. Açılan parklar Expo fuar alanının 1/3'ünü kapsamaktadır.

8 Vasco da Gama Köprüsü: EXPO'98'in anıtsal yapısı olarak inşa edilen köprü 17,2 km'lik uzunluğuyla Avrupa'nın en uzun köprüsüdür (Şekil 5.22). Köprünün

başlangıç noktasında yer alan ve ise Lizbon'un en yüksek kulesi olan (145 m) Vasco da Gama Kulesi ise kent için yeni bir simge oluşturmaktadır (Şekil 5.22). Kulede panoramik görüŖe sahip restoranlar, alışveriş merkezleri ve ofisler bulunmaktadır.

Şekil 5.22 : Vasco da Gama Kulesi ve Köprüsü

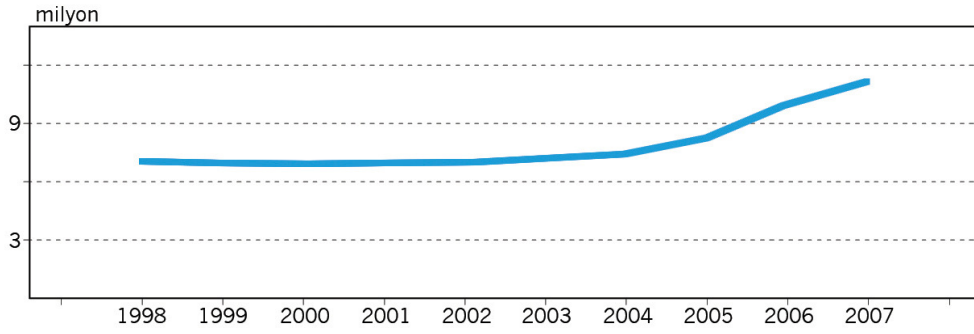
Fuar alanı için geliştirilen modelde, çok işlevli kullanım ve aktivelere açık kamusal alanlarla kıyı alanının dönüŖtürülerek kentin kıyıyla yeniden bağlantısının sağlanması esastır. Endüstriyel alanın dönüŖtürülmesiyle, sadece 1998 yılında kullanılacak bir fuar alanı değil, kent için kalıcı bir bölge oluşturulması hedeflenmiştir.

Lizbon'da Expo'98 ile geliştirilen kentsel stratejinin bir eleştirisi ise, Parque das Nações dışında kıyı alanlarında hala dönüŖtürülmeyi bekleyen eski endüstri bölgelerinin olması ve bu bölgelerin Parque das Nações ile kentin bağlantısını kestiğidir.

5.2.3 Expo'98 Dünya Fuarı'nın kent imajına katkısı

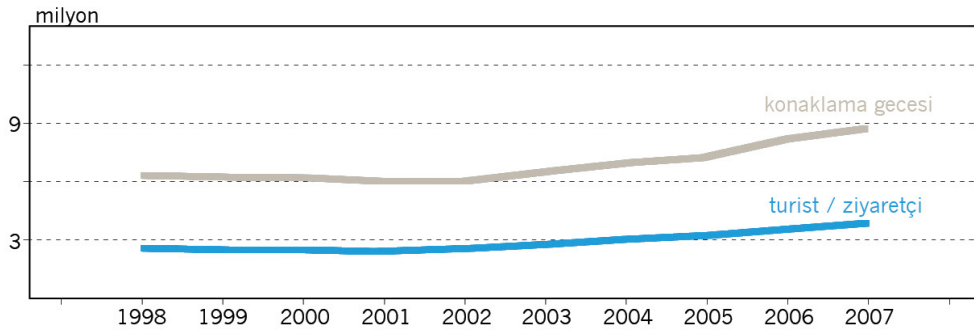
EXPO'98'le birlikte Lizbon'un uluslararası platformdaki yerini yükseltmek ve imajını yenilemek adına gelişme kaydetmiştir. Cushman & Wakefield Avrupa Kentleri (Yatırım) Monitörü araştırması kapsamında, 2007 yılının raporuna göre, Lizbon, Paris, Londra, Brüksel ve Barselona'yla birlikte, dünyanın önde gelen şirketlerinin gelecek 5 yılda genişlemeyi planladığı ilk beş kent içerisinde yer almaktadır (Cushman ve Wakefield, 2007).

Lizbon havaalanındaki uluslararası yolcu trafiği incelendiğinde, etkinliğin gerçekteştiği 1998 yılından sonra keskin bir değişiklik olmamakla birlikte, 2000'li yılların başından itibaren Lizbon havalimanında uluslararası yolcu hareketlerindeki artış göze çarpmaktadır (Şekil 5.23).

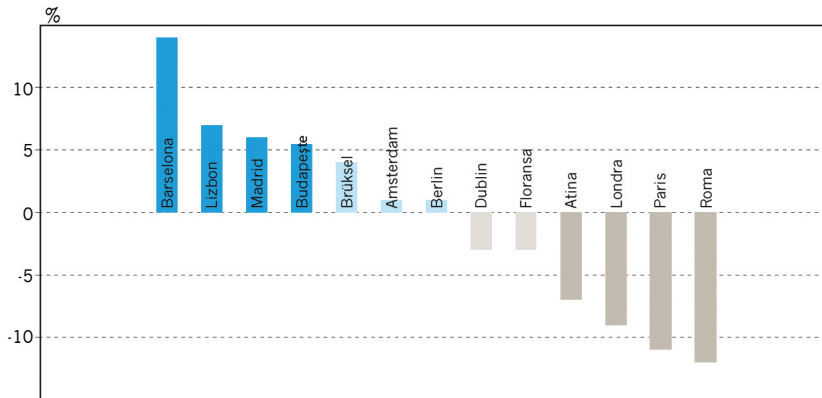
Şekil 5.23 : Lizbon havaalanı uluslararası yolcu hareketi, 1998-2007 (Kaynak: INE)

1998’den 2007 yılına kadar konaklama geceleri ve turist sayısındaki değişim ele alındığında, etkinliğin gerçekleştirildiği yıldan sonra hafif bir düşüş olmakla birlikte 2002 yılından itibaren turist sayısında görünür bir artış yaşanmıştır (Şekil 5.24).

Şekil 5.24 : Lizbon’da turist sayısındaki değişim, 1998-2007 (Kaynak: INE)

Hava trafiği ve turist sayısındaki artışın yanı sıra, Expo’98’le birlikte adını uluslararası platforma taşıyan Lizbon, daha çok kişi tarafından “kültür kenti” olarak algılanmaktadır. Lizbon’un, Avrupa’da “kültür kenti” olarak algılanan kentler arasında, Barselona’dan sonra en büyük ikinci gelişimi gösterdiği görülmektedir (Şekil 5.25).

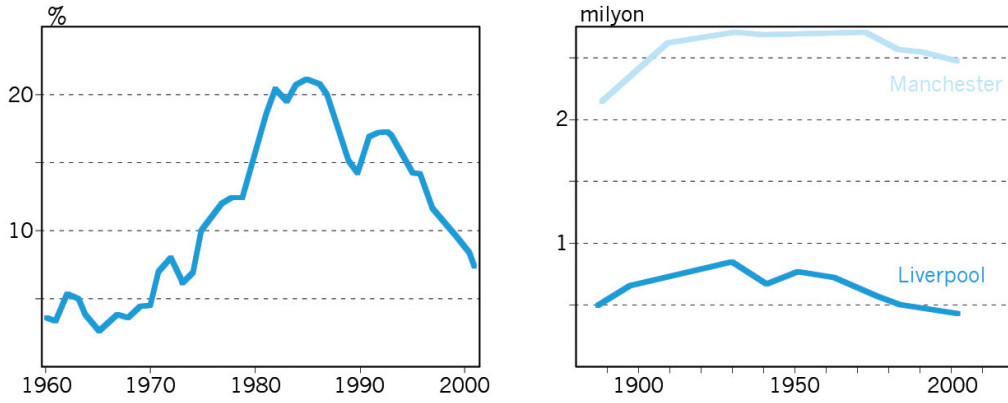

Şekil 5.25 : Kültür kenti olarak algılanmadaki değişim (Richards, 2006)

5.3 Liverpool

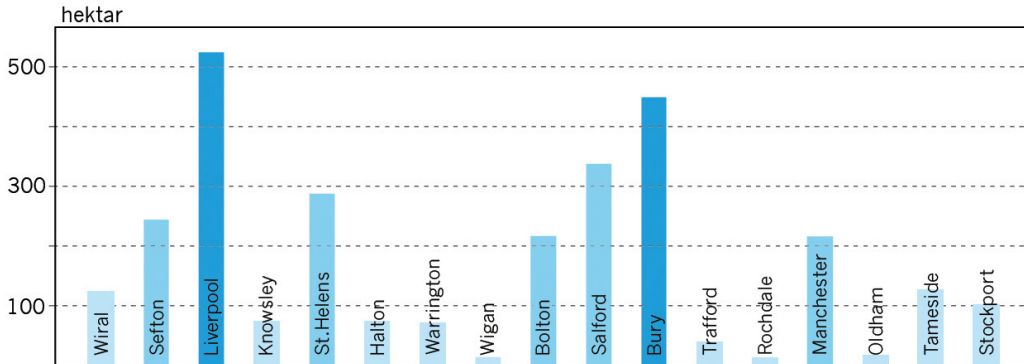
5.3.1 Kent profili ve kentsel problemler

Sanayisizleşmeyle birlikte Liverpool “Eski endüstriyel iş bölümü”ndeki lider rolünü yitirmiş, küresel ekonominin ABD, Japonya ve Avrupa’dan oluşan üçlü strüktüründe Avrupa’nın geri kalmış bölgelerinden biri haline gelmiştir (Meegan, 2006). Bu gelişmelerin getirdiği bir sonuç olarak, Liverpool’da da diğer pek çok liman faaliyetlerinin azaldığı liman kenti gibi nüfus kaybı, yüksek işsizlik oranları, sosyal kutuplaşma gibi sorunlarla karşılaşmıştır (Şekil 5.26).

Şekil 5.26 : Liverpool’da (1960-2000) işsizlik oranları ve (1900-2000) nüfus hareketleri (Meegan, 2006)

1990’lı yılların ortalarından itibaren işsizlik oranlarında bir düşme eğilimi görülse de, 2001 yılı verilerine göre Liverpool %6’nın üstünde bir oranla, İngiltere’de işsizliğin en yüksek olduğu kenttir (Meegan, 2006)

Şekil 5.27 : Kent içinde terk edilmiş alanlar, İngiltere, 2001 (Meegan, 2006)

Bunların yanında, sanayisizleşme, kent mekanında terk edilmiş, köhnemiş bölgelerin sayısını hızla arttırmıştır. Özellikle liman faaliyetlerindeki düşüşle birlikte, kentin kıyı bölgelerinde kentsel sorunlar artmıştır. İngiltere kentleri arasında Liverpool en fazla terk edilmiş alanın bulunduğu kenttir (Şekil 5.27).

5.3.2 2008 Avrupa Kültür Başkenti: Kentsel strateji ve altyapı çalışmaları

1990'ların başlarında kentsel problemlerle mücadele için yeni stratejiler geliştirilmeye başlayan Liverpool kentsel politika olarak "ortaklık" (*partnership*) stratejisini benimsemiştir. Kentsel dönüşümün sağlanması için, özel girişimler, kamu ve gönüllülerden oluşan birçok ortaklık kurulmuştur. *Liverpool Partnership Group*³ tarafından yayınlanan *Liverpool First* Avrupa Kültür Başkenti olmanın önemini vurgulaması ve kentin stratejisinin altının çizmesi açısından dikkate değerdir (Meegan, 2006):

"Vizyonumuz: daha rekabetçi bir ekonomi inşa ederek, daha sağlıklı, güvenli ve kapsamlı altyapı çalışmaları gerçekleştirerek ve yaşam kalitesini yükselterek Liverpool'u birinci sınıf bir Avrupa kenti yapmak.

Hedefimiz: 2010 yılına kadar kapsamlı bir Avrupa Rönesans Kenti yaratmak, 2006 yılına kadar Liverpool'u bir iş merkezi haline getirmek, 2010 yılında nüfusu stabilize etmek."

2003'te 2008 Avrupa Kültür Başkenti olarak seçilen Liverpool'un, ileriye dönük bir planlama stratejisi geliştirdiği ve 2003-2010 yılları arasında uzun vadede kentin geliştirilmesini planladığı görülmektedir. "Glasgow Modeli"ni örnek alan Liverpool, hedeflerini "Glasgow etkisi yaratmak, ileriye dönük sürdürülebilir bir planlama, kentsel dönüşüme katkı sağlamak ve kenti uluslararası platformda yeniden konumlandırmak" olarak belirlemiştir.

Liverpool sadece 2008 Avrupa Kültür Başkenti etkinliğini kutlamakla yetinmemiş, kentin dönüştürülmesi planlanan 2003-2010 yılları arasında her yıl farklı temalarla desteklenen etkinlikler düzenlenerek, etkinliklerin itici gücü kullanılmıştır. 2004 yılı İnanç (*Faith*), 2005 yılı Deniz (*Sea Liverpool*), 2006 yılı Liverpool Sahnede (*Liverpool Performs*), 2007 yılı Liverpool'un 800. Yıl dönümü, 2008 yılı Avrupa Kültür Başkenti, 2009 yılı Çevre (*Environment*), 2010 yılı ise Yenilik (*Innovation*)

³ Liverpool Partnership Group Liverpool'un Bölgesel stratejik ortaklık girişimidir.

temalarıyla etkinliklerin düzenlendiği yıllar olmuştur.

2008 Avrupa Kültür Başkenti organizasyonu Liverpool Üniversitesi, Liverpool Belediyesi, Bölgesel Gelişim Dairesi ve BBC'den de temsilcilerin yer aldığı *Liverpool Culture Company* (Liverpool Kültür Şirketi) tarafından yürütülmüştür. Liverpool Culture Company amacını “katılımın sağlanması, kentin kültürel altyapısının geliştirilmesi, turist sayısının ve kente yatırımların artırılması, Liverpool’un uluslararası platformda yeniden konumlandırılması” olarak vurgulamıştır (Garcia, 2008).

Şekil 5.28 : Liverpool, kıyıdan görünüş, 2007

Şekil 5.29 : Liverpool, kıyıdan görünüş, 2008

Liverpool Culture Company dışında Liverpool Vision, Grosvenor gibi kentsel dönüşüm şirketleri tarafından kentteki dönüşüm projeleri desteklenmiştir. Kent merkezinde, liman bölgelerinde ve kentin ticaret merkezinde kapsamlı dönüşüm projeleri geliştirilmiş, liman bölgeleri yenilenmiş, Liverpool Arena ve Kongre Merkezi, Liverpool Müzesi gibi yeni kültürel altyapı yatırımları yapılmış, birçok kamusal alanda iyileştirme yapılmıştır (Şekil 5.30). Kentte yaşanan dönüşümü kentin silüetinden okumak mümkündür (Şekil 5.28 ve 5.29). Kültür Başkenti kapsamındaki kültürel program için 140 milyon Euro'luk bir bütçe ayrılırken, kentteki dönüşüm projeleri için 4.8 milyar Euro'luk bir harcama yapılmıştır.

Şekil 5.30 : Liverpool, kentsel altyapı projeleri (2003-2010)

1 Ticaret bölgesi (commercial quarters): Liverpool'un ticaret merkezi büyük bir dönüşüme tanıklık etmiştir. 2000 yılından itibaren bölgede 90 bin m²lik birinci sınıf yeni ofis alanları inşa edilmiştir. 101 Old Hall Caddesi, Kent Meydanı, 20 Chapel Caddesi ve St. Paul Meydanı gibi yeni tasarımlar bölgenin görünüşünü ve performansını dönüştürmüş, yeni iş alanlarını kente çekmek için önemli bir avantaj yaratmıştır. Liverpool Vision tarafından desteklenen projelerin amacı ticaret bölgesinde yüksek kalitede yeni ofis alanlarının yaratılarak, kentin hızlı ekonomik kalkınmasını desteklemek ve kente yatırım yapılmasını artırmaktır.

Şekil 5.31 : Unity Ofis ve Konut Kulesi

Bölgede Unity Ofis ve Konut Kulesi (Şekil 5.31), Beetham West Ofis Konut ve Konut Kulesi (Şekil 5.32) gibi yeni tasarımlar dikkat çekmektedir.

Şekil 5.32 : Beetham West Ofis ve Konut Kulesi

2 “Liverpool One” alışveriş bölgesi: Grosvenor ve Milligan RRI tarafından desteklenen Liverpool kent merkezi gelişim planı 160.000 m² alana yayılan 6 mahallelik bir alanı kapsamaktadır. 920 milyon £ yatırım, yeni kamusal alanları, bahçe ve parkları içermektedir, ayrıca var olan alışveriş alanları Albert Limanı ve kıyı alanı ile bağlantılandırılmıştır.

Bölgedeki en önemli projelerden biri, Grosvenor’un 1 milyar £ yatırım yaptığı Liverpool One projesi, Avrupa’daki en büyük alışveriş eksenli (*retail-led*) dönüşüm projesidir. 160.000 m²lik dönüşüm alanı Mayıs 2008’de tamamlanıp açılmıştır. Alan 1,4 milyon m²lik alışveriş alanlarını, bunun yanı sıra oteller ve bir sinemayı kapsamaktadır. Bölgede Metquarter gibi birçok alışveriş merkezi açılmış, St. John’s Merkezi yenilenerek, kentin *alışveriş merkezi* buraya taşınmıştır.

3 Kings liman bölgesinin yenilenmesi: Son beş yıldır hızlı bir şekilde Liverpool kıyı alanlarının dönüştürülmesi devam etmektedir. Bölgede büyük ölçekli dönüşüm projelerinin yer almasıyla birlikte, Liverpool Limanı turistler için bir çekim merkezi haline gelmiştir. Kings Limanı’nda 9.500 izleyici kapasiteli Liverpool Arena ve Kongre Merkezi (Şekil 5.33) inşa edilmiş ve 2008 Avrupa Kültür Başkenti kutlamaları burada yapılmıştır. Bölgede ayrıca konut blokları ve otellerin inşası sürmektedir.

Şekil 5.33 : AAC Liverpool (Liverpool Arena ve Kongre Merkezi)

Kongre merkezi dışında, 2007’de açılan Cruise Liner Terminali, Leeds-Liverpool Kanalı ve Mann Adası’ndaki 3XN tarafından tasarlanan Liverpool Müzesi (Şekil 5.34) dikkat çeken projelerdir. Liverpool Müzesinin yapımı sürmektedir. Mann Adasında Liverpool Müzesi dışında, 70.000 m²’lik alışveriş alanı ve 12.000 m²’lik örtülü bir kamusal alan yer almaktadır. Princess Limanı genişletilerek oluşturulan Cruise Liner Terminali ise dünyanın en büyük yolcu gemisi terminali olarak göze çarpmaktadır.

Şekil 5.34 : Yeni Liverpool Müzesi, 3XN, model

4 RopeWalks: RopeWalks kent merkezinde, 19. yüzyıl depoları ve tüccar konutlarından oluşan kente özgü bir bölgedir. Bölgenin dokusu büyük ölçüde korunmuştur. Uzun ve dar sokaklar bölgenin tanımlayıcı karakteristik özellikleridir. 1990’lardan itibaren RopeWalks, Liverpool’un gece hayatı ve kültür endüstrilerinin büyük bir kısmını barındırmaktadır. RopeWalks’ta medya, çoğunlukla yayıncılık ve tasarım sektörleri yer almaktadır.

Bölgedeki birçok tarihi bina yenilenmiş, konut birimlerine çevrilmiştir. Ayrıca bölgedeki boş alanlarda da birçok yeni bina inşa edilmiştir.

5 Baltık Üçgeni (Baltic Triangle): Tarihi antrepoların ve küçük ölçekli iş yerlerinin bulunduğu bölgenin otel, iş merkezi ve konut birimlerini kapsayacak şekilde dönüştürülmesi planlanmıştır. Bölgedeki eski depoların dönüştürülmesi ve yeni konut bloklarının inşa edilmesi planlanmaktadır.

6 Lime Street Geçidi: Lime Street İstasyonu çevresindeki bölge Liverpool kent merkezine ana giriş aksının başlangıcını oluşturmaktadır. Dünya mirası listesinde yer alan İstasyon Binası, St. Georges Hall, Walker Sanat Galerisi ve Liverpool Müzesi gibi önemli binaların bulunduğu bölge Dünya Mirası listesine aday gösterilmiştir. Kentin girişi olan bölge bu açılarından büyük bir potansiyele sahiptir. Liverpool Vision ve ortak girişimler tarafından desteklenen Lime Street Geçidi projesi, İstasyon Binası Holünün yıkılması ve yerine 27 katlı bir ofis ve konut binasının yapılmasını, Lime Street İstasyonu önünde yeni kamusal alanların oluşturulmasını kapsamaktadır (Şekil 5.35).

Şekil 5.35 : Lime Street Geçidi, istasyon binası önündeki kamusal alanlar

7 Bilgi bölgesi (knowledge quarter): Bölge ekonomisinde Liverpool üniversiteleri önemli bir rol oynamaktadır. Büyük bir bilim parkı ve çeşitli üniversitelerin yer aldığı “Bilgi Bölgesi” her yıl 1 milyar £ üretmekte ve 14,000 (Liverpool’un %7si) tam zamanlı iş imkanı sunmaktadır.

Bölgede ilk aşaması tamamlanan Liverpool Bilim Parkı’nın 2009 yılında tamamlanması planlanmaktadır. Bölgede bilim parkının yanı sıra yapımı 2009’da tamamlanacak olan John Moores Üniversitesi Tasarım Akademisi yer almaktadır.

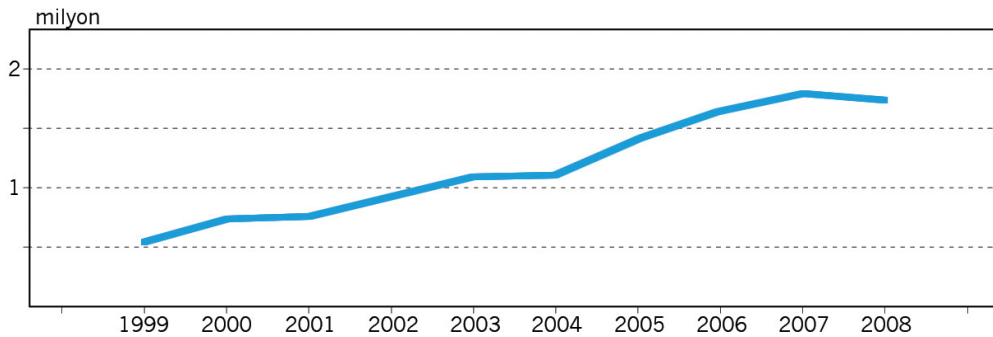
Liverpool Üniversitesi Tropikal Tıp Okulu için de 25 milyon £ yatırım yapılarak bir ek bina inşa edilmiştir.

Bilgi bölgesinin kent ekonomisindeki önemli rolünün farkına varılmasıyla, bölgedeki kamusal alanların geliştirilmesi için de bir program başlatılmıştır. Liverpool Vision'un desteklediği program 3 yıl içinde bölgedeki sokakların, kamusal alanların geliştirilmesini kapsamaktadır. 2009'da tamamlanacak olan ilk proje yeni bir Üniversite meydanının kurulmasıdır. 2010 yılına kadar sürecektir olan iyileştirme çalışmaları Everyman Tiyatrosu, Filarmoni Salonu, Anglikan ve Metropolitan Katedrali gibi yapıların iyileştirilmesi ve turizm potansiyellerinin artırılmasını kapsamaktadır.

8 'Littlewoods' Binası: 1930'lu yıllarda yapılmış Art deco tarzındaki Littlewoods binası Liverpool için önemli bir simgesel değer taşımaktadır. Littlewoods binasının korunması ve bölgenin dönüştürülmesi için geliştirilen planlarda, Bölgenin batı kanadı için oluşturulan plan, 276 apartmanlık bir konut binası, bir otel ve meydanı kapsamaktadır. Daha sonra doğu kanadında da otel, ofis, rekreasyonel alanlar oluşturulması planlanmaktadır.

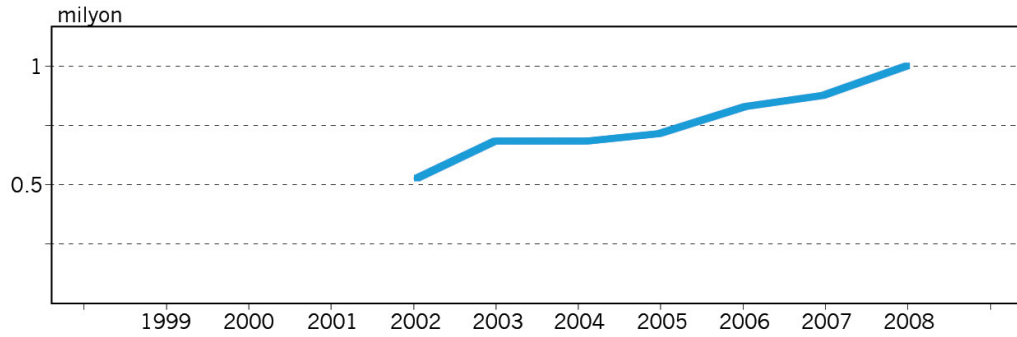
5.3.3 2008 Avrupa Kültür Başkenti etkinliğinin kent imajına katkısı

Liverpool'da düzenlenen 2008 Avrupa Kültür Başkenti etkinliğinin henüz çok yeni olması nedeniyle, etkinliğin kentin uluslararası platformdaki imajına ve turizm sektöründeki büyümeye olan etkisini kesin olarak belirlemek henüz mümkün olmasa da, 2003 yılında Avrupa Kültür Başkenti seçilmesiyle kapsamlı kültürel altyapı çalışmalarına başlayan Liverpool'da uluslararası yolcu hareketlerinde ilk etkinlik yılı olan 2004'ten itibaren dikkate değer bir artış görülmektedir (Şekil 3.36).

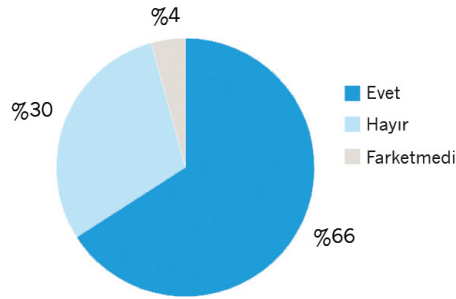
Şekil 5.36 : Liverpool havaalanı uluslararası yolcu hareketi, 1999-2008 (Kaynak: CAA)

2002-2008 yılları arasında Liverpool’u ziyaret eden turistlerin sayısında da düzenli bir artış olmuştur (Şekil 5.37).

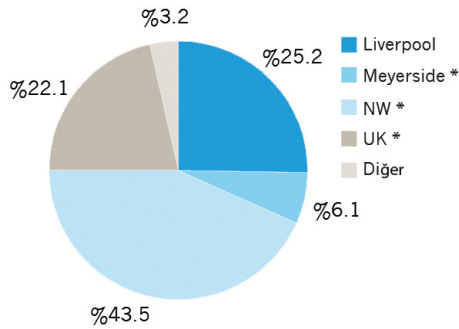

Şekil 5.37 : Liverpool’da turist sayısındaki değişim, 2002-2008 (Kaynak: Merseyside Partnership)

2008 Avrupa Kültür Başkenti etkinliğinin yapılan rezervasyonlar üzerindeki etkisini araştıran anketlerde, etkinliğin turist sayısındaki artışa katkısı görülmektedir. Katılımcıların yarısından fazlası etkinliğin, yapılan rezervasyonları arttırdığı şeklinde görüş belirtmiştir (Şekil 5.38). 2008 yılında İngiltere’yi ziyaret eden turistlerin %25.2’si en azından bir kez Liverpool’u ziyaret etmektedir (Şekil 5.39).

Şekil 5.38 : Liverpool AKB etkinliğine bağlı rezervasyon artışı, 2008 (Kaynak: Merseyside Partnership)

Şekil 5.39 : İngiltere’de ziyaret edilen kentler, 2008 (Kaynak: Merseyside Partnership)

5.4 Bölüm Değerlendirmesi

Büyük ölçekli kültürel (ve/veya kültürel olmayan) etkinlikler, imajlarını yükseltmek isteyen kentler için, etkinlik yılı boyunca kamuoyunun dikkatini çekerek, uluslararası platformda sergilenmeleri ve dolayısıyla dünyaca tanınmaları için önemli bir fırsat yaratmaktadır. Bunun yanı sıra kent mekanının dönüştürülmesi ve kentsel altyapının güçlendirilmesi için de bir fırsat olarak değerlendirilen etkinlikler kentsel dönüşüm için bir katalizör görevi görebilmektedir. Bu bölüm kapsamında incelenen, uluslararası büyük ölçekli etkinliklere ev sahipliği yapan kentlerde;

- Organizasyon şemalarında çok aktörlü yapılanmalar olduğu, merkezi ve yerel yönetimlerin yanı sıra sivil toplum kuruluşları ve özel sektörün de organizasyonda yer aldığı ve özel kuruluşların bütçe sağlamada önemli bir rolü olduğu (özellikle Lizbon ve Liverpool örneklerinde olduğu üzere);
- Kentsel altyapı projeleri ve dönüşüm projelerinde kamu yatırımlarının yanı sıra özel yatırımların ağırlıkta olduğu;
- Etkinliğin katalizör etkisinden yararlanılarak, etkinliğin gerçekleştiği yıl boyunca sürdürülen kültürel programların dışında, kapsamlı altyapı ve kentsel dönüşüm projelerinin gerçekleştirildiği;
- Etkinliğin sadece etkinlik yılında gerçekleştirilen kültürel programlar olarak ele alınmadığı, benimsenen kentsel stratejinin, etkinliğin katalizör etkisinden yararlanılarak, kentin altyapısının ve dolayısıyla imajının geliştirilerek uluslararası platformda yerinin yükseltilmesi olduğu;
- Altyapı çalışmalarının, belirlenen kapsamlı bir kentsel strateji dahilinde, etkinlik yılından önce başladığı ve etkinlik yılından sonra sürdürüldüğü;
- Geliştirilen stratejilerin ve altyapı çalışmalarının kentin var olan problemlerinin çözülmesi yönünde olduğu, bu bağlamda bu çalışmaların sadece etkinlik için gerçekleştirilmediği;
- Özellikle kültürel altyapı çalışmaları, tarihi ve endüstriyel miras kapsamındaki mekanların dönüştürülmesi ile ilgili dönüşüm projelerinin ağırlıkta olduğu;
- Kapsamlı ve bütüncül bir strateji geliştirildiği takdirde, etkinliğin sunduğu fırsatların değerlendirilmesiyle kentin kalıcı kazanımlar elde edebileceği ve imajlını yenileyebileceği görülmektedir (Çizelge 5.1 ve 5.2).

Çizelge 5.1 : Büyük ölçekli etkinlik kentleri; kentsel stratejiler

	ETKİNLİK	ORGANİZASYON-BÜTÇE	KENTSEL PROBLEMLER	KENTSEL STRATEJİ	KENTSEL PROJELER
BARCELONA	1992 YAZ OLİMPİYATLARI	- Olimpiyatlar Genel Kurulu - Merkezi Hükümet - Katalonya Hükümeti - Barselona Belediyesi - Etkinlik bütçesi: 920 milyon EUR - Altyapı yatırımları: 4.5 milyar EUR	- Hızlı kentleşme - Kent merkezinde çöküntü alanları - Kent çeperinde yoksul yerleşim bölgeleri - Kıyı bölgesinde terk edilmiş endüstriyel alanlar	- Merkezdeki çöküntü alanlarının ve kent çeperindeki bölgelerin rehabilite edilmesi - Limanlar ve endüstriyel mirasın dönüştürülmesi - Kıyıların kente kazandırılması	- Valle d'Hebron'un dönüştürülmesi - Montjuic Olimpiyat Köyü - El Raval'ın rehabilite edilmesi - Limanın ve Poblenou endüstri bölgesinin dönüştürülmesi
LİZBON	1998 EXPO FUARI	- Merkezi Hükümet - Lizbon Belediyesi - Parque Expo SA - Etkinlik bütçesi: 200 milyon EUR - Altyapı yatırımları: -	- Liman aktivitelerinde düşüş - Sanayisizleşme - Kıyı alanlarında terk edilmiş endüstriyel alanlar - Gecekondulaşma	- Limanların ve endüstriyel alanların dönüştürülmesi - Kıyı alanlarının kente kazandırılması - Yeni bir kent merkezinin yaratılması	- Parque das Nações kültür ve eğlence Parkı - Rekreatyonel alanlar - Müze, tiyatro, vb kültürel altyapı - Marina - İş merkezleri
LİVERPOOL	2008 AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ	- Liverpool Culture Company - Liverpool Vision, Grosvenor, Milligan RRI - Etkinlik bütçesi: 140 milyon EUR - Altyapı yatırımları: 4.8 milyar EUR	- Sanayisizleşme - Yüksek işsizlik oranları - Nüfus kaybı, küçülme - Liman aktivitelerinde düşüş - Kıyı alanlarında terk edilmiş endüstriyel bölgeler	- Kent merkezinin dönüştürülmesi - Ticaret bölgelerinin geliştirilmesi - Limanların ve endüstriyel mirasın değerlendirilmesi - Kıyı alanlarının kente kazandırılması	- Ticari altyapının geliştirilmesi: Liverpool One - Kings Limanı, Mann Adasının dönüştürülmesi - Kültürel altyapı: Liverpool ACC, Liverpool Müzesi, vb. - Eğitim altyapısı

Çizelge 5.2 : Büyük ölçekli etkinlik kentleri; uluslararası bağlantılar, turizm ve ekonomi

	ULUSLARARASI HAVA HAREKETLERİ		TURİZM ZİYARETÇİ SAYILARI		EKONOMİ GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA	
BARCELONA	3,393,174 yolcu/yıl 1990	10,091,632 yolcu/yıl 2001	1,732,902 turist/yıl 1990	3,378,635 turist/yıl 2001	13,000 EUR/kişi 1990	27,300 EUR/kişi 2001
LIZBON	5,947,106 yolcu/yıl 1998	11,163,138 yolcu/yıl 2007	2,645,177 turist/yıl 1998	3,835,892 turist/yıl 2007	13,300 EUR/kişi 1998	21,000 EUR/kişi 2007
LIVERPOOL	935,116 yolcu/yıl 2002	1,765,764 yolcu/yıl 2008	520,149 turist/yıl 2002	1,021,276 turist/yıl 2008	18,200 EUR/kişi 2002	24,000 EUR/kişi 2008

6. İSTANBUL 2010 AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ

Çalışmanın bu bölümü 2010 Avrupa Kültür Başkenti olarak İstanbul'un incelenmesine ayrılmıştır. Burada amaçlanan, önceki bölümde büyük ölçekli etkinliklerle sergilenen kentlerin referans alınarak, 2010 Avrupa Kültür Başkenti etkinliğinin kentsel mekana ve kent imajına olan katkılarının tartışılmasıdır.

Bu kapsamda öncelikle İstanbul'un adaylık süreci ve AKB seçilmesine kısaca değinilmekte, etkinliğin organizasyon yapısı ve belirlenen hedefler ele alınmakta, daha sonra ise İstanbul 2010 programı özellikle planlanan kentsel projeler açısından incelenmektedir. Son olarak, etkinliğin gerçekleştirilmesine bir yıldan az bir süre kala, ortaya konan hedeflerin ve beklentilerin ne kadarının karşılanacağını tartışılması hedeflenmektedir.

6.1 Adaylık süreci ve İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti Seçilmesi

Avrupa Birliği'ne üye olmayan Avrupa ülkelerinin Avrupa Kültür Başkenti olabilmesine olanak sağlayan, AB Konseyi ve Parlamentosunun kararı ile birlikte, Cengiz Aktar, Korhan Gümüş ve Arhan Kayar'ın sivil toplum kuruluşlarına çağrı yapmasıyla, İstanbul'un Avrupa Kültür Başkentliği'ne aday olması fikri ortaya çıkmış, 2000 yılında İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'nın koordinatörlüğünde, on üç sivil toplum kuruluşu⁴ ve yerel yönetim temsilcilerinin⁵ katılımıyla, İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti olması için çalışmalara başlanmıştır.

Çalışmaların hız kazanmasıyla, 2001 yılında, projede çalışan sivil toplum kuruluşları "Avrupa Kültür Başkenti İstanbul Projesi Girişim Grubu" adı altında toplanmıştır. Yine aynı yıl, Dışişleri Bakanlığı'nda düzenlenen toplantıda projenin sivil toplum girişimi ve kamu işbirliğiyle yürütülmesi, İstanbul'un merkezi ve yerel yönetimlerin hem kaynak sağlayarak, hem de bürokratik sorunları çözerek projeyi desteklemeleri yönünde karar alınmıştır.

⁴ Açık Radyo, İKSV, ICOMOS, Reklamcılar Derneği, Tarih Vakfı, İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği, Turizm Yatırımcıları Derneği,

⁵ Marmara Boğazlar Belediyeler Birliği, İstanbul Büyükşehir Belediyesi

Proje, 2003'te Dışışleri Bakanlığı Yurtdışı Tanıtım ve Kùltür İşleri Genel Müdürlüğü tarafından AB Komisyonu Eğitim ve Kùltür İşleri Genel Müdürü N.Van Der Pas'a gönderilen niyet mektubuyla resmiyet kazanmıştır.

13 Aralık 2005 tarihinde, hazırlanan "İstanbul: Dört Elementin Kenti" (*İstanbul: City of the Four Elements*) Brüksel'de sunulmuş, 14 Mart 2006'da ise İstanbul'un 2010 yılı Avrupa Kùltür Başkenti adaylığının en önemli aşamasını oluşturan savunma gerçekleşmiştir.

13 Kasım 2006'da, İstanbul'un Peç (Macaristan) ve Essen (Almanya) kentleriyle birlikte 2010 Avrupa Kùltür Başkenti olmasını Avrupa Birliği Konseyi tarafından onaylanmıştır.

6.2 Organizasyon ve Hedefler

6.2.1 Organizasyon yapısı

2000 yılında sivil girişimlerle başlayan hareket, Dışışleri Bakanlığı'nın öncülüğünde, Kùltür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul Valiliği, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin destekleriyle birlikte merkezi ve yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşlarının birlikte yer aldığı bir organizasyon yapısına dönüşmüştür.

İstanbul 2010 Girişim Grubu'nun kuruluşu Bakanlar Kurulu Kararıyla 2005'te resmi gazetede yayınlanmış, grubun yeniden yapılanmaya ilişkin aldığı kararlarda İstanbul 2010 Danışma Kurulu ve Yürütme Kurulu kurulmuştur. Danışma Kurulu'nda ve Danışma Kurulu tarafından seçilen Yürütme Kurulu'nda, merkezi yönetimler, yerel yönetimler, kùltürel kurumlar, özel sektör ve üniversiteler yer almaktadır (Çizelge 6.1).

Çizelge 6.1 : İstanbul 2010 Girişim Grubu organizasyonu (Çalışlar, 2005)

Organizasyon Grubu	Merkezi Yönetimler	Yerel Yönetimler	Kùltürel Kurumlar	Özel Sektör	Üniversiteler
Danışma Kurulu	8	11	13	18	2
Yürütme Kurulu	1	6	8	3	1

Hareketin sivil girişimlerle başlamasında rağmen, organizasyon şemasında, özellikle İstanbul'daki sivil toplum örgütleri ve diğer organizasyonların toplam sayısı göz

önüne alındığında, sivil toplum örgütleri, kültürel kurumlar, vb. katılımının yetersiz olduğu söylenebilir (Beyazıt ve Tosun, 2006). Ayrıca katılan üniversitelerin sayısının da çok düşük olduğu görülmektedir.

2007’de İstanbul Avrupa Kültür Başkenti Yasası Meclis’te kabul edilmiş ve bu yasa ile İstanbul’u, “AKB olarak hazırlamak, 2010 yılında yapılacak etkinlikleri planlamak ve yönetmek, kamu kurum ve kuruluşlarının bu amaçla yapacakları çalışmalarda koordinasyonu sağlamak üzere” Avrupa Kültür Başkenti Ajansı kurulmuş ve ajansın görev ve yetkileri düzenlenmiştir.

Organizasyonda üniversitelerin sayısında kısmi bir artış olsa da, kültürel kurumların sayısında bir azalma vardır. Organizasyonda en çok katılım yerel yönetimler tarafından sağlanmıştır (Çizelge 6.2). AKB Ajansı’nda yaşanan anlaşmazlıklar ve istifalar sonucunda ise yürütme kurulunda sadece bürokrasinin atadığı, merkezi ve yerel yönetimlerin temsilcileri kalmıştır.

Çizelge 6.2 : İstanbul 2010 AKB Ajansı organizasyonu⁶ (Çalışlar, 2005, güncellenmiştir)

Organizasyon Grubu	Merkezi Yönetimler	Yerel Yönetimler	Kültürel Kurumlar	Özel Sektör	Üniversiteler
Danışma Kurulu	5	19	8	10	7
Yürütme Kurulu	1	2	3	3	0

6.2.2 Hedefler ve etkinliğin öngörülen katkıları

İstanbul 2010 projesinin hedefleri ve Avrupa Kültür Başkenti statüsünün İstanbul’a sağlayacağı katkılar şöyle sıralamıştır:

- İstanbul’un adı, 2006 yılından başlayarak dünya kültür sanat gündeminin merkezine oturacak.
- Tarih boyunca farklı kültürleri bir arada yaşayan İstanbul, sahip olduğu dünya kültür mirasını tüm zenginliğiyle Avrupa’yla paylaşacak.

⁶ Merkezi Yönetimler: Dışişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
Yerel Yönetimler: İstanbul Valiliği, İBB, Üsküdar, Beyoğlu, Fatih, Eyüp, Beşiktaş Belediyeleri
Kültürel Kurumlar: Tarih Vakfı, İnsan Yerleşimleri Derneği, IKSİV, Kültür Bilincini Geliştirme Derneği, Türk Kültürüne Hizmet Vakfı, Vakıflar Genel Müdürlüğü
Özel Sektör: İstanbul Sanayi Odası, İstanbul Ticaret Odası, Açık Radyo, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği, İstanbul Mimarlar Odası, İHKİB, TUREB, TUROB, ÇEKÜL Vakfı, ACT Danışmanlık
Üniversiteler: İTÜ, Boğaziçi, Mimar Sinan, Bilgi, Sabancı, Bahçeşehir, İstanbul Üniversiteleri

- İstanbul, kültür varlıklarımızın korunacağı ve çağdaş müzecilik anlayışıyla sergileneceği yeni müzeler kuracak.
- Katılımcı bir yaklaşımla oluşturulacak kentsel dönüşüm projeleri bir yandan kentin çehresini değiştirecek, öte yandan kentlinin yaşam kalitesini yükseltecek.
- İstanbul yeni kültür mekanlarına kavuşacak, kentin kültür altyapısı güçlendirilecek.
- İstanbullular farklı sanat disiplinleriyle kucaklaşacak, İstanbullu gençler sanatsal yaratıcılıkla daha yakın bir ilişki kurma olanağı bulacak.
- İletişimden organizasyona, eğitimden tasarıma pek çok yeni iş sahaları açılacak, Avrupa’yla kültürel ilişkilerin gelişmenin yanı sıra ekonomik ilişkiler de gelişecek.
- İstanbullu sanatçılar, yaratıcılar uluslararası alana açılacak.
- Uluslararası projeler bir yandan Avrupa ülkelerine Türk kültürünü tanıttacak, öte yandan Avrupalı ve Türk sanatçılar arasında esin paylaşımına olanak sağlayacak.
- İstanbul, 2006 yılından başlayarak, Avrupa ve dünyanın dört bir yanından pek çok kültür sanat insanının yanı sıra pek çok seçkin medya temsilcisini de misafir edecek; bir dünya kültür başkenti olarak uluslararası alanda ününü perçinleyecek.
- İstanbul’un Avrupa Kültür Başkentliği’nden en önemli kazanım, yöneten ve yönetilenlerin İstanbul için birbirlerine dayanarak, güvenerek, bilgi, birikim ve deneyimlerini paylaşarak ortak refahlar için el ele çalışıp üretecekleri yepyeni bir yönetim anlayışına kavuşmak olacak.
- Kentlilik bilinci gelişecek, İstanbullular kentlerinin sahip olduğu değerleri keşfederken böyle bir kentte yaşama şansına sahip oldukları için gurur duyacaklar (İstanbul 2010 AKB Ajansı).

6.3 İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Kapsamında Planlanan Projeler

2010 Avrupa Kültür Başkenti “İstanbul: Dört Elementin kenti” projesinde İstanbul toprak, hava, su ve ateş elementleriyle temsil edilmektedir. Toprak, kentin tarihini, geleneklerini ve kültür mirasını; hava, ruhani zenginliğini; su, kentin suyla ilişkisini; ateş de kentin geleceğini simgelemektedir. 2010 yılı boyunca gerçekleşecek olan

etkinlikler, her biri bir elementi simgeleyen 4 mevsime ayrılmıştır. Gerçekleştirilecek etkinlikler arasında sergiler ve konserlerin çoğunlukta olduğu, bunun yanı sıra tiyatro, festival, bienal, sempozyum, eğitim ve atölye çalışmaları, dans etkinlikleri, vb. etkinliklerin de yer aldığı görülmektedir (Çizelge 6.3).

Çizelge 6.3 : 2010 yılında düzenlenecek etkinlikler (Beyazıt ve Tosun, 2006)

Etkinlikler	Toprak (1 Ocak-20 Mart)	Hava (21 Mart-21 Haziran)	Su (22 Haziran-22 Eylül)	Ateş (23 Eylül-31 Aralık)
Sergi	5	1	4	3
Konser	2	5	5	7
Tiyatro	1	1	1	-
Yürüyüş	1	1	1	1
Sokak Festi-	1	1	1	-
Sempozyum	-	2	-	2
Atölye	-	1	2	2
Dans	-	2	-	1
Film	-	5	-	-
Spor	-	-	1	-
Bienal / Trienal	-	-	-	4

Programa göre, 2010 yılına kadar 15 kentsel altyapı projesinin (tarihi miras, restorasyon projeleri, mimarlık), 8 eğitime yönelik atölye, sempozyum, sergi, vb. projenin gerçekleştirilmesi, 2010 yılında ise 66 etkinliğe yönelik projenin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir (Çizelge 6.4).

Çizelge 6.4 : 2010 projelerinin türlerine göre dağılımı (Çalışlar, 2005)

Projeler	2010'a kadar	2010'da
tiyatro, dans, opera, görsel sanatlar, film, edebiyat, spor	-	14
atölye, eğitim projeleri	4	5
moda, tasarım, sergi, sempozyum	4	21
müzik	-	19
tarihi miras, arşiv, restorasyon projeleri, mimarlık	15	-
sokak festivali, yürüyüş	-	7

6.3.1 Kentsel projeler

İstanbul 2010 programında belirtilen 16 kentsel proje, yeni müzeler ve kültür merkezleri (kültürel altyapı) ile kentsel dönüşüm ve restorasyon projeleri olmak üzere iki grupta ele alınmıştır. Kültürel altyapı projeleri yeni kültür merkezleri, müze, kütüphane, vb. gibi projeleri kapsamaktadır. Bu yeni merkezlerin çoğunlukla eski yapıların dönüştürülerek oluşturulması planlanmaktadır (Çizelge 6.5).

Ayrıca kentsel dönüşüm projelerinin ve yeni kültürel altyapı çalışmalarının daha çok, Tarihi Yarımada, Beyoğlu, Haliç, Zeyrek gibi kent merkezlerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Şekil 6.2).

Çizelge 6.5 : 2010 kentsel projelerinin türlerine göre dağılımı

Projeler		Yeni yapılar	Eski yapıların dönüştürülmesi
Kültürel Altyapı Projeleri	(10) Kültür Merkezi	1	5
	Müze	1	1
	Kütüphane		1
	Kültür / Müze Mahallesi		1
Rehabilitasyon ve Restorasyon (6) Projeleri			

Şekil 6.1 : İstanbul 2010, kentsel altyapı projeleri (2006-2010)

6.3.1.1 Kültürel altyapı projeleri

Bazı sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve merkezi hükümetin desteğiyle İstanbul'da bir dizi yeni müze oluşturmak için etkinliğin yarattığı fırsattan yararlanmayı planlamışlardır. Projelerin büyük çoğunluğu, daha önceden planlanmış fakat çeşitli sebeplerden dolayı ertelenmiş, sonradan 2010 projesi kapsamına alınmış projelerdir. 2010 yılına yetiştirilmesi hedeflenen projelerin, sadece küçük bir kısmı tamamlanmış, bir kısmı ise hala planlama aşamasında kalmıştır.

Ayazağa Kongre ve Kültür Merkezi

1995'ten beri yapımı devam eden Ayazağa Kongre ve Kültür Merkezi'nin, 2500 koltuklu konser salonu, 950 kişi kapasiteli çok amaçlı salon ve 450 kişi kapasiteli toplantı odaları ve sinema salonları ile Türkiye'nin en büyük kültür merkezi olması planlanmaktadır.

1990'lı yıllarda arazisi İKSV'ye tahsis edilen Ayazağa Kongre ve Kültür Merkezi'nin yapımı 1996'da başlamış, fakat Kültür Bakanlığı'ndan ödenek ayrılmadığı için 1999'da inşaatı durmuştur. 2006'da tamamlamak üzere Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın İKSV'den devraldığı tesisin yapımını, 2008 yılında yapılan bir ihaleyle Turkmall Gayrimenkul yatırım şirketi üstlenmiştir. Kompleksin, 2010 yılında tamamlanmış ve İstanbul 2010 etkinlikleri için kullanıma hazır olacağı belirtilse de, tesis henüz tamamlanmamıştır.

Rami Kışlası İstanbul Kütüphanesi

20 yıldan fazla bir süredir gıda toptancılarının kullandığı, 250 yıllık tarihi Rami Kışlası, İstanbul kütüphanesine ve kültür merkezine dönüştürülmek üzere İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından devralınmıştır. 2007 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 2010 Avrupa Kültür Başkenti kapsamında çalışmalarına hız verileceği ve uluslararası bir yarışmayla mimari projesinin tespit edileceği duyurulan kütüphanenin, sergi ve konferans salonları, sanal müze, dinlenme mekanları, yayınevleri şubeleri gibi mekanları barındırması ve İstanbul'un en büyük kütüphanesi olması planlanmaktadır. Proje hala planlama aşamasındadır.

Sütlüce Kültür ve Kongre Merkezi

20. yüzyılın başlarında inşa edilmiş olan ve İstanbul'un en önemli endüstri mirası olan mezbahanın, içinde konser ve kongre salonları, sergi alanları, sinema salonları, tiyatro, otopark, dükkânlar, restoranlar ve açık alanlar barındıran bir kültür ve kongre merkezine dönüştürülmesi planlanmıştır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen proje kapsamında, 1998 yılında, mevcut tarihi binanın iç mekan düzeninin müteahhidin öngördüğü inşaat programına uygun olmaması nedeniyle, mezbaha yıkılarak, kültür merkezinin inşaatına başlanmıştır. 2009 yılının Ocak ayında açılışı yapılmasına rağmen, Sütlüce Kültür ve Kongre Merkezi'nin inşaatı hala tamamlanmış değildir.

Projeyle ilgili bir çok sorundan ve tartişmalardan en önemlileri arasında; İstanbul'un en önemli endüstri mirası yapılarından biri olan mezbahanın Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun olumsuz yöndeki kararına rağmen yıkılması ve gerekçe olarak mevcut tarihi binanın iç mekan düzeninin müteahhidin öngördüğü inşaat programına uygun olmamasının gösterilmesi, yurt dışından bilim insanlarının görmeye geldikleri dünyanın ilk biyolojik atık su arıtma tesislerinin de inşaat sırasında yok edilmesi, öte yandan inşaat süresinin bu kadar uzun olması ve projenin katılıma kapalı yürütülmesi (projelendirme aşamasında yalnız kültür kurumları değil belediyenin kültür alanında sorumluluk taşıyan birimleri bile dahil edilmemesi) gösterilebilir (Özdemir, 2009).

Santral İstanbul

Santral İstanbul Projesi, 1911 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk elektrik santrali olarak inşa edilen ve 1983'e kadar da faaliyetlerini sürdüren Silahtarağa Elektrik Santrali'nin bir kültür ve sanat merkezine dönüştürülmesini kapsamaktadır. 2004 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesine tahsis edilen elektrik santralinin dönüştürülmesi projesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin girişimi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Haliç Belediyeler Birliği'nin de desteğiyle 2007 yılında tamamlanmış ve merkez ziyarete açılmıştır (Şekil 6.2).

Şekil 6.2 : Santral İstanbul

Projeyle, İstanbul'un endüstri mirasının önemli bir parçası olan Silahtarağa Elektrik Santrali dönüştürülerek, İstanbul'a geri kazandırılmıştır. Santral İstanbul bünyesinde, eski makine dairelerinin korunarak dönüştürülmesiyle oluşturulan Enerji Müzesi'nin yanı sıra, çağdaş sanat ve kültürel etkinliklerin gerçekleştirilmesine yönelik

mekanlar, herkese açık bir kütüphane, açık hava rekreasyon alanları, bir butik otel ve eğitim birimleri yer almaktadır.

Hasanpaşa Gazhanesi'nin dönüşümü

Proje, İstanbul'un Kadıköy ilçesi Hasanpaşa semtinde yer alan, diğer gazhanelerin korunamaması sebebiyle kentsel endüstri mirası olarak tek örnek olan tarihi Gazhane Fabrikası'nın korunarak dönüştürülmesini sağlamak, kentin merkezinde yer alan 32 dönümlük arazisiyle çok işlevli kültür merkezi olarak kamusal hayata kazandırılmasını amaçlamaktadır. Gazhane Çevre gönülleri girişimiyle başlayan hareket, gazhanenin kültür merkezine dönüştürülmesi için İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Kadıköy Belediyesi'nin desteğini almış, 2010 gündemi kapsamına da girmiştir. 2008 yılında düzenlenen Trans yapıt Festivali ile gazhanenin onarılması ve yeniden kullanıma açılması için önemli bir girişim olmuştur (Şekil 6.3).

Şekil 6.3 : Trans yapıt festivali, 2008 (fotoğraflar: Weber, Pascal Forré)

Tersane-i Amire Projesi

İstanbul'un endüstri mirasının önemli bir parçası olan Haliç Tersanelerinin dönüştürülmesini amaçlayan projenin amaçları şöyle tanımlanmıştır: “Tersane-i Amire Projesi, önemli bir kültür varlığı ve endüstri arkeolojisi örneği olan tersanenin dönüşüm modelinin belirlenmesi, İstanbul 2010 bağlamındaki etkinlikler içinde kullanım amaçlarının belirlenmesi, üretim faaliyetlerinin hangi ölçekte ve nasıl bir boyut kazanarak gerçekleşebileceği, mekanların kendilerini sergileyecek ve güncel etkinliklerle bir işletme düzenine kavuşturulması, gerekli adımların atılmasını sağlayacak, gerekli onarım ve mimari uygulamaları gerçekleştirecek bir eylem planı hazırlığı ve uygulaması ile ilgili aktörlerin kapasitesini geliştirmeyi hedefleyen çok taraflı bir alan yönetimi uygulamasıdır” (Çalışlar, 2005).

Henüz projede bir gelişme duyurulmamasının yanı sıra, 2008 yılında İstanbul Büyükşehir belediyesi tarafından tersanede aralarında elektrik atölyesi, kimya laboratuvarı ve arşivin de bulunduğu birçok tescilli binanın yıkılması, alanın kullanımının İDO' ya verilmesi ve en son olarak da İDO ile birlikte tersanelerin de özelleştirilmesinin gündeme gelmesi tartışmalar yaratmıştır.

İstanbul Arkeoloji Müzesi'nin yeniden düzenlenmesi

İstanbul Arkeoloji Müzeleri fiziki açıdan zengin koleksiyonunu sergileme sıkıntısı çektiğinden görevini tam kapasiteyle yerine getirememektedir. Proje ile, müzenin yeniden düzenlenmesi, kaynak yoksunluğu nedeniyle kapatılmış olan salonların tekrar açılması, uygun bir mekânda ek salonların inşa edilmesi ve depolarda bekleyen eserlerin gün ışığına çıkması hedeflenmektedir (Çalışlar, 2005).

İstanbul Müzesi

İstanbul Müzesi, Tarih Vakfı tarafından bugüne kadar üstlenilen en önemli projedir. Proje, Topkapı Sarayı'nın birinci avlusunda bulunan Osmanlı İmparatorluğu Darphane binasında, İstanbul'un sosyal tarih müzesinin kurulmasını amaçlamaktadır.

İstanbul Müzesi hem bir kent müzesi, hem de farklı yaş, cinsiyet, sosyal, etnik ve dini arka plandan insanların şehrin yakın geçmişte ve hala yaşadığı değişimi kavramalarına yardımcı bir odak noktası olarak düşünülmektedir. Bu bağlamda müze, yaşayanlara ve ziyaretçilere kenti dünü, bugünü ve yarınıyla tanıtmayı ve sevdirmeyi, yaşayanların kenti sahiplenmelerine yardımcı olmayı, kentin tarihini ve kültürünü araştırmak ve geliştirmeyi, kentte yaşayanların yaşam kalitelerinin yükseltilmesini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. İstanbul Müzesi bünyesinde bir müze, kütüphane, İstanbul üzerine bir arşiv, bir araştırma merkezi, bir sivil toplum kuruluşu merkezi, kitap ve hediye satış noktası ve bir kafe bulunduracaktır.

İstanbul için hazırlanan tanıtım kitabında, İstanbul Müzesi'nin, resmi açılış yılı 2010'a kadar, tamamlandıkça açılacak olan toplam 5 bölümden oluşacağı ilan edilmiştir: Bunlar, İstanbul'da Şehir Alanının Oluşumu ve Gelişimi, İstanbul'da Özel Arazideki Değişimler, İstanbul'da Hazine Arazisinde Değişimler, Darphane ve Çocukların İstanbul'u olacak; müzenin restorasyonu ve yapılandırılma süreci 2006 kışında başlayacak ve 2010 yılında bitirilecektir" (Çalışlar, 2005).

Ne var ki, 1996 yılında yapılan uluslararası "Habitat Kongresi" sırasında "Dünya Kenti İstanbul" sergisinin düzenlenmesi ve ardından da "İstanbul Kent Müzesi"nin

kurulması için, 49 yıllığına Tarih Vakfı'nın kullanımına verilen Darphane binalarının, 2007 yılında "mail-i inhidam" olduğu hakkında rapor hazırlanmış, can ve mal güvenliği nedeniyle binaların terki istenmiştir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin desteğiyle Sirkeci tren istasyonu binasının müze için tahsisi gündeme gelmiş, 2010 yılına kadar garın müzeye dönüştürülebileceği söylenmiş, fakat 2009'a gelinmesine rağmen ne yazık ki projede herhangi bir gelişme yaşanmamıştır.

AKM mimari geliştirme projesi

Önce 2010 projesi kapsamına alınarak, AKM binasının yıkılmasına ve yerine bir kültür merkezi yapılmasına karar verilmiş, fakat yoğun tepkiler sonucunda AKM'nin yıkımından vazgeçilerek, yenilenmesine karar verilmiştir.

Proje, Cumhuriyet döneminin en simgesel yapısı olan AKM binasının, günümüz ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yenilenmesi ve restore edilmesini kapsamaktadır. 2010 yılı etkinlikleri programına yetiştirilmek üzere yapılan çalışmalarla mevcut yapının kütlesi değiştirilmeden içinin ve kullanılan teknik sistemlerin bütünüyle yenilenmesi öngörülmektedir (Şekil 6.4 ve 6.5).

Şekil 6.4 : Atatürk Kültür Merkezi

Şekil 6.5 : Yeni AKM, Murat Tabanlıoğlu, model

Fakat, yapılan tadilatın niteliği, konser salonu, oda tiyatrosu, sinema salonu, fuaye duvarlarının yıkılarak, bale çalışma salonunun ise dışarıdan gelenlere hizmet veren boğaza nazır restoran haline getirilerek, AKM'nin sıradan bir bina gibi yap-işlet-devret mantığında projelendirildiği ve tarihsel değerinin yok edildiği konusunda tepkilerin oluşmasına yol açmıştır.

Sur-i Sultani Müze Mahallesi

İstanbul 2010 kapsamında planlanan en önemli projelerden biri Sur-i Sultani Müze Mahallesi'nin oluşturulmasıdır. Topkapı surları içinde kalan mekanlar, Topkapı Sarayı Müzesi, Arkeoloji Müzesi, Darphane-i Amire binaları, Aya İrini, Gülhane Parkı, eski hastane binaları, askeriye'nin kullandığı yapılar ve Marmara Denizi'ne kadar uzanan eski saray bahçelerinden oluşan geniş bir alanın birbiriyle ilişkili bir müze kompleksi olması öngörülmektedir. 2009 yılı itibariyle master planının hazırlanmasına başlanan projenin gerçekleşmesinin 15 yıl kadar sürmesi beklenmektedir.

Müzeler yönetmeni Suay Aksoy, bu projeyle dünya çapında bir müze mahallesi oluşturulmasının hedeflendiğini belirtmiştir: “Tek cümleyle özetleyecek olursak ‘Sur-i Sultani’yi dünyanın en önemli ve özel müzeler mahallelerinden biri haline getirmeyi planlıyoruz. Mesela Berlin’deki Museumsinsel, Washington DC’deki Smithsonian, Viyana’daki Museumsquartier... bunlar gibi ilk akla gelecek müzeler mahallelerinden olacak, belli başlı müzelerin bir araya geldiği bir alan olarak ele alınacak” (Erciyes, 2009).

Doğa Tarihi Müzesi

Özel sektör, yerel kurumlar, Paris Doğa Tarihi Müzesi, Jeoloji hizmetleri ve üniversitelerin (ODTÜ, İTÜ, Hacettepe) katılımıyla, bir doğa tarihi müzesi kurulması planlanmaktadır.

Projenin esas amacı, ileride Ulusal Doğa Tarihi Müzesi olma yolunda ilerleyecek, İstanbul merkezli bir Doğa Tarihi Müzesi kurmaktır. Müzenin, İstanbul’un ulaşımı kolay, herkesin kolaylıkla toplu ulaşım araçlarıyla gelebilecekleri ve genelde turistlerin dolaştıkları alanlara yakın yerlerde kurulması planlanmaktadır. Görsel ve işitsel anlamda modern teknolojinin kullanılacağı müzenin yaklaşık 600 m²’lik bir alana sahip olması, müzenin içinde daimi sergi alanları, sabit sergi alanları, ofisler,

satış reyonları, araştırma birimleri ve bir de kütüphanenin olması düşünülmektedir (Çalışlar, 2005).

6.3.1.2 Kentsel dönüşüm ve restorasyon projeleri

Kentsel dönüşüm ve restorasyon projeleri arasında, Sultanahmet ve Beyoğlu bölgelerinin rehabilitasyonu, Fener-Balat rehabilitasyon projesi, Zeytinburnu kültür vadisi, Tarihi Kadıköy çarşısının yenilenmesi ve Zeyrek'teki tarihi evlerin restorasyonu yer almaktadır.

Associazione Palatina / Sultanahmet rehabilitasyon projesi

Büyükşehir Belediyesi'nin öncülüğünde başlatılan “Sultanahmet Arkeolojik Sit Alanı Rehabilitasyon Projesi” bölgedeki tarihi eserleri boğan ve sit özelliği taşımayan her türlü yapının yıkılmasını, tarihi karaktere sahip yapıların ise turizm işletmelerine dönüştürülmesini hedeflemektedir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Valiliği, Eminönü Belediyesi, kültürel kurumlar⁷, özel sektör⁸ ve üniversitelerin⁹ katılımıyla yürütülen projenin amaçları, “özellikle yerel kimliğe ve anıtları saran kent dokusunu oluşturan konutlara dikkat çekerek, anıtların restore edilmesi; Sultanahmet'in, ‘Tarihi Yarımada Gezi Güzergahı’ adı altında anılarak; alanda, özel şehir arkeolojisi uzmanlarının ve turist rehberlerinin yetiştirilmesi; konferans, konser, sergi, eğitim seminerleri gibi etkinlikleri hedefleyen bir koordinasyon merkezi vasıtasıyla, projenin, konferans ve benzeri etkinlikler düzenlenmesiyle, bölgenin çok yönlü rehabilitasyonunun gerçekleştirilmesi” olarak belirlenmiştir (Çalışlar, 2005).

2005 yılında başlayan projenin 2010 yılında tamamlanması planlanmaktadır.

Beyoğlu rehabilitasyon projesi

Beyoğlu tarihi yerleşim alanında, şehirlilerin bugünkü ihtiyaçlarını yansıtabilen kapsamlı bir gelişme programına büyük bir ihtiyaç bulunmasından dolayı, “bugün işlevini yitirmiş (kullanılmayan) bina stokunun korunması ve iyileştirilmesine yönelik faaliyetler bölgenin kentsel ve tarihsel dokusunu oluşturan yapıların tespiti, seçilecek belli sayıda pilot yapının bundan sonra yürütülecek restorasyon

⁷ Tarihi Kentler Birliği, İstanbul Arkeoloji Müzesi, İtalyan Arkeoloji ve Restorasyon Palatina İstanbul Derneği

⁸ R.A. Consulting

⁹ İstanbul Yıldız Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Roma Üniversitesi, Chieti Üniversitesi

faaliyetlerine örnek teşkil edecek bir şekilde rehabilite edilmesi; bölgede, mal sahipleri ile kiracıların katılacakları yerleşim rehabilitasyon uygulamalarının oluşturulması; işlevini yitirmiş kamu yapılarının kullanımının yeniden tanımlanması; belediyenin ve bölgedeki yapı denetim faaliyetlerinden sorumlu olan diğer kurum ve kuruluşların bu faaliyetlerini etkin ve farklı kamu yararlarına uygun bir şekilde yerine getirmesinin sağlanması gibi yönetime dair unsurların” oluşturduğu bir program belirlenmiştir (Çalışlar, 2005).

Ancak, yapılan uygulamalar, Beyoğlu Belediyesi’nin kendi içinde kapalı olarak gerçekleştirdiği Tarlabası’ndaki dönüşüm projesinin 2010 kapsamına alınmaya çalışıldığını göstermektedir. Kent merkezinde bulunan bu tür alanlara özel çıkarılan 5366 sayılı kanun kapsamında, Bakanlar Kurulu tarafından belediyelere özel yetkiler verilmektedir. Tarlabası bölgesi için de geçerli olan yenileme alanı ile ilgili kanun Beyoğlu Belediyesi’ne vatandaş adına karar verip, bu tür bölgelere toptan proje yapma ve eğer vatandaşın yeterli maddi gücü yoksa, buraya yatırımcı davet etme yetkisi vermekte, aynı kanun, anlaşılmayanların yerlerini de hızlı şekilde kamulaştırıp, mallarını belediyenin almasına imkan tanımaktadır.

Fener-Balat değerlendirme / örnekleme projesi

Fener-Balat Programı, AB projeleri kapsamında İstanbul’da uygulanan ilk kapsamlı yerel yönetim uygulamasıdır. Avrupa Birliği ve Fatih Belediyesi’nin ortak çalışması olan proje 2003’te başlatılmış ve 2007’de tamamlanmıştır. Özel sektör¹⁰ ve sivil kuruluşların¹¹ da desteklediği proje kapsamında tarihi evlerin restorasyonu gerçekleştirilmiş, Balat Çarşısı’nda iyileştirme çalışmaları yapılmış, bir sosyal merkez açılmış ve katı atık yönetimi çalışmaları yapılmıştır. Fakat Fener-Balat dönüşüm projesi, restorasyonların niteliği ve sosyal dokuya zarar verilmesi gibi konular açısından eleştirilmekte ve tepki çekmektedir.

İstanbul 2010 AKB kapsamında, bu uygulamanın bir örnek olma potansiyeli ele alınıp, “mevcut proje sınırını aşarak tarihi yarımada, Haliç ve kent bütünü ile ilişkisi içinde ele alınması, Fatih Belediyesinin yönlendiriciliğinde mahalle temsilcilerinin, Büyükşehir Belediyesi’nin, Sivil Toplum Kuruluşlarının, üniversite ve üniversite dışı uzmanlardan oluşan, kurumsal destek alan bir proje yönetim örgütlenmesi

¹⁰ FOMENT Ciutat Vella SA, IMC Danışmanlık, GRET

¹¹ Kadın Emeğini Değerlendirme Derneği

sağlanması, mahalle halkının projeye etkin katılımın ve sosyal merkez etkinliklerinin semt dışına taşınmasının sağlanması” planlanmaktadır (Çalışlar, 2005).

Kadıköy Tarihi Çarşısı’nı canlandırma

Kadıköy Belediyesi ve ÇEKÜL Vakfı’nın ortak yürüttüğü proje, çoğunlukla 18. yüzyıl Osmanlı mimarisinin özgün örneklerinin yer aldığı ve bugün, kullanım değişiklikleri nedeni ile yapılan müdahaleler sonucu eski dokusunu kaybetmek üzere olan çarşı bölgesini kapsamaktadır. Projenin amacının ekonomik, fiziksel, ve tarihi değer olarak önemini kaybetmeye başlayan tarihi çarşının yeni stratejiler ve yeni bir model çerçevesinde canlanmasının sağlanması olduğu belirtilmiştir (Çalışlar, 2005).

Zeyrek, tarihi evlerin restorasyonu

1985 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi’ne alınan Zeyrek’teki ahşap evler, Osmanlı sivil mimarisini günümüze taşıyan en önemli örneklerdir.

UNESCO’nun dünya mirası değerlendirme toplantılarında, doku kaybının özellikle Zeyrek ve Süleymaniye’nin korunmasındaki başarısızlık sonucu olduğundan Türkiye uyarılmış ve Temmuz 2004’de İstanbul’un “Dünya Mirası” listesinden “Tehlikede Olan Dünya Mirası” listesine alınacağı resmen bildirilmiştir.

Özel sektör¹² girişimi ile başlatılan, İstanbul Valiliği ve Fatih Belediyesi tarafından desteklenen projede 50 kadar eve basit tamir olanağı sağlanması hedeflenmektedir. Proje kapsamında ilk evin restorasyonu 2005 yılında gerçekleştirilmiştir. 2008 yılında da proje kapsamında, KUDEB (Koruma Uygulama ve Denetleme Müdürlüğü) tarafından restorasyonlar devam etmiştir.

Zeytinburnu Kültür Vadisi

Kentsel dönüşümde pilot bölge ilan edilen Zeytinburnu ilçesinde, Zeytinburnu Belediyesi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesinin ortak yürüttüğü Kültür Vadisi projesi, Topkapı’dan başlayarak sur boyu devam ederek Zeytinburnu sahiline kadar 2 milyon 400 bin metre karelik alanı kapsamaktadır.

Kültür Vadisi’nde panoramik resim izleme binası, restorasyonu tamamlanmış İstanbul’un en büyük mevlevihanesi olan Yenikapı Mevlevihanesi, Merkezefendi Camii Külliyesi, Osmanlı evleri, Balıklı Rum Ayazması, Ermeni Kilisesi gibi

¹² Ulusal Ahşap Birliği, Siemens, Reckitt Beckinsler, TOKTAŞ AŞ, Bahar Orman Ürünleri, Robinson Club, Onduline.

yapıların yanında Türkiye'nin ilk ve tek tıbbi bitkiler bahçesi, piknik ve rekreasyon alanları, sergi alanları bulunmaktadır.

Zeytinburnu Belediyesi tarafından 1999 yılında mimar Turgut Cansever'e hazırlatılan projeyle başlatılan Kültür Vadisi, 37 ayrı projeden oluşmaktadır. 2009 yılı itibarıyla, bunlardan 10'u tamamlanmış durumdadır.

6.4 Bölüm Değerlendirmesi

Avrupa Kültür Başkenti etkinliği, diğer büyük ölçekli kültürel etkinlikler gibi, geniş kapsamlı bir yaklaşımla ele alındığında ve sürdürülebilir bir strateji benimsendiği takdirde kent mekanının geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için önemli bir fırsattır. Elbette ki kültürel etkinlikler sadece kentsel dönüşüm sağlamak için kullanılan birer araca indirgenemez, fakat önceki örneklerde görüldüğü üzere, kültürel altyapı eksiklikleri olan kentler için bu tip büyük ölçekli etkinlikler önemli bir fırsat oluşturmaktadır.

İstanbul 2010 projesinin de, hedefleri arasında “katılımcı bir yaklaşımla oluşturulacak kentsel dönüşüm projeleriyle kentin çehresini değiştirmek” ve “kentin kültür altyapısını güçlendirmek” yer almaktadır (İstanbul 2010 resmi web sitesi).

2005 yılında açıklanan programa göre 2010 yılına kadar 15 kentsel projenin uygulanması hedeflenmektedir. Bu projelerden bir kısmının (diğer kentlerdeki gibi) etkinlik yılından önce planlanmış fakat çeşitli nedenlerden dolayı ertelenmiş projeler olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, 2010'un sunduğu fırsattan yararlanılarak bu projelerin hayata geçirilmesi amaçlanmıştır. Fakat 2009 yılına gelinmesine rağmen, bir çok projenin planlama aşamasında kaldığı görülmektedir (Çizelge 6.6).

Çizelge 6.6 : İstanbul 2010 kentsel projelerinde gelinen aşamalar, 2009

Kentsel Projeler	Kültürel Altyapı	Rehabilitasyon	
		Restorasyon	Toplam
Planlanan toplam kentsel projeler	10	6	16
2010'a kadar tamamlanması hedeflenen projeler	9	6	15
Planlama aşamasında olan projeler	6		6
Uygulama aşamasında olan projeler	3	6	9
Biten projeler	1		1

Bu süreçte uygulanan bazı projeler ise, 2010 AKB kaynaklarından yararlanmak için 2010 projesi kapsamına dahil edilmeye çalışılmakta; bazı kurum ve kişiler için,

İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti olması, kendi imkanlarının arttırılması ve yapmakta oldukları işleri 2010 başlığı altında yapmalarına olanak sağlamaktadır.

Kentliler, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin katılımıyla kent yararına geliştirilmesi öngörülen dönüşüm projelerinin, yerel yönetimler tarafından kapalı bir biçimde yürütüldüğü; kimi belediyelerin yatırımlarında 2010 kaynaklarını kullandığı; bir çok projenin rant alanı yaratma biçiminde bir ekonomik kaynağa yönelmiş olduğu görülmektedir.

Kültürel etkinlik eksenli olarak geliştirilen kentsel stratejilerde, Bianchini “kültürel fon”, “ekonomik” ve “mekansal” olmak üzere üç ikileme işaret etmektedir (Garcia, 2004). Burada özellikle “mekansal ikilem” İstanbul için önem kazanmaktadır. Bianchini'nin “mekansal ikilem” olarak tanımladığı zorluk, sadece kent merkezine odaklanmak yerine, kent merkezi ve çeperlerini bir bütün olarak ele almak ve “soylulaştırma tehlikesi”nden kaçınmak olarak özetlenebilir.

İstanbul 2010 projesi kapsamında gerçekleştirilen kentsel dönüşüm ve kültürel altyapı projeleri, ayrıca kültürel etkinlikler, kenti bir bütün olarak ele almaktan çok, sadece kent merkezlerine odaklanarak, Bianchini'nin tanımladığı şekilde, bu bölgeleri soylulaştırma tehlikesiyle karşı karşıya bırakmaktadır. 2010 projesi kapsamında da, var olan kentsel politik yaklaşıma paralel olarak, projelerin ve kültürel etkinliklerin yine kent merkezinde toplandığı görülmektedir. Burada, Eminönü, Beyoğlu, şişli ve Kadıköy ilçeleri İstanbul'un adalaşmış kültür merkezleri olarak karşımıza çıkmakta, kent merkezi dışında geliştirilen projeler olarak sadece Zeytinburnu Kültür Vadisi projesi göze çarpmaktadır.

Böylelikle, İstanbul'un gündemindeki en önemli konulardan biri olan soylulaştırma süreci 2010 kapsamında da devam etmekte veya devam “ettirilmektedir”. Tarlabaşı, Süleymaniye, Fener, Balat gibi semtlerdeki dönüşüm projeleri, yaşayan dokularına zarar vermeden bir yeniden yapılanmayı öngörse de, yıkımlar ve yeni yapılaşmaların niteliği, buradaki yaşamın tamamen değişeceğini ve eski yaşayanları yerinden edeceğini göstermektedir. Bu süreç de, mülkiyet piyasasındaki el değiştirmeler, spekülasyon ve buna bağlı yerinden etmeler ile sosyal bir değişime neden olmaktadır (şen, 2006).

Bunun yanı sıra, Bianchini'nin, kültürel tüketimin harekete geçirilmesi ve kültürel üretim desteklenmesi arasındaki dengenin doğru kurulabilmesi olarak tariflediği

“ekonomik” ikilem de İstanbul 2010 projesinin stratejisi içinde önem kazanmaktadır. Daha fazla turist çekmek üzere çeşitli kentsel tüketim biçimleri yoğunlaştırılırken (kent merkezlerinde lüks ofis, konut ve oteller, büyük alışveriş merkezleri gibi tüketim odaklı, örneğin Galataport gibi projelerin çoğalması), kültürel üretimin desteklenmesi için yeterli fon ayrılmamaktadır. Bu durumda, kültürel tüketimin teşvik edilmesiyle, İstanbul’da kısa vadede kent ekonomisinin gelişmesi sağlanacaktır, fakat uzun vadeli ve sürdürülebilir bir ekonomik gelişme, ancak kültürel üretimin desteklenmesiyle elde edilebilir.

Bugün gelinen en son aşamada, İstanbul 2010 AKB Ajansı, Haziran 2009 itibariyle proje alımlarının durdurulduğunu, 197 projenin kuruldan geçerek, bu projelere 78 milyon TL aktarıldığını duyurmuştur. 2010 programı ise henüz açıklanmamıştır (Bayraktar, A.). 2007 yılından beri proje başvuruları kabul ediliyor olmasına rağmen, 2005’te açıklanan proje listesi dışında, projelerin büyük bir kısmı kamuoyuyla paylaşılmamıştır.

İstanbul’un kültür yılını kutlamasına 1 yıldan daha az bir süre kala, görünen tablo, İstanbul için hazırlıklara çok geç kalınmış olunduğunu göstermektedir. Ajansta yaşanan istifalarla birlikte yürütme kurulunda sadece bürokrasinin atadığı, (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Valiliği ve Kültür ve Turizm Bakanlığı temsilcileri olmak üzere) üç üye kalması (Hasol, 2009) ise başka bir probleme işaret etmektedir.

Yapılan uygulamalar değerlendirildiğinde, İstanbul’un 2010 için vizyona dayalı kapsamlı bir eylem planının olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda, bugünkü durum İstanbul 2010 projesinin, ana hedeflerin ve bir stratejinin saptanmadığı, küçük ve büyük ölçekli etkinlikler ile kentsel projeler programı olarak ele alındığını göstermektedir. Oysaki etkinliğin kent mekanının geliştirilmesi için bir katalizör etkisi yaratabileceği göz önünde bulundurulduğunda, projede belli amaçların belirlenmesini ve bir stratejinin geliştirilmesini gerektirmektedir (Beyazıt ve Tosun, 2006). Bunun yanı sıra, yapılan uygulamalar, 2010 projesinin, politik ve ekonomik hedeflere alet edilerek, bazı siyasi ve iktisadi aktörlerin belirleyiciliği altında ve/veya çıkarları doğrultusunda yürütüldüğünü düşündürmektedir.

Çalışmanın 5. Bölümünde incelenen kentlerde geliştirilen, büyük ölçekli etkinlikler aracılığıyla kentsel problemleri çözmeye yönelik yaklaşımlardan çok uzak olan 2010 projesi, İstanbul’un mekansal, sosyal ve kültürel sorunlarını, kentin bir bölgesinden başka bir bölgesine taşımaktan öteye gidememektedir.

7. SONUÇ

İstanbul, geçmişten günümüze kadar uzanan çok kültürlü yapısı, tarihsel zenginliği ve çok az kentte rastlanabilecek kültürel birikimi ile belki de Avrupa Kültür Başkenti olmayı en çok hak eden kentlerden biri durumundadır. Fakat kentin bu değerleri ile bugünkü kent hayatı arasında bir ilişki kurulamıyor ve bu kültürel birikim kamu alanında bir dönüşüm yaratamıyorsa, “kentin parlak tarihi yalnızca övünülecek bir duruma değil, aynı zamanda bir soruna da işaret eder” (Gümüş, 2006).

İstanbul’daki durum belki de Bourdieu’nün tanımladığı farklı kültürel sermaye biçimleri ile açıklanabilir. İstanbul, kentler açısından önemli olan “nesnelleşmiş kültürel sermaye”, yani tarihi miras açısından zengin olsa da; kentin, sanat üretimi ve eğitimi, sanata dair bilgi kaynaklarının yaygınlığı, sergilenmesi, sanat tüketicisi ve izleyicisi, kısacası kültür ortamı açısından kültürel sermaye birikimi sağlamış olduğu söylenemez. Avrupa’nın büyük kentleriyle kıyaslandığında, İstanbul’un kültür ve sanat altyapısının ne kadar yetersiz olduğu görülür.

İstanbul’un kültür sanat ortamı, renkli, değişik, çekici ve uluslar arası başarılı olarak nitelendirilse de, Madra (2006), “bu güzel manzaranın inandırıcı olmadığını” söyler. İstanbul içinde İstanbul’dan yalıtılmış kültür endüstrisi, büyük ölçüde özel sektörün, yerel sanat pazarı, medya ve tanıtım işbirliğiyle kurduğu kültür adalarından oluşmaktadır. Bu bölünmüş kültür ortamında, kültür ve sanat kaynakları sadece belli grupların malı olmakta, kentlinin erişimine olanak vermemektedir. Madra (2006), 12 milyonluk kentte bu adalardan yararlanan insan sayısının 50 bini geçmediğine işaret eder.

Tarihi miras açısından zengin, fakat farklı kültürel sermaye biçimleri açısından birikimi yetersiz olan İstanbul’da, aynı zamanda, tarihi miras ve ona bağlı olarak kültürel değerlerin de yok edilmesiyle, kent sahip olduğu kültürel miras açısından da yoksullaştırılmaktadır. Kentin tarihi ve kültürel mirası, mekana bağlı yeniden yapılanma ile ekonomik bir alan (rant) yaratmaya yönelik kentsel politikalar aracılığıyla yok edilmektedir. Kültürel miras; sadece bina ve yapılar değil, daha geniş anlamıyla bir “yaşam biçimi” olarak ele alındığında, küresel piyasanın dayattığı,

bugünkü kentsel dönüşüm süreçlerinin İstanbul'un kültürel mirasını derinden etkilediği ve etkilemeye devam edeceği ortadır.

İstanbul'un 2010 Avrupa Kültür Başkenti seçilmesiyle, 2010 projesi, kentin tüm bu sorunlarına akılcı çözümler getirebilecek, demokratik ve çoğulcu bir kent yönetimi modeli oluşturmak üzere yola çıktı. Projenin hedefi, İstanbul'un gerçek bir kültür başkentine dönüştürülmesiydi. 2010 projesi; bilinçli ve tutarlı kentsel dönüşüm projeleri devreye sokularak, mimari değerlerin iyileştirilmesi ve kente kazandırılması; kentsel dönüşüm süreçlerinin katılımcı ve yaratıcı yollarla kentlilerin iradesine geçmesi; herkese açık ulaşılabilir kültür ve sanat boyutuyla kentlilik bilincinin kazandırılması ve yaygınlaştırılması; kültür haklarından her kesimden kentlinin yararlanması; kısacası kültür ve sanat yoluyla kentin ve kentlilerin yaşam kalitesinin yükseltilmesi olarak dile getirilebilecek bir fırsatlar dizisi sumaktaydı.

Aktar (2006), “kentin yeni bir kültür politikası vasıtasıyla yaşayan dokularına zarar vermeden geri kazanılması ortak hedeflerden biri olarak benimsenirse sorunlar giderilir” diyordu. Aktar’a göre, bunun aracı da 1999’dan bu yana süren hazırlık aşamasında yerleşen birlikte çalışma kültürü olacaktı. Projenin en önemli hedefi, “demokratik ve çoğulcu bir kent yönetimi modeli” geliştirmektir. Oysa bugün, 2010 projesinin, kentin sorunlarının çözülmesine yönelik ortak çıkarları gözetmekten ve birlikte çalışmaktan çok uzak olduğu, siyaset ve liberal ekonominin belirleyiciliği altında işlediği görülmektedir.

Üstelik merkezi hükümetin, çıkarılan yasalarla organizasyonu tekelleştirmeye çalıştığı da oldukça açık ve net. Sivil bir girişimle başlayan 2010 projesi, bugün son derece çapraşık, bürokratik ve tekelleşmeyi öngören bir organizasyon yapısıyla sürdürülmektedir. Hasol (2009), AKB ajansı içinde yaşanan istifalarla birlikte ortaya çıkan anlaşmazlıkların kökeninde yetki kargaşası olduğunu belirtir: “Hükümet, başlangıçtan beri ‘İstanbul’ odaklı bu projeyi İstanbullulara bırakılmayacak derecede önemli görüyor olmalıydı. Bu konuda projeye yasal dayanak oluşturmak amacıyla 5706 sayılı yasa çıkarılmış; iş asıl sahibi İstanbul Büyükşehir Belediyesi’ne bırakılmayarak merkezi yönetime bağlanmış ve AKB Koordinasyon Kurulu Başkanlığı’na devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hayati Yazıcı getirilmişti.” İkinci de (2009), 2010 projesinin siyasal amaçlar doğrultusunda kullanılmasını eleştirmektedir: “Hükümet ve belediye yönetimi, 2010’u siyasal hedeflerine uyumlu bir gösteriye dönüştürmek niyetindeler. Aydınlarımızın iyi

niyetini politik hedeflerine alet ediyorlar; sözde sivil bir yapılanma görüntüsünde iktidara bağımlı bir yapı peşindeler...” (aktaran: Hasol, 2009).

Avrupa kentlerinde benimsenen çağdaş kültür politikaları, kamunun kültüre ve yaratıcı faaliyetlere özgürlük tanınması, bütçelerin bağımsız uzmanlar tarafından yönetilmesi, kültür ve sanatın koşulsuz olarak teşvik edilmesi gibi ilkeler üzerine kuruludur. Oysa Türkiye’de kamunun kültür politikasındaki yaklaşımı şeffaf olmamak ve keyfi olmakla beraber, bu tehlike şimdi 2010’un da kapısındadır. Merkezi hükümet ve belediyeler, hem parasal kaynakları yöneten kurulların başında bulunmakta, hem de bu kaynaklardan yaralanmaktadır.

Nitekim İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti kapsamında da, kentsel politikalar, kamusal mekanları da özelleştirmeye açarak, sermayeye teslim olmuş durumda gözükmektedir.

Kentsel çöküntü alanları olarak tabir edilen alanlar uluslar arası turizme yönelik olarak dönüştürülürken, içlerinde barınan yaşam tarzlarından temizlenerek, özel sermayeye açılmaktadır. Bu yaklaşım, 2010 projesi kapsamına alınan Zeyrek, Fener-Balat ve Tarla başı kentsel dönüşüm projelerinde açıkça görülmektedir.

Bu tarz uygulamalar için gereken yasal düzenlemeler de hiç gecikmeden yapılmaktadır. 2010 projesi kapsamında, Atatürk Kültür Merkezi’nin yıkılması ve yerine yeni bir AKM yapılması yasalaştırılırken, sivil girişimlerin gösterdiği yoğun tepkiler sonucunda AKM’nin yıkımı durdurulmuştu. Kentsel dönüşüm alanları için de, 2005’te kabul edilen yasa ile belediyeler projeye katılmayan yapıları kamulaştırabilmekte, projeye onay verecek özel koruma kurulları oluşturulabilmektedir. Buna bir örnek, sahibi restorasyon bedelini ödeyemediği veya restorasyona ikna edilemediği için Süleymaniye’de 101 ev kamulaştırılmasıdır. Böylelikle bu yasalar bazı siyasi ve/veya iktisadi aktörlerin piyasada etkin kılınmasına olanak sağlamaktadır.

Türkiye’de sıklıkla olduğu gibi, 2010 projesinin söylemi ve ideolojisi ile uygulaması birbiriyle çelişmekte, toplum çıkarlarını gözetmesi ve kentlilerin yararına olması gereken proje, projeyi uygulayanların ve/veya yönetenlerin, bir takım ayrıcalıklı kişilerin ve kurumların, siyasi ve iktisadi aktörlerin çıkarlarına hizmet eder hale gelmektedir.

2010 projesinin eylem biçimine hakim olan, liberal ekonominin belirleyiciliği altındaki, sermaye (piyasa) odaklı yönelim, ister istemez Adorno’nun (2003) “kültür endüstrisinde, ekonomik faydanın dolaysız öncelik haline geldiği” ve “kültürün sermaye ve siyaset tarafından yönlendirildiği” saptamalarını akla getirmektedir.

Madra da (2007), siyaset, özel sektör çıkarları ve ekonomik belirleyicilikten temizlenmiş bir biçimde çalışmadıkça, kültür sanayinin veriminin yaratıcı insanlara değil, sanayicinin, siyasetçinin ve kültür işletmecilerinin cebine gireceğini yazmaktadır.

Özel sektör, devlet ve yerel yönetimler, 2010 yılı için tümüyle tanıtıma, reklama ve gösterişe odaklanmış durumdayken; kültür, ekonominin ve siyasi erkin belirleyiciliği altında gittikçe reklama dönüşmekte, Zukin’in (1995), altını çizdiği gibi, sosyal içeriğinden sıyrılıp, kültürün çok boyutlu ve karmaşık yapısı görsel bir temsile, bir imaja indirgenmektedir. İstanbul, kültür yoluyla, belirli kesimlerin, ayrıcalıklı kişi ve kurumların çıkarlarına hizmet etmesi amacıyla pazarlanmaktadır.

İstanbul 2010 ile gerçekleştirilmek istenen dönüşüm, “kültürel zenginlik ve tarihsel birikim”, “yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve kentlinin birlikte yer alacakları yeni bir yönetim modeli” gibi gösterişli söylemlerle maskelenirken, kentsel sorunların üstü örtülmekte ve İstanbul pazarlanarak, bir gösteri merkezine dönüştürülmektedir. 2010 ile yaratılmaya çalışılan iyimser tablodan yararlanacaklar ise kimi siyasi aktörler ile finans ve ekonomi devlerinden başkası olmayacaktır.

Büyük ölçekli etkinliklere ev sahipliği yapan ve başarılı dönüşümler geçiren kentler, etkinliği, kültür aracılığıyla, sağlıklı kentsel dönüşüm planlarının harekete geçirilmesi, kentin ve kentlinin yaşam standartlarının yükseltilmesi ve demokratik, çoğulcu bir kent yönetim modelinin oluşturulması yönünde değerlendirmişlerdir. İstanbul’da ise Avrupa Kültür Başkenti etkinliğiyle ele geçirilen tüm bu olanakların yok edilmesiyle, dahası 2010’un siyasal amaçlara ve ekonomik çıkarlara alet edilmesi tehlikesiyle karşı karşıyayız.

KAYNAKLAR

- Adorno, T. W.**, 1991. The Culture Industry: Selected Essays on Mass Culture, Ed. Bernstein, J. M., Routledge, Londra.
- Adorno, T. W.**, 2003. Kültür Endüstrisini Yeniden Dnrken, ev. Doğan, B. O., *Cogito*, **36**, Yaz 2003
<<http://www.ykykultur.com.tr/dergi/?makale=174&id=29>>, son erişim tarihi 18.04.2009
- Akbar, O.**, 2008. Architecture Strategiqu Booklet, *Archilab 2008: 8e Rencontres Internationales d'Architecture d'Orlans*, Orlans, Kasım 25-Aralık 23, Heymann-Renoult Associes, Paris.
- Aktar, C.**, 2006. İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti serüveni: Bir 'ezber bozma' süreci (mi)? *İstanbul*, **56**, 36-37.
- Bayraktar, A.**, 2009. 2010 Ajansı yeni proje almayacak, *Zaman Gazetesi*, 01.06.2009
- Beyazıt, E., ve Tosun, Y.**, 2006. Evaluating Istanbul in the Process of European Capital of Culture 2010, *42nd IsoCaRP Congress 2006*. <http://www.isocarp.net/Data/case_studies/762.pdf>, son erişim tarihi 22.04.2009
- Bontje, M. ve Pareja, M.**, 2007. Attracting creative knowledge: strategies towards competitiveness in Amsterdam and Barcelona, *ENHR International Conference: Sustainable Urban Areas*, Rotterdam, Haziran 25-28. <http://www.enhr2007rotterdam.nl/documents/W11_paper_Bontje_Pareja.pdf>, son eriim tarihi 05.04.2009
- Chalkley, B.S. ve Essex, S.J.**, 1999. Urban development through hosting international events: a history of the Olympic Games, *Planning Perspectives*, **14 (5)**, 369-394.
- Chalkley, B.S. ve Essex, S.J.**, 2004. Mega-sporting events in urban and regional policy: a history of the Winter Olympics, *Planning Perspectives*, **19 (2)**, 201-232.
- Cushman ve Wakefield**, 2007. European Cities Monitor 2007. <http://www.berlin-partner.de/fileadmin/chefredaktion/documents/pdf_Presse/European_Investment_Monitor_2007.pdf>, son eriim tarihi 10.03.2009
- Cuyàs, R.**, (ed.), 1992. The Official Report of the Games of the XXV Olympiad Barcelona 1992, COOB'92 S.A., Barcelona.
<<http://olympic-museum.de/o-reports/report1992.htm>>, son eriim tarihi 25.03.2005
- alılar, İ.**, 2005. Istanbul Candidate for 2010 ECOC, a City of Four Elements, Mas Matbaacılık, İstanbul. <<http://www.istanbul2010.org>>, son eriim tarihi 29.04.2009

- Deffner, A. ve Metaxas, T.,** 2005. Shaping the vision, the identity and the cultural image of European Places, *Congress of the European Regional Science Association*, Vrije Universiteit, Amsterdam, Temmuz 23-27. <<http://www.sre.wu-wien.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa05/papers/696.pdf>>, son erişim tarihi 17.04.2009
- Dinçer, Y. ve Dinçer, İ.,** 2003. Küresel Sistemin Güç Mekanları, *Arredamento Mimarlık*, **164**, 57-61.
- Duran, P.,** 2005. The impact of the Olympic Games on tourism, Barcelona: the legacy of the Games 1992-2002 (elektronik makale), Barcelona: Centre d'Estudis Olímpics UAB. <http://www.recercat.net/bitstream/2072/4221/21/CAP_17_The+impact+of+the+Olympic+Games+on+tourism.pdf>, son erişim tarihi 15.03.2009
- Dündar, G.Ş. ve Ökelle, D.,** 2007. Yüzyılların Yarışında Son Dönem: "Expo" ve İzmir, *Ege Mimarlık*, **61**, 14-17.
- Erciyes, C.,** 2009. Topkapı Bir Müzeler Adası Olacak, *Radikal Gazetesi*, 22.04.2009
- Featherstone, M.,** 1996. Postmodernizm ve Tüketim Kültürü, Çev. Küçük, M., Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- García, B.,** 2004. Cultural Policy and Urban Regeneration in Western European Cities: Lessons from Experience, Prospects for the Future, *Local Economy*, **19** (4), 312-326.
- García, B.,** 2008. Understanding the Multiple impacts of hosting the European Capital of Culture, *Eurocities Culture Forum*, Liverpool Arena, Liverpool, Haziran 5-7. <<http://www.beatrizgarcia.net/Refs2/2008-EuroCities.pdf>>, son erişim tarihi 01.04.2009
- Gold, J.R. ve Gold, M.M.,** 2008. Olympic Cities: Regeneration, City Rebranding and Changing Urban Agendas, *Geography Compass*, **2** (1), 300-318.
- Gratton, C., Shibli, S. ve Coleman, R.,** 2005. Sport and Economic Regeneration in Cities, *Urban Studies*, **42** (5-6), 985-999.
- Gümüş, K.,** 2006. İstanbul 2010 nasıl bir fırsat?, *İstanbul*, **56**, 44-47.
- Güngörürler, S. ve Öktem, H.,** 2007. Expo'2015 İzmir'e Doğru Adım Adım (elektronik makale). <<http://www.izto.org.tr/nr/rdonlyres/582e7706-ef78-4ec3-8df1-a777259746d9/8366/expo.pdf>>, son erişim tarihi 12.03.2009
- Hasol, D.,** 2009. "İstanbul 2010" Sıkıntılı Bir Avrupa Kültür Başkenti, *Yapı Dergisi*, **329**, 38-40.
- Hay, A. ve Cashman, R.,** (ed.), 2008. Connecting Cities: Mega Event Cities, *9th World Congress of Metropolis*, Sydney, Ekim 22-25. <http://www.metropoliscongress2008.com/images/PDF_languages/Research%20Publications/Publications%20V/MEGAEVENT_intro.pdf>, son erişim tarihi 27.04.2009
- Keyder. Ç.,** 1992. İstanbul'u Nasıl Satmalı?, *İstanbul Dergisi*, **3**, 81-86.

- Landry, C.**, 2006. The Art of City Making, Earthscan, Londra.
- Lunn, E.**, 1995. Marksizm ve Modernizm, Çev. Alogan, Y., Alan Yayınları, İstanbul.
- Madra, B.**, 2006. 2010 yapısal değişim için iyi fırsat, *Radikal Gazetesi*, 26.06.2006
- Madra, B.**, 2005. 2010 Kültür Başkenti macerası, *Radikal İki Gazetesi*, 27.01.2007
- Maragall, P.**, 1994. Darning Urbanism in Barcelona, *Places*, **9 (2)** <<http://repositories.cdlib.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1543&context=cdd/places>>, son erişim tarihi 02.03.2009
- Meegan, R.**, 2006. Urban Regeneration, Politics and Social Cohesion: The Liverpool Case, *Shrinking Cities Complete Works I*, s. 140-162, Ed. Oswalt, P., ARCH+ Verlag GmbH, Aachen.
- Miles, M.**, 2005. Interruptions: Thesting the Rhetoric of Culturally Led Urban Development, *Urban Studies*, **42 (5-6)**, 889-911.
- Mommaas, H.**, 2004. Cultural Clusters and the Post-industrial City: Towards the Remapping of Urban Cultural Policy, *Urban Studies*, **41 (3)**, 507-532.
- Nel-lo, O.**, 1997. The Olympic Games as a Tool for Urban Renewal: the Experience of Barselona'92 Olympic Games (elektronik makale), Barcelona: Centre d'Estudis Olímpics UAB. <http://www.recercat.net/bitstream/2072/5048/1/WP090_eng.pdf>, son erişim tarihi 05.04.2009
- Niksarlıoğlu, A.**, 2007. Kültür Eksenli Kentsel Dönüşüm: 2010 Avrupa Kültür Başkenti Olarak İstanbul, *Yüksek Lisans Tezi*, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öncü, A. ve Weyland, P.**, 2005. Küreselleşen Kentlerde Yaşam Alanları ve Kimlik Mücadeleleri, *Mekan, Kültür, İktidar: Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler*, s. 9-39, Ed. Öncü, A, ve Weyland, P., Çev. Şimşek, L., ve Uygun, N., İletişim Yayınları, İstanbul.
- Öncü, A.**, 2005. "İdealinizdeki Ev" Mitolojisi Küresel Sınırları Aşarak İstanbul'a Ulaştı, *Mekan, Kültür, İktidar: Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler*, s. 85-105, Ed. Öncü, A, ve Weyland, P., Çev. Şimşek, L., ve Uygun, N., İletişim Yayınları, İstanbul.
- Özdemir, H.**, 2009. Sütlüce Kongre Merkezi bitti mi?, *Habervesaire*, 16.03.2009
- Quinn, B.**, 2005. Arts Festivals and the City, *Urban Studies*, **42 (5-6)**, 927-943.
- Ramo, B.**, 2008. The Re-Creation of the European City: "Urban Shopping List" for Secondary Cities (elektronik makale). <<http://www.monu.org/monu7/Zaragoza.pdf>>, son erişim tarihi 09.03.2009
- Richards, G.**, 2000., The European Cultural Capital Event: Strategic Weapon in the Cultural Arms Race?, *Journal of Cultural Policy*, **6 (2)**, 159-181.
- Richards, G. ve Wilson, J.**, 2004. The Impact of Cultural Events on City Image: Rotterdam, Cultural Capital of Europe 2001, *Urban Studies*, **41 (10)**, 1931-1951.

- Richards, G.**, 2006. Turismo cultural en Europa: realidades y desafíos (elektronik makale). <http://www.unwto.org/members/affiliate/eng/seminars/malaga2006/Greg%20Richards_esp.pdf>, son erişim tarihi 11.03.2009
- Roche, M.**, 2000. Mega-events and Modernity: Olympics and expos in the growth of global culture, Routledge, Londra.
- Rubalcaba-Bermejo, L. ve Cuadrado-Roura, J.R.**, 1995. Urban Hierarchies and Territorial Competition in Europe: Exploring the Role of Fairs and Exhibitions, *Urban Studies*, **32 (2)**, 379-400.
- Russo, A. P. ve Borg, J.**, 2002. Planning considerations for cultural tourism: a case study of four European cities, *Tourism Management*, **23**, 631-637.
- Sassen, S.**, 1993. The Global City, Princeton University Press, Princeton, New Jersey.
- Sousa, J.F. ve Mesquita, A.**, 2000. Big Urban Ports Transformations – The Case of Lisbon (elektronik makale). <http://www.igeo.pt/servicos/CDI/biblioteca/pdf/AMB_27_52.pdf>, son erişim tarihi 04.04.2009
- Şen, B.**, 2006. İstanbul Kent Merkezleri ve Tarihi Kentsel Alanların Yeniden Yapılandırılması, *Planlama Dergisi*, **2006/2**.
- Throsby, D.**, 1999. Cultural Capital, *Journal of Cultural Economics*, **23**, 3-12.
- Urry, J.**, 1999. Mekanları Tüketmek, Çev. Ögdül, R. G, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Yardımcı, S.**, 2005. Kentsel Değişim ve Festivalizm: Küreselleşen İstanbul'da Bienal, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Zukin, S.**, 1995. The Cultures of Cities, Blackwell, Oxford.

Kaynak Internet Siteleri

- Arkitera** – İstanbul 2010 haber arşivi (www.arkitera.com)
- CAA Civil Aviation Authority** (www.caa.co.uk)
- Expo Museum** (www.expomuseum.com)
- Fener-Balat Dönüşüm Projesi** (www.fenerbalat.org)
- Guggenheim resmi web sitesi** (www.guggenheim.org)
- İstanbul 2010 AKB resmi web sitesi** (www.istanbul2010.org)
- IDESCAT Katalan İstatistik Enstitüsü** (www.idescat.cat)
- INE Portekiz İstatistik Enstitüsü** (www.ine.pt)
- Liverpool City Council** (www.liverpool.gov.uk)
- Liverpool Vision** (www.liverpoolvision.co.uk)
- Liverpool 2008 AKB resmi web sitesi** (www.liverpool08.com)
- Lizbon Expo'98** (www.loucomotiva.com/arquitectura/textos/expo98)
- Londra 2012 Olimpiyatları resmi web sitesi** (www.london2012.com)
- The Merseyside Partnership** (www.merseyside.org.uk)

Olimpiyat Oyunları resmi web sitesi (www.olympic.org)

Olimpiyat Oyunları (olympic-museum.de)

Santral İstanbul (www.santralistanbul.com)

Shanghai 2010 Expo resmi web sitesi (en.expo2010.cn)

EKLER

EK A.1: Yaz Olimpiyatlarına Ev Sahipliği Yapan Kentler

EK A.2: Expo Dünya Fuarına Ev Sahipliği Yapan Kentler

EK A.3: Avrupa Kültür Başkenti Olan Kentler

EK A.4: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Kronolojisi

EK A.5: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı – Organizasyon

EK A.6: İstanbul 2010 Kültürel Program

EK A.1: Yaz Olimpiyatlarına Ev Sahipliği Yapan Kentler

1896 – Atina (Yunanistan)
1900 – Paris (Fransa)
1904 – St. Louis (A.B.D.)
1908 – Londra (İngiltere)
1912 – Stockholm (İsveç)
1916 – Berlin (Almanya) (yapılmadı)
1920 – Antwerp (Belçika)
1924 – Paris (Fransa)
1928 – Amsterdam (Hollanda)
1932 – Los Angeles (A.B.D.)
1936 – Berlin (Almanya)
1940 – Helsinki (Finlandiya) (yapılmadı)
1944 – Londra (İngiltere) (yapılmadı)
1948 – Londra (İngiltere)
1952 – Helsinki (Finlandiya)
1956 – Melbourne (Avustralya), Stockholm (İsveç)
1960 – Roma (İtalya)
1964 – Tokyo (Japonya)
1968 – Meksiko (Meksika)
1972 – Münih (Almanya)
1976 – Montreal (Kanada)
1980 – Moskova (Sovyetler Birliği)
1984 – Los Angeles (A.B.D.)
1988 – Seul (Güney Kore)
1992 – Barselona (İspanya)
1996 – Atlanta (A.B.D.)
2000 – Sydney (Avustralya)
2004 – Atina (Yunanistan)
2008 – Pekin (Çin)
2012 – Londra (İngiltere)

Kaynak: www.olympic.org

EK A.2: Expo Dünya Fuarına Ev Sahipliği Yapan Kentler

1851 – Londra
1853 – New York (A.B.D)
1855 – Paris (Fransa)
1862 – Londra (İngiltere)
1867 – Paris (Fransa)
1873 – Viyana (Avusturya)
1874 – Dublin (İrlanda)
1878 – Paris (Fransa)
1884 – New Orleans (A.B.D)
1885 – Antwerp (Belçika)
1886 – Londra (İngiltere)
1888 – Glasgow (İskoçya)
1889 – Paris (Fransa)
1893 – Chicago (A.B.D)
1894 – San Francisco (A.B.D)
1895 – Atlanta (A.B.D)
1897 – Brüksel (Belçika)
1900 – Paris (Fransa)
1901 – Buffalo (A.B.D)
1904 – St. Louis (A.B.D.)
1905 – Liège (Belçika)
1906 – Milan (İtalya)
1907 – Dublin (İrlanda), Hampton Roads (A.B.D.)
1909 – Seattle (A.B.D.)
1910 – Brüksel (Belçika)
1911 – Torino (İtalya)
1913 – Ghent (Belçika)
1915 – San Francisco (A.B.D.)
1916 – San Diego (A.B.D.)
1922 – Rio de Janiero (Brezilya)
1924 – Wembley (İngiltere)
1925 – Paris (Fransa)
1926 – Philedelphia (A.B.D.)
1929 – Barselona (İspanya)
1930 – Seville (İspanya), Antwerp ve Liège (Belçika)
1993 – Chicago (A.B.D.)
1935 – Brüksel (Belçika)
1937 – Paris, Fransa
1939 – New York (A.B.D.)
1940 – San Francisco (A.B.D.)
1958 – Brüksel (Belçika)
1962 – Seattle (A.B.D.)
1964 – New York (A.B.D.)
1967 – Montreal (Kanada)
1968 – San Antonio (A.B.D.)
1970 – Osaka (Japonya)
1974 – Spokane (A.B.D.)
1975 – Okinawa (Japonya)

1982 – Knoxville (A.B.D.)
1984 – New Orleans (A.B.D.)
1985 – Tsukuba (Japonya)
1986 – Vancouver (Kanada)
1988 – Brisbane (Avustralya)
1992 – Seville (İspanya)
1993 – Taejeon (Güney Kore)
1998 – Lizbon (Portekiz)
2000 – Hanover (Almanya)
2005 – Aichi (Japonya)
2008 – Zaragoza (İspanya)
2010 – Shangai (Çin)
2012 – Yeosu (Güney Kore)
2015 – Milan (İtalya)

Kaynak: www.expomuseum.com

EK A.3: Avrupa Kùltür Başkenti Olan Kentler

- 1985 – Atina (Yunanistan)
- 1986 – Floransa (İtalya)
- 1987 – Amsterdam (Hollanda)
- 1988 – Berlin (Almanya)
- 1989 – Paris (Fransa)
- 1990 – Glasgow (Britanya)
- 1991 – Dublin (İrlanda)
- 1992 – Madrid (İspanya)
- 1993 – Antwerp (Belçika)
- 1994 – Lizbon (Portekiz)
- 1995 – Lüksemburg
- 1996 – Kopenhag (Danimarka)
- 1997 – Selanik (Yunanistan)
- 1998 – Stockholm (İsveç)
- 1999 – Weimar (Almanya)
- 2000 – Avignon (Fransa), Bergen (Norveç), Bologna (İtalya), Brüksel (Belçika), Helsinki (Finlandiya), Krakov (Polonya), Reykjavik (İzlanda), Prag (Çek Cumhuriyeti), Santiago de Compostela (İspanya)
- 2001 – Porto (Portekiz), Rotterdam (Hollanda)
- 2002 – Bruges (Belçika)
- 2003 – Salamanca (İspanya), Graz (Avusturya)
- 2004 – Genova (İtalya), Lille (Fransa)
- 2005 – Cork (İrlanda)
- 2006 – Patras (Yunanistan)
- 2007 – Lüksemburg, Sibiu (Romanya)
- 2008 – Liverpool (İngiltere), Stavanger (Norveç)
- 2009 – Linz (Avusturya)
- 2010 – İstanbul (Türkiye), Peç (Macaristan), Essen (Almanya)

EK A.4: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Kronolojisi

7 Temmuz 2000 İlk toplantı: Cengiz Aktar'ın AB'ye üye olmayan ülkelerin de Avrupa Kültür Başkenti önerebilmelerine olanak veren kararı AB resmi gazetesinde okuması ve Korhan Gümüş ve Arhan Kayar ile birlikte sivil toplum kuruluşlarına yaptıkları çağrı ile birlikte 'İstanbul'un Avrupa Kültür Başkentliği'ne aday olması fikri ortaya çıktı. Toplantıya çağrıyı yapan üç girişimciye ilâveten Açık Radyo'dan Gürhan Ertür, İstanbul Kültür Sanat Vakfı'ndan Esra Nilgün Mirze, ICOMOS'dan Emine Erdoğan, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nden Mehmet Taşdiken, Marmara Boğazlar Belediyeler Birliği'nden Fikret Toksöz, Fisun Çetin, Melis Varban, Reklamcılar Derneği'nden Birnur Akan, Tarih Vakfı'ndan Erdal Küçükyalçın, İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği'nden Erbil Cihangir, Turizm Yatırımcıları Derneği'nden Nedret Koruyan katıldılar. Toplantı sonucunda katılımcılar bir Mutabakat Metni hazırlanması ve imzaya açılması karara bağlandı. Kordinasyonu Gürhan Ertür üstlendi. Mutabakat metni izleyen on beş gün içinde imzalandı.

9 Ekim 2000 Gürhan Ertür ve Esra Nilgün Mirze, Ankara'ya giderek Dışişleri Bakanlığı'ndan Büyükelçi Aydın İdil'le görüştüler.

5 Şubat 2001 Dışişleri Bakanlığı'yla toplantı. Bu toplantıya Gürhan Ertür, Esra Nilgün Mirze ve Arhan Kayar katıldılar.

Mart 2001 Melis Varban 2001 Avrupa Kültür Başkenti Rotterdam'a gitti. Böylece ilk kez bir Avrupa Kültür Başkenti'yle sıcak temas sağlandı.

9 Mayıs 2001 Yapılan olağan toplantıda projeyle ilgili kapsamlı bir dosya hazırlanmasına, Cengiz Aktar'ın Ankara'yı ziyaret etmesine ve Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in 23 Haziran'da yapacağı Sakız Adası toplantısı öncesinde bu dosyanın kendisine takdim edilmesine, Dışişleri Bakanlığı'ndan bir niyet mektubu hazırlanarak Avrupa Komisyonu'na sunulması doğrultusunda destek istenmesine karar verildi.

Mayıs 2001 Esra Nilgün Mirze, Korhan Gümüş, Arhan Kayar, Birnur Akan ve Gürhan Ertür İstanbul Belediye Başkanı Ali Müfit Gürtuna'yı ziyaret ederek bir sunum yaptılar ve projenin ev "sahibi olarak İstanbul Belediyesi'nin desteğini istediler. Ali Müfit Gürtuna projeyi bütün kalbiyle desteklediğini ve bundan böyle toplantıları takip etmek üzere bir sorumluyu görevlendireceğini dile getirdi.

Mayıs 2001 Olaylar geliştikçe 'gönüllüler' sözcüğünden daha tanımlayıcı bir isim altında toplanma gerekliliği ortaya çıktı. Yapılan olağan toplantıda kendimize 'Avrupa Kültür Başkenti İstanbul Projesi Girişim Grubu' adını uygun bulduk.

13 Haziran 2001 Genişletilmiş Toplantı: Dışişleri Bakanlığı Büyükelçi Aydın İdil, İstanbul Valiliği Dünder Gültekin, Beyoğlu Belediye Başkanı Kadir Topbaş, İstanbul Valiliği Kültür Müdürlüğü Necdet Gürgeç, İBB Kültürel ve Sosyal İlişkiler Daire Başkanı Şenol Demiröz, Kültür AŞ Cengiz Özdemir ve Burhan Metin, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Taylan Akaya ve Proje Girişim Grubu üyeleri. Toplantı sonucunda projenin temel itibarı ile sivil bir girişim olduğu, İstanbullular ve onların oluşturduğu sivil inisiyatifler eliyle yürütülmesinin projeyi yaygınlaştıracağı, kamu kurum ve kuruluşlarının da proje ortakları arasında yer almalarının çok önemli olduğu belirtildi. Dışişleri Bakanlığı'nın projeyi desteklediği ve temanın saptanması ve proje kapsamının netleştirilerek başvuru dosyasının Bakanlığa ulaştırılması durumunda AB'nin ilgili birimlerine iletilmesi için her türlü girişimde bulunacağı; İstanbul Valiliği'nin projeyi desteklediği; İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin projeye ve projenin İstanbul'a katkısına inandığı ve vermekte olduğu desteğin proje somutlaştıkça artarak süreceği konularında görüş birliğine varıldı.

22 Haziran 2001 Gürhan Ertür ve Esra Nilgün Mirze, İSO Başkanı ve İstanbul Valisi Erol Çakır ile İstanbul Konseyi eş başkanlığını sürdüren Hüsamettin Kavi'ye projeyi sundular.

Projenin önce İstanbul Konseyi Kültür Komitesi'ne sonra İstanbul Konseyi'nin genel toplantısında sunulmasına karar verildi.

5 Ağustos 2001 Yapılan olağan toplantıda projenin yaygınlaştırılabilmesi için bağımsız bir sekreteryaya oluşturulması, altyapı ve finansman desteğinin sağlanması için girişimlerde bulunulması kararlaştırıldı.

7 Ağustos 2001 Cengiz Aktar AB Türkiye Temsilcisi Karen Fogg ile görüşerek desteğini aldı.

11 Eylül 2001 Gürhan Ertür, Aylin Örnek ve Esra Nilgün Mirze İstanbul Konseyi'nde projeyi sundular... Proje, Valiliğin, Belediye Başkanlığı'nın ve Konseyin tam desteğini aldı.

12 Eylül 2001 Gürhan Ertür, Esra Nilgün Mirze Ankara'da Kültür Bakanı İstemihan Talay'a sunum yaptılar ve desteğini aldılar.

3 Ekim 2001 İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı Basın ve Halkla İlişkiler yönetmeni Esra Nilgün Mirze Proje Koordinatörü olarak seçildi.

31 Ekim 2001 Çalışma Grubu toplantısında İstanbul'un kardeş şehirleri ile ilişkiye girilmesine karar verildi.

Kasım 2001 İstenilen geniş katılımın sağlanabilmesi için Girişim Grubu adının 'Sivil Girişim'i temsil etmek üzere saklanması, Girişim Grubu içinden seçilen Arhan Kayar, Birnur Akan, Cengiz Aktar, Esra Nilgün Mirze, Gürhan Ertür ve Korhan Gümüş'ten oluşan 'Çalışma Grubu' kuruldu.

Aralık 2001 Yapılan olağan toplantıda Dışişleri Bakanlığı'na temas dosyasının gönderilmesine karar verildi ve Birnur Akan, Korhan Gümüş, Arhan Kayar ve Esra Nilgün Mirze'nin hazırladıkları dosya Bakanlığa gönderildi.

18 Temmuz 2001 Gürhan Ertür, Esra Nilgün Mirze, Orhan Silier ve Arhan Kayar'ın katıldığı ve Dışişleri Bakanlığı'nda düzenlenen toplantıda projenin sivil toplum girişi ile kamu işbirliğiyle yürütülmesi; Avrupa Kültür Başkenti İstanbul'un merkezi ve yerel yönetimlerin hem kaynak sağlayarak, hem de bürokratik sorunları çözerek projeyi desteklemeleri yönünde prensip kararı alındı.

16 Nisan 2002 Esra Nilgün Mirze, Olimpiyat Komitesi Başkanı Sinan Erdem'le görüşerek desteğini aldı.

30 Eylül 2003 Dışişleri Bakanlığı Yurtdışı Tanıtım ve Kültür İşleri Genel Müdürü Büyükelçi Şule Soysal AB Komisyonu Eğitim ve Kültür İşleri Genel Müdürü Nikolaus Van Der Pas'ı ziyaret ederek İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti adaylığı konusunda başvuru yılı ve yöntemleri hakkında görüş aldı.

Ekim 2003 Başvuru dosyası taslağını hazırlık çalışmalarına başlandı.

30 Ekim 2003 Dışişleri Bakanlığı Yurtdışı Tanıtım ve Kültür İşleri Genel Müdürlüğü tarafından AB Komisyonu Eğitim ve Kültür İşleri Genel Müdürü N.Van Der Pas'a niyet mektubumuz gönderildi.

22 — 27 Haziran 2004 Korhan Gümüş'ün katkılarıyla Cenova Avrupa Kültür Başkenti'yle ilişki kurulması amacıyla iki kentte eş zamanlı sergiler, video gösterileri, konferanslar düzenlendi. Selanik'ten sonra ilk kez bir Avrupa Kültür Başkenti'yle işbirliği yapılyordu.

29 Nisan — 1 Mayıs 2004 Görgün Taner ve Esra Nilgün Mirze Köln kentinin resmi davetlisi olarak Köln'e gittiler. Alman parlamenterler ve Claudia Roth'la birlikte 1 Mayıs 2004'te AB'ye yeni katılan üyeler için düzenlenen şenliklere katıldılar. O akşam sahnedeki konuşmasında Roth, Türkiye'yi AB üyesi olarak görmek istediklerini, İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti olmasını desteklediğini dile getirdi.

Ekim 2004 Esra Nilgün Mirze AB genişlemeden sorumlu Komiseri Olli Rehn’le görüştü ve İstanbul’un Avrupa Kültür Başkenti adaylığıyla ilgili bilgi verdi. Olli Rehn, desteğini bildirerek başarılar diledi.

15 Aralık 2005 Bakanlar Kurulu kararıyla İstanbul 2010 Girişim Grubu’nun kuruluşunun Resmi Gazete’de yayınlanması

Mart 2005 Esra Nilgün Mirze’nin önerisiyle Girişim Grubu bu koordinasyon için Nuri Çolakoğlu’nun katılımının sağlanması kararını aldı. Büyükelçi Şule Soysal’ın da desteğiyle Çolakoğlu Koordinatörlüğü üstlendi.

3 Mart 2005 2000 yılında çıkarılan ve AB üyesi olmayan ülkelere de Avrupa Kültür Başkenti adaylığını açan yasanın yeni yasama döneminde değişse de İstanbul’un adaylığına engel olmayacağı bilgisi alındı.

25 Mart 2005 Başbakanlık genelgesi ile Turizm Bakanlığı, İstanbul Valiliği ve Büyükşehir Belediye Başkanlığının, projeye mali ve içeriğe ilişkin gerekli katkılarda bulunulması yönünde talimatlandırılması gerçekleşti.

6 Nisan 2005 Yeniden yapılanmaya ve çalışma takvimine ilişkin kararlar alındı. İstanbul 2010 Danışma Kurulu ve Yürütme Kurulu kuruldu.

26 Nisan 2005 Kültür İnsanları Toplantısı, European Capitals of Culture (ECOC) 2010 projesinin anlatılması.

27 Nisan 2005 Nuri Çolakoğlu, Cumhur Güven Taşbaşı ve Esra Nilgün Mirze İstanbul Yerel Yöneticileri Toplantısı’nı gerçekleştirdiler ve ECOC 2010 Projesi’ni anlattılar.

29 Nisan 2005 İBB Başkanı Kadir Topbaş ile görüşme ve desteğinin alınması

29 Nisan 2005 İstanbul Üniversiteleri Öğretim Üyeleri Toplantısı ve projenin anlatılması

29 Nisan 2005 Şule Soysal, Cumhur Güven Taşbaşı, Ömer Türk, Nuri Çolakoğlu ve Esra Nilgün Mirze İTO Başkanı Murat Yalçıntaş ile görüşerek desteğini aldılar.

Mayıs 2005 Başvuru Dosyası yazımına başlanması

9 Mayıs 2005 Özerk Sanat Konseyi Toplantısı’nda projenin anlatılması

11 Mayıs 2005 Sivil Toplum Kuruluşları Toplantısı’nda projenin anlatılması

30 Mayıs 2005 Resmî ve sivil kuruluşlarla projenin basına anlatılması

27 Haziran 2005 Nuri Çolakoğlu’nun Londra’da 2008’in Avrupa Kültür Başkenti Liverpool’un proje başkanı Sir Bob Scott ile toplantısı

11 Temmuz 2005 DİB’ndan Hande Ceylan ve Nuri Çolakoğlu’nun Avignon’daki Avrupa Kültür Başkentleri Buluşması’na katılması

28 — 29 Temmuz 2005 Liverpool’un 2008’deki Avrupa Kültür Başkenti başvuru ekibi başkanı Sir Bob Scott ile İstanbul’da atölye çalışmalarının yürütülmesi

20 — 21 Eylül 2005 Nuri Çolakoğlu ve Yürütme Kurulu üyeleri Zeynel Koç, Görgün Taner ve YK K00rdinatörü Emine Çaykara’nın 2006 AKB Patras’ı ziyareti ve 2006’da Patras’ta Türkiye adına yapılacak kültürel etkinliklerin sunumu. Patras Belediye Başkanı, Organizasyon Komitesi üyeleri ile toplantılar.

3 Ekim 2005 İstanbul Milletvekili ve Başbakan Dış Politika Başdanışmanı Egemen Bağış, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Girişim Grubu Danışma Kurulu Başkanlığı’nı üstlendi.

7 Ekim 2005 Nuri Çolakoğlu’nun 2010 yılı için aday Macar ve Alman şehirlerinin Peç’teki toplantısına katılıp İstanbul 2010 AKB sunumu yapması

13 — 15 Ekim 2005 Esra Nilgün Mirze, Cumhur Güven Taşbaşı ve Erman Tuncer, Avrupa Kültür Başkentleri’nin bilgi ve deneyimlerini artırma amacıyla düzenlenen İrlanda/Cork’taki

Les Rencontres toplantısına katıldılar. Toplantıdan sonra verilen resmi yemekte Cork Belediye Başkanı tüm Avrupa Kültür Başkenti temsilcilerinden İstanbul'un adaylığını desteklemelerini istedi.

13 Aralık 2005 Hazırlanan 'İstanbul: City of the Four Elements' başlıklı dosyanın AB Eğitim ve Kültür Genel Müdürü Nicolaus van der Pas'a verilmesi. Nuri Çolakoğlu, Egemen Bağış, Kadir Topbaş, Muammer Güler, Ayşe Asya, Cengiz Aktar ve Nilgün Mirze'nin dosyayı sunması, ardından basın toplantısı yapılması

21 Şubat 2006 İstanbul 2010 Girişim Grubu üyeleri Avrupa Parlamentosu'nda İstanbul için düzenlenen tanıtım kokteyline katılmak için Brüksel'e gitti. Avrupalı ve Türk parlamenterlerin desteklediği, 22 Şubat'ta AP'de gerçekleşen ve pek çok parlamenterin katıldığı davette bir sunum yapıldı.

9 Mart 2006 Avrupa Kültür Başkentleri konusunda uzman ve bu konuda iki ciltlik bir araştırma kitabı hazırlamış Robert Palmer ve Penny Rae İstanbul'un 2010 yılı adaylığını jüri önünde savunacak grup ile atölye çalışmaları gerçekleştirmek üzere İstanbul'a geldi.

13 Mart 2006 Savunmayı gerçekleştirecek Egemen Bağış, Nuri M. Çolakoğlu, Esra Nilgün Mirze, Görgün Taner, Cengiz Aktar, Asu Aksoy ile koordinatör Emine Çaykara Brüksel'e gitti.

14 Mart 2006 2000 yılından beri devam eden İstanbul'un 2010 yılı Avrupa Kültür Başkenti adaylığının en önemli aşamasını oluşturan savunma gerçekleşti. Egemen Bağış, Nuri M. Çolakoğlu, Esra Nilgün Mirze, Görgün Taner, Cengiz Aktar, Asu Aksoy'un başarılı sunumu ve cevapları sonrası jüri beş hafta içinde raporunu bildireceğini açıkladı.

11 Nisan 2006 Uluslararası seçici kurul İstanbul'un, Macar Peç ve Alman Essen kentleriyle birlikte 2010 Avrupa Kültür Başkenti olmasını Avrupa Parlamentosunun görüşüne ve Avrupa Birliği Konseyi'nin son onayına sundu.

13 Kasım 2006 Avrupa Birliği Konseyi, İstanbul'un, Peç (Macaristan) ve Essen (Almanya) kentleriyle birlikte 2010 Avrupa Kültür Başkenti olmasını onayladı.

20 Şubat 2007 2004 Avrupa Kültür Başkenti Lille(Fransa) Artistik Direktörü Didier Fusilier ile bir toplantı yapıldı.

6 Mart 2007 Anadolu Yakası Belediyeleri ile Kız kulesinde bir toplantı düzenledi.

9 Mart 2007 Üniversitelerin İstanbul 2010'a etkin katılımlarını sağlamak amacıyla, Üniversite Rektörleri ile bir tanıtım toplantısı yapıldı. Toplantıya, İstanbul'daki Üniversitelerden 20'ye yakın Rektör katıldı. Aynı gün, İstanbul 2010 ekibi, İl Genel Meclisinde bir sunum yaptı.

6 Nisan 2007 Bu tarihte iki toplantı yapıldı. Önce, kültür — sanat odaklı Sivil Toplum Örgütleri ile toplanıldı. İkinci toplantı da ise, yerli ve yabancı Kültür Merkezleri ve Müzeler ile buluşuldu.

12 Nisan 2007 Kadıköy Belediyesi Kültür Konseyinde İstanbul 2010 projesini tanıtan bir sunum yapıldı.

13 Nisan 2007 Eyüp Belediyesinde, Avrupa Yakası Belediyeleri ile bir toplantı yapıldı.

19 Nisan 2007 İstanbul 2010 Forumu çerçevesinde gerçekleştirilen toplantılarda, Lille kenti Kültür ve Kutlama Etkinlikleri Direktörü, ve Lille 2004 AKB Genel Koordinatörü Laurent Dreano, Girişim Grubu kurullarına ve genel katılıma açık olan iki konuşma yaptı. Dreano, Lille 2004 deneyimlerinden de örnekler vererek, İstanbul 2010 için önerilerde bulundu.

9 Mayıs 2007 İstanbul 2010 Girişim Grubu, İstanbul Valiliği ve Aralık Derneği iş birliğiyle gerçekleştirilen "Tüm Çocuklar Tiyatroya" projesi için TİM'de toplanıldı.

14 Mayıs 2007 Nisan ayında Lille 2004 Avrupa Kültür Başkenti Genel Koordinatörü Laurent Dréano'nun konferansı ile başlayan buluşma toplantıları, 14 Mayıs'ta, bağımsız

yazar, araştırmacı ve danışman François Matarasso'nun "Katılımcı Sanat ve Kültürel Demokrasi" başlıklı konferansı ile devam etti.

17 Mayıs 2007 İstanbul 2010 Forumu kapsamında, Sulukule'de gerçekleştirilmek istenen soylulaştırma (gentrification) projelerinin tartışıldığı geniş katılımlı bir sempozyum gerçekleştirildi. Sempozyumda, London College University öğrencileri tarafından yapılan Sulukule Çalışmaları'nın sunumu gerçekleştirildi

24 Mayıs 2007 2004 Avrupa Kültür Başkenti Cenova'nın en önemli projelerinden olan Cenova Deniz Müzesi'ni tanıtmak ve AKB programı hakkında karşılıklı bilgilenmek için Beyoğlu Belediyesi ile İstanbul 2010 Girişim Grubunun birlikte düzenlediği bir toplantı yapıldı.

26 Mayıs 2007 İstanbul ile birlikte 2010 Avrupa Kültür Başkenti seçilen Macaristan'ın Pecs kentinden gelen delegasyonla yapılması düşünülen ortak projelerle iş birliği imkanlarının görüşüldüğü bir toplantı yapıldı.

7 Haziran 2007 Fatih Belediyesi ile toplantı

7 Haziran 2007 İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Derneği kuruldu.

8 Haziran 2007 İstanbul'a gelen Essen parlamenter grubuna Nuri M. Çolakoğlu'nun sunumu

11 — 13 Haziran 2007 Essen'deki "Age of Friendly Cities" Konferansına katılım

15 Haziran 2007 Nilgün Mirze'nin Euromed Anna Lindh Vakfı ile ortaklaşa düzenledikleri International Youth Platform toplantısı

22 Haziran 2007 İstanbul 2010 Forumu: Dans Denizi Projesi

22 Haziran 2007 Liverpool'daki "Cities on the Edge" toplantısına katılım

29 Haziran 2007 AKM Araştırmaları Toplantısı

29 Haziran 2007 Talinn'de yapılan ECOC (AKB) Toplantısına katılım

2 Temmuz 2007 Yunanistan'da yaşayan İstanbullu Rumlara İstanbul 2010 sunumu

4 Temmuz 2007 İstanbul 2010 Forumu: Haliç ve tersanelerde kentsel dönüşüm

9 Temmuz 2007 Kamu Projeleri toplantısı

19 — 20 Temmuz 2007 La Rencontre d'Avignon toplantısına katılım

30 Temmuz 2007 İstanbul 2010 Forumu: 2007 Luxembourg deneyimleri

18 Ağustos 2007 Essen Original müzik festivaline Nekropsi ile katılım

18 Ağustos 2007 TUROB — FVW Turizm çalıştayına katılım

27 Ağustos 2007 İstanbul 2010'un İletişim Ajansı KLAN'ın seçimi

4 — 10 Eylül 2007 İstanbul Tasarım Haftasına (IDW) katılım

24 — 26 Eylül 2007 2010 Avrupa Kültür Başkentleri, 24 — 26 Eylül tarihleri arasında İstanbul'da buluştu. İstanbul ile beraber 2010 Avrupa Kültür Başkenti olan Almanya'nın Ruhr bölgesi ve Macaristan'ın Pécs kentinden gelen heyetler ile İstanbul 2010 temsilcileri, 2010'a giden süreç ve 2010 yılı programları için tasarladıkları kültürel ve sanatsal iş birliği önerilerini masaya yatırdılar.

26 Eylül 2007 İstanbul 2010 AKB Yönetim Merkezinde Kent Müzesi toplantısı yapıldı.

26 Eylül 2007 Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay, İstanbul 2010 AKB Yönetim Merkezine bir ziyarette bulunarak çalışmalar hakkında bilgi aldı ve desteğini ifade etti.

10 Ekim 2007 İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Yürütme Kurulunun, İletişim Komitesi yönetiminde yaptığı "İstanbul iletişimcisini arıyor" başlıklı çalışmalar sonucunda Klan'ı reklam ajansı olarak seçmesinden sonra, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti projesinin

iletişimindeki diğer önemli ayak olan Halkla İlişkiler Ajansı seçim süreci başladı.

24 Ekim 2007 MÜSİAD İletişim Komisyonu ve İBB Kültür Müdürlüğü; "İstanbul 2010" Projesi hazırlıklarının kamuoyu ile paylaşılması için sempozyum düzenledi. Sempozyumda, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Yürütme Kurulu Başkanı Nuri Çolakoğlu, AKP İstanbul Milletvekili Egemen Bağış, ve Prof. Dr. İskender Pala birer konuşma yaptı.

02 Kasım 2007 İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Yasası Meclis'te kabul edildi. Avrupa Birliği tarafından 2010 yılı Avrupa Kültür Başkenti (AKB) ilan edilen İstanbul'u, "AKB olarak hazırlamak, 2010 yılında yapılacak etkinlikleri planlamak ve yönetmek, kamu kurum ve kuruluşlarının bu amaçla yapacakları çalışmalarda koordinasyonu sağlamak üzere İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansının kurulması ile görev ve yetkilerini düzenlemek" amacıyla hazırlanan yasa tasarısı, bugün sabaha karşı saat 04.10'da Parlamento'da kabul edilerek yasalaştı.

05 Kasım 2007 Grup 7(G7), İstanbul 2010 AKB Halkla İlişkiler Ajansı olarak seçildi.

21 Kasım 2007 Avrupa Kültür Başkentleri 1nci İzleme Toplantısı Brüksel'de yapıldı. İstanbul 2010 ekibi yapılan çalışmalar ve TBMM'de kabul edilen yasa hakkında bilgi verdi.

23 Kasım 2007 2010 Kent Kültürü Yönetmenliği çalışmalarının bir parçası olarak çeşitli STK ve kuruluşlarla gençlik çalışmaları başladı.

30 Kasım 2007 2010 Merkezinde yapılan toplantılarda sanat camiasının önde gelen isimleriyle Atatürk Kültür Merkezi'nin gelecekteki statüsü, kültür yönetimi ve faaliyet planı üzerine toplantı yapıldı.

30 Kasım 2007 İstanbul'daki tüm üniversitelerin koordinatörlerinden oluşan grup İTÜ'den Prof. Dr. Gülsün Sağlamer başkanlığında 2010 merkezinde toplandı.

30 Kasım 2007 Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından "İstanbul 2010 AKB Ajansı Koordinasyon Kurulu" başkanlığına Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sn Hayati Yazıcı atandı.

Aralık 2007 Yeni yasa ile oluşturulan İstanbul 2010 AKB Ajansı Koordinasyon Kurulu Başbakan Yardımcısı Hayati Yazıcı başkanlığında ilk toplantısını yaptı.

3 Aralık 2007 Anadolu yakası Belediye başkan yardımcıları ile Maltepe'de düzenlenen toplantıda katılımcılara 2010 planları, etkinlikleri ve yasa hakkında bilgi verildi.

5 Aralık 2007 Finans Kulübü'nce düzenlenen Avusturyalı ekonomist ve basın heyetine İstanbul 2010 sunumu yapıldı ve haftasına Avusturya basınında yer aldı.

10 Aralık 2007 Les Rencontres AKB'ler ağı başkanı Mr. Tropeano ile 2010 yılındaki sempozyumun bir ayağının İstanbul'da yapılması görüşüldü.

11 Aralık 2007 Fatih Üniversitesi sunum

11 Aralık 2007 Strateji Yönlendirme Grubu'nun düzenlediği toplantıda Philipp Misselwitz, Londra ve Berlin deneyimlerini paylaştı, 'kentsel katalist' ve mimari konularda konuşma yaptı.

14 Aralık 2007 Anna Lindt Vakfı ile toplantı

17 Aralık 2007 Dimitrie Cantemir Romanya Kültür Merkezi ile 2007 Avrupa Kültür Başkenti Sibiu fotoğraflarından oluşan ortak sergi düzenlendi.

25 Aralık 2007 İBB Turizm Atölyesi'nde turizm sektörünün ileri gelenleriyle yapılan toplantıda İstanbul'un işbirliği içinde daha geniş kapsamlı tanıtımına yönelik strateji belirlendi.

27 Aralık 2007 Yıpranan tarihi ve kültürel varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılması hakkında çıkarılan 5366 sayılı kanun, uygulamalar ve İstanbul konulu Panel 2010 Merkezinde yapıldı.

7 Ocak 2008 Bilgi Üniversitesi “Liseliler 2010’a hazırlanıyor” projesinin 2008 yılı için startı verildi.

8-13 Ocak 2008 Hollanda Utrecht Turizm Fuarı, 2010 tanıtımı yollanan malzeme ile yapıldı.

9 Ocak 2008 Kütüphanecilerle görüşmeler başladı.

10 Ocak 2008 Mimar Sinan Araştırma Merkezi ve Müzesi tanıtım ve bilgilendirme toplantısına 2010’u temsilen bir ekip katıldı.

11 Ocak 2008 2010 Üniversite Koordinasyon toplantısı 2010 Merkezi’nde yapıldı, 2010 kapsamında vizyon ve misyon belirlendi.

12 Ocak 2008 Avrupa Kültür Başkenti Stavanger açılış etkinliklerine Esra Nilgün Mirze Katıldı.

12 Ocak 2008 Avrupa Kültür Başkenti Liverpool açılış etkinliklerine Nuri M. Çolakoğlu katıldı.

14 Ocak 2008 Başbakan Recep Tayyip Erdoğan İstanbul Sanayi Odası Meclis Başkanı Hüsamettin Kavi’yi İstanbul 2010 AKB Ajansı Danışma Kurulu Başkanı olarak görevlendirdi.

15 Ocak 2008 İngiltere’deki Creative Industries grubunun temsilcisi Josephine Burns 2010’u ziyaret etti.

17 Ocak 2008 Kültürel Miras toplantılarının ilki 2010 Merkezinde yapıldı.

17 Ocak 2008 Macaristan Parlamento Başkanı Dr. Katalin Szili ve eşliğindeki üst düzey heyet için Conrad Oteli’nde düzenlenen kahvaltı ile İstanbul 2010 tanıtımı yapıldı ve olası ortaklıklar görüşüldü.

27 Ocak 2008 Yeni yasa ile oluşturulan İstanbul 2010 AKB Ajansı Danışma Kurulu’nun ilk toplantısı, Hüsamettin Kavi’nin başkanlığında İstanbul Ticaret Odası (İTO) Meclis Salonunda yapıldı ve Ajansın kadrosu ve misyonu açıklandı. Toplantıda Yürütme Kurulunda görev yapacak dört sivil toplum temsilcisi seçildi.

30 Ocak-3 Şubat 2008 Madrid Fitur Turizm Fuarına katılındı.

6 Şubat 2008 Engelliler grupları ile toplantılar başladı.

6 Şubat 2008 İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı yasasıyla oluşturulan Yürütme Kurulu ilk toplantısını yaptı.

6 Şubat 2008 Koordinasyon kurulu Başkanı Başbakan Yardımcısı Hayati Yazıcı yeni oluşturulan Yürütme Kurul Başkanlığı için Nuri M. Çolakoğlu’nu görevlendirdi.

7 Şubat 2008 Edebiyat grubu toplantılarına başladı.

9 Şubat 2008 Dortmund Belediye başkanının İstanbul ziyareti sırasında 2010 AKB ile ilgili sunum yapılarak bilgilendirildi.

11 Şubat 2008 Yürütme Kurulu Başbakanlık Teftiş kurulu üyesi Eyüp Özgüç’ü Ajansın Genel Sekreteri olarak görevlendirdi.

11-13 Şubat 2008 Essen grubu ortak projemiz “Temporary City” detaylarını görüşmek üzere İstanbul’a geldi.

15 Şubat 2008 Brüksel’de Avrupa Kültür Başkentleri (ECCM) toplantısına katılım.

15-17 Şubat 2008 Liverpool öncülüğünde Napoli’de düzenlenen “CoTE-Cities on the Edge-Kenardaki Kentler” projesi toplantısına katılım.

19-22 Şubat 2008 MITT Moskova Turizm Fuarı, Turizm Atölyesi desteğiyle 2010 tanıtımı yapıldı

28 Şubat-2 Mart 2008 Les Rencontres tarafından Liverpool’da düzenlenen "Avrupa

kentlerinde Müzelere Serbest Giriş" konulu toplantıya katılım.

5-9 Mart 2008 Dünyanın en büyük turizm fuarı olan ITB Berlin Turizm Borsası'nda İstanbul 2010 hem turizm bölümünde, hem Kültür Holü'nde diğer kültür ve sanat pavyonları arasında temsil edildi.

21-24 Mart 2008 BIT Milano Turizm Fuarı, Turizm Atölyesi desteğiyle 2010 tanıtımı yapıldı.

25 Mart 2008 İBB Başkanı Sn Kadir Topbaş'ın düzenlediği İlçe Belediye Başkanları ve 2010 Ajansı ile strateji, fikir alışverişi ve işbirliği konularında görüş birliği toplantısı

26 Mart 2008 İstanbul'u ziyaret eden İtalya Siena valisi ve heyetinin kentimizle işbirliği fikirleri görüşüldü.

27 Mart 2008 Yenikapı'da yürütüle arkeolojik çalışmalarda yer alan bilim insanlarının katıldığı bilgilendirme toplantısı Kadir Has Üniversitesinde yapıldı.

3-4 Nisan 2008 İBB'nin düzenlediği Avrupa Birliği Bölgeler Komitesi toplantısında 2010 tanıtımı yapıldı.

5 Nisan 2008 Almanya Ruhr bölgesi CDU partisinden İstanbul'u ziyaret eden heyete sunum yapıldı.

11 Nisan 2008 GePGeNc FeSTiVaL etkinliğe katılım.

11 Nisan 2008 2011 AKB Talinn Belediye Başkan Yardımcısı ve heyetinin 2010 Merkezini ziyaretinde ortak projeler ve İstanbul 2010 gelişmeleri konuşuldu.

16 Nisan 2008 2010 Ruhr/Essen heyetinin İstanbul ziyareti, ortak projeleri detaylandırmak amaçlı oldu.

16 Nisan 2008 AB Delegasyonu Sivil Toplum ve Kurumsal Gelişim bölüm başkanı Michael Vögele'nin 2010 Merkezini ziyareti sırasında AB fonlarına başvuru ve işbirliği konuları görüşüldü.

18 Nisan 2008 Brabant Hollanda Ticaret heyetine 2010 sunumu yapıldı.

18 Nisan 2008 Avrupa Konseyi Genel Sekreter Yardımcısı Maud De Boer Buquicchio ve beraberindeki heyete İstanbul 2010 hakkında bilgi verildi.

18 Nisan 2008 İstanbul 2010 AKB ilk projesi olarak "İstanbul Üniversiteleri Tiyatro Şenliği" basın toplantısı ile duyuruldu. 21-30 Nisan tarihlerinde 17 üniversiteden 22 topluluğun 12 sahnede sergilediği oyunlar çok ses getirdi.

18-20 Nisan 2008 UNESCO Kültürel Mirası Koruma çalıştayı.

19 Nisan 2008 2010 projelerinden Bigg-İstanbul Sepetçiler Kasrı'ndaki basın toplantısı ile projeyi tanıttı.

21-25 Nisan 2008 Hannover Messe Fuarına, İSO ve İTO destekleriyle 2010 tanıtım malzemesi yollandı.

29 Nisan 2008 Kosice Belediye Başkanı ve Slovakya Büyükelçi Ivana Czakova'nın Ajansı ziyareti ve 2010 Merkezinde toplantı.

29-30 Nisan 2008 2010 Pecs heyetinin İstanbul ziyaretinde ortak projeler ve detaylar konuşuldu.

29 Mayıs 2008 AB kültür komiseri Odine Quintin ile görüşme

24 Mayıs 2008 'İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti' Lansman toplantısı Dolmabahçe Sarayı Muayede Salonu'nda üst düzey devlet adamları, yerel yönetimler, iş dünyasının ünlü isimleri ve basın katılımı ile yapıldı.

21 Mayıs 2008 İstanbul 2010 AKB Koordinasyon Kurulu Başkanı, Devlet Bakanı ve

Başbakan Yardımcısı Sn. Hayati Yazıcı başkanlığında basın bilgilendirme toplantısı yapıldı.

17-29 Mayıs 2008 Bayrampaşa Belediyesi'nin düzenlediği “Gençtival” de stand kurularak tanıtımı yapıldı.

12-17 Mayıs 2008 Yönetmen Peter Sellars'ın İstanbul ziyareti ve 2010 kapsamında tiyatro ve film projelerin görüşülmesi.

9 Mayıs 2008 UNESCO Kültür Mirasını Koruma heyeti İstanbul ziyaretleri sırasında 2010 Merkezinde ağırlandı ve toplantıda 2010 misyon ve projeleri anlatıldı.

7-8 Mayıs 2008 Essen’de BAUKULTUR kültür merkezinde İstanbul 2010 tanıtımı yapıldı.

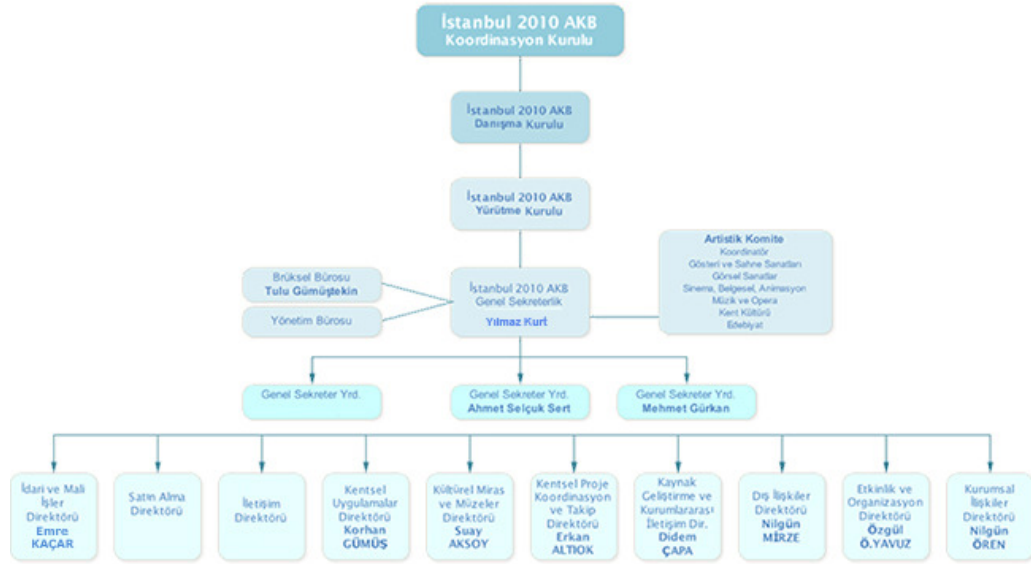
2 Mayıs 2008 Kültür ve sanat değişim programıyla İstanbul’a gelen Alman ekibe 2010 Merkezinde sunum yapıldı.

1-3 Mayıs 2008 Liverpool’da düzenlenen ‘Kültürlerarası Kentler Konferansı’na katılım

1-3 Mayıs 2008 11. Avrasya Ekonomi Zirvesi’nde Yürütme Kurulu Başkanı Nuri M. Çolakoğlu ve Danışma Kurulu Başkanı Hüsamettin Kavi, İstanbul 2010 ve projelerini konuklara anlattı.

Kaynak: www.istanbul2010.org

EK A.5: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı – Organizasyon

Şekil A.5 : İstanbul 2010 Girişim Grubu, Organizasyon Şeması

Koordinasyon Kurulu

Başkan

Hayati YAZICI – Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Üyeler

Egemen BAĞIŞ – AB müzakerelerini yürüten Bakan

Beşir ATALAY – İçişleri Bakanı

Kemal UNAKITAN – Maliye Bakanı

Ertuğrul GÜNAY – Kültür ve Turizm Bakanı

Muammer GÜLER – İstanbul Valisi

Dr. Mimar Kadir TOPBAŞ – İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı

Hüsamettin KAVİ – İstanbul 2010 AKB Danışma Kurulu Başkanı

Danışma Kurulu

Başkan

Sn. Hüsamettin Kavi – İstanbul Sanayi Odası Meclis Başkanı

Üyeler

Ayşenur ALPASLAN – Dışişleri Bakanlığı - Yurtdışı Tanıtım ve Kültür İşleri Genel Müdürü / Büyükelçi

Mehmet ŞİRİN – Maliye Bakanlığı, Müsteşar Yardımcısı

Orhan DÜZGÜN – Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürü

Şükran YAZICI – Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Genel Sekreter Yardımcısı

Zeynel KOÇ – TRT Genel Müdürlüğü, Genel Müdür Yardımcısı

Ahmet TANYOLAÇ – Vakıflar Genel Müdürlüğü - Genel Müdür Yardımcısı

Feyzullah ÖZCAN – İstanbul Valiliği, Vali Yardımcısı

Aydoğan CEVAHİR – İstanbul Valiliği, İl Genel Meclis Üyesi

Hayrettin ŞALLI – İstanbul Valiliği, İl Genel Meclis Üyesi

İdris HIZIR – İstanbul Valiliği, İl Genel Meclis Üyesi

Saadettin YÜCEL – İstanbul Valiliği, Beşiktaş Kaymakamı
Hasan ŞENSES – İstanbul Valiliği, Beyoğlu Kaymakamı
Yüksel AYHAN – İstanbul Valiliği, Çatalca Kaymakamı
Hasan KARAHAN – İstanbul Valiliği, Kadıköy Kaymakamı
Mümin HEYBET – İstanbul Valiliği, Tuzla Kaymakamı
Şaban ERDEN – İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Genel Sekreter Yardımcısı
Bülent KATKAK – İstanbul Büyükşehir Belediye Meclis Üyesi
İ. Ethem YİĞİTOL – İstanbul Büyükşehir Belediye Meclis Üyesi
Tansel KAYA – İstanbul Büyükşehir Belediye Meclis Üyesi
Mustafa KARA – Üsküdar Belediye Başkanı
Ahmet Misbah DEMİRCAN – Beyoğlu Belediye Başkanı
Mustafa DEMİR – Fatih Belediye Başkanı
İsmail KAVUNCU – Eyüp Belediye Başkanı
İsmail ÜNAL – Beşiktaş Belediye Başkanı
İsrafil KURALAY – İTO Meclis Üyesi
Ataman ONAR – İSO Yönetim Kurulu Üyesi
Başaran ULUSOY – Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği, Yönetim Kurulu Başkanı
Eyüp MUHCU – İstanbul Mimarlar Odası, Mimar
Prof. Dr. Ethem ELDEM – Boğaziçi Üniversitesi
Prof. Dr. Filiz ÖZER – İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. T. Melih GÖRGÜN – Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü Öğretim Üyesi
Yard. Doç. Dr. Deniz Ünsal BAL – İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi Sanat Yönetimi Programı Öğretim Üyesi ve Program Koordinatörü
Doç. Dr. H. Bülent KAHRAMAN – Sabancı Üniversitesi Sanat ve Sosyal Bilimler Öğretim Üyesi
Gürhan ERTÜR – Açık Radyo
Halim BULUTOĞLU – Tarih Vakfı
Korhan GÜMÜŞ – İnsan Yerleşileri Derneği
Dr. Cengiz AKTAR – Bahçeşehir Üniversitesi
Nilgün MİRZE – İKSV
Görgün TANER – İKSV
Nuri M. ÇOLAKOĞLU – İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Yürütme Kurulu Başkanı
Tülin ERSÖZ – İBB Başkan Danışmanı
Prof. Dr. İskender PALA – İBB Başkan Danışmanı
Süleyman ORAKÇIOĞLU – İHKİB
Faruk PEKİN – Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı
Vecdi SAYAR – Kültürlerarası İletişim Derneği
Şerif YENEN – TUREB
Timur BAYINDIR – TUROB
Prof. Dr. Metin SÖZEN – ÇEKÜL
Sinan GENİM – Türk Kültürüne Hizmet Vakfı
Prof Dr Ümit MERİÇ
Ayşe BÖHÜRLER
Hilmi ŞENALP
Dr. Gülseren TOPUZ – 22. Dönem İstanbul Milletvekili
Halil ONUR – Mimar
Dr. Feridun ÖZGÜMÜŞ – Arkeolog, İstanbul Üniversitesi

Bülent ÇAMLICA – ACT Danışmanlık
Bensiyon PINTO

Yürütme Kurulu

Başkan

Şekib AVDAGİÇ – İTO Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı

Üyeler

Sabri Kaya – İstanbul Valiliği, İl Özel İdaresi Genel Sekreteri, İstanbul 2010 AKB
Yürütme Kurulu Başkan Yardımcısı

Ahmet Emre BİLGİLİ – Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür Müdürü

Yılmaz ŞENER – İBB, Kaynak Geliştirme ve İştirakler Daire Başkanı

Ataman ONAR – İSO Üyesi

İsrafil KURALAY – İTO Yönetim Kurulu Üyesi

Ahmet TANYOLAÇ – Vakıflar Genel Müdürlüğü, Genel Müdür Yardımcısı

Faruk PEKİN – İstanbul 2010 Girişim Grubu YK üyesi, Kültür Bilincini Geliştirme
Vakfı

Halim BULUTOĞLU – İstanbul 2010 Girişim Grubu YK üyesi, Tarih Vakfı

EK A.6: İstanbul 2010 Kültürel Program

Toprak: Gelenekler ve Dönüşüm (1 Ocak – 20 Mart)

1. Büyük Açılış (Konser)
2. Analar, Tanrıçalar ve Hanımsultanlar (Sergi)
3. Yüce Tutkular (Sergi)
4. İstanbul İlhamları – Üç Opera (Konser)
5. Geçmiş ile Gelecek Arasında Türk Makam Müziği (Konser)
6. İstanbul Kostümleri (Sergi)
7. Topkapı Sarayı Sanal Müze (Görsel Sanatlar)
8. Sadece İstanbul'da (Müzik Festivali)
9. 7000 Metrede 7000 Yıl (Yürüyüş)
10. Farklılıkların Ahengi (Müzik)
11. Şenlikname (Karnaval)

Hava: Göklerden Gelen (21 Mart – 21 Haziran)

13. Birlikte Yaşamak: Bizans'tan Cumhuriyet'e İstanbul'un Çok kültürlü Yaşamı (Sergi ve Konferans)
14. Aya İrini Atriumu'nda İkona ve Kutsal Emanetler (Sergi)
15. Asırlar Boyunca Ayasofya (Sempozyum)
16. İslam ve Humanitas (Sempozyum ve Sergi)
17. 2010 İnanç Günleri
18. Hidrellez (Kutlama)
19. 40 Günde 40 Konser (Konser)
20. Babylon İstanbul Buluşması (Konser)
21. İstanbul 2010 Büyük Buluşmalar (Konser)
22. Yeni Avrupa'da Müziğin Yeni Dili (Konser)
23. Üç Kent, Üç Kültür ve Bir Tutku (Dans)
24. İstanbul: Gönüllü Sürgün Kenti (Sergi, Konser ve Belgesel)
25. Cennete Doğru (Yürüyüş)
26. Sokak Tiyatroları Buluşması (Festival)
27. 2010 Semt Etkinlikleri (Festival)
28. Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali (Festival)
29. Üç Kadın, Üç İstanbul: Kent ve Beden (Performans)
30. Kamusal Projeler İçin Birlikte Düşünmek (Sosyal İşbirliği)
31. Uluslararası İstanbul Film Festivali (Film Festivali)
32. 10 İstanbul (Film Festivali)
33. İstanbul, Bir Şehrin Senfonisi (Film)
34. İstanbul Efsaneleri (Belgesel)
35. Göçmenler – Ortak Bir Geleceğe Doğru (Film)

Su: Kent ve Deniz (22 Haziran – 22 Eylül)

36. Avrupa Boğaziçi'nde (Sergi)
37. Boğaziçi'ni Maviye Boyamak (Sergi ve Konferans)
38. İstanbul Tarih ve Deniz Şenliği (Festival)
39. 40 Hamam Hikayesi (Sergi)
40. Tuna Köprüsü
41. Geçmişten Geleceğe: İstanbul ve Kardeş Avrupa Kültür Başkentleri
42. Avrupa Kültür Başkentleri İstanbul Buluşması
43. Europe-ist 2010 Network

44. Suyun İzinde (Yürüyüş)
45. IntegrART Gençlik (Etkinlikler)
46. 3 Ülke – 3 Besteci – Üç Konser (Konser)
47. Uluslararası İstanbul Müzik Festivali (Müzik Festivali)
48. Uluslararası İstanbul Caz Festivali (Müzik Festivali)
49. Gözden Irak, Gönüle Yakın (Müzik)
50. Heybeliada Sound Project (Müzik)
51. Uluslararası Adalar Festivali (Festival)
52. Ramazan Eğlenceleri – 2010 (Festival)
53. Mahya Yarışması (Geleneksel Sanat)
54. Çocukların Dünyası (Çocuk Festivali)

Ateş: Geleceği Şekillendirmek (23 Eylül – 31 Aralık)

55. Uluslararası İstanbul Bienali (Sergi)
56. Uluslararası İstanbul Mimarlık Bienali (Sergi, Mimarlık)
57. Hareket Halindeki İstanbul (Yürüyüş, Sergiler)
58. Design 2010 (Fuar, Seminer, Panel, Konferans ve Atölye)
59. Uluslararası İstanbul Öğrenci Trienali (Sergi ve Konferans)
60. İstanbul: Kapı ve Penceresi Olmayan Yer (Sergi)
61. Dem(art)racy Köyü (Görsel Sanatlar, Kalıcı Sergi)
62. Geleceği Biçimlendirmek, Kültürü Biçimlendirmek (Etkinlik)
63. Photo-Bridge (Fotoğraf)
64. Uluslararası İstanbul Fotoğraf Festivali (Fotoğraf Festivali)
65. “4+1” Toprak/Hava/Su/Ateş + Sonsuzluk (Defile)
66. 20. Yıl Akbank Uluslararası Caz Festivali (Müzik Festivali)
67. Akdeniz Çağdaş Müzik Günleri (Müzik Festivali)
68. Pera Fest (Sanat Festivali)
69. Doğu ve Batı’nın İki Müzik Dehası: İtali ve Bach (Konser)
70. MIAM Elektro-akustik ve İntermedya Platformu (Konser, Sergi, Atölye ve Panel)
71. MIAM Film Müziği ve Ses Tasarımı (Atölye ve Eğitim)
72. MIAM Çağdaş Müzik (Müzik)
73. MIAM Etnomüzikoloji (Müzik Arşivi)
74. ImpressionIST (Dans)
75. Barış Kenti İstanbul
76. In Lieu – İstanbul’u Yazmak, İstanbul’da Yazmak, İstanbul’a Yazmak (Edebiyat)

ÖZGEÇMİŞ

1982 yılında Bulgaristan’da doğdu. 1997-2001 yılları arasında lise eğitimini Pertevniyal Lisesi’nde tamamladı. Aynı yıl girdiği İTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü’nden 2006 yılında mezun oldu. Bir yıl boyunca Erözü Mimarlık ofisinde çalıştı. 2007’de İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Yüksek Lisans programına başladı.